

PIRATERIA A SOMÀLIA: EXCUSA O OPORTUNITAT GEOPOLÍTICA?

UNA MIRADA DIFERENT
A LA PARTICIPACIÓ MILITAR
ESPANYOLA I INTERNACIONAL
CONTRA LA PIRATERIA

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

INFORME
núm. 13

INFORME núm. 13

PIRATERIA A SOMÀLIA: EXCUSA O OPORTUNITAT GEOPOLÍTICA?

Una mirada diferent
a la participació militar espanyola
i internacional contra la pirateria.

Loretta P. Martin
Teresa de Fortuny
Xavier Bohigas

Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs · Justícia i Pau
Barcelona, octubre 2012

Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs
Justícia i Pau · Rivadeneyra 6, 10è
08002 Barcelona
T. 93 317 61 77
F. 93 412 53 84
www.centredelas.org
delas@justiciaipau.org
info@centredelas.org

Autors: Loretta P. Martin, Teresa de Fortuny i Xavier Bohigas.
Comentaris, suggeriments i crítiques: info@centredelas.org

Teresa de Fortuny i Xavier Bohigas són investigadors permanents del Centre Delàs; Loretta P. Martin és investigadora temporal del mateix centre.

Els autors volen agrair a Pere Ortega i José Luis Gordillo els seus comentaris i aportacions desinteressats a aquest informe.

Barcelona, octubre 2012. Investigació tancada el març 2012, cronologia a l'octubre de 2011.

Original en català.

Grafisme: Fundació Tam-Tam

Foto de la portada:
Milicians somalis, 2005 · Autora: Loretta P. Martin

D.L.: B-16799-2010
ISSN: 2013-8032

PIRATERIA A SOMÀLIA: EXCUSA O OPORTUNITAT GEOPOLÍTICA?

Una mirada diferent a la participació militar espanyola
i internacional contra la pirateria

Index

INTRODUCCIÓ7

PART 1. CONTEXT:

PIRATERIA A SOMÀLIA9

- 1.1. Breu cronologia recent
relacionada amb la pirateria
(2008-2011).....9
- 1.2. Situació política a Somàlia:
conflicte armat.....11
- 1.3. Situació de la pirateria marítima
a la zona de Somàlia.....13
- 1.4. Causes i factors que expliquen la
pirateria16
- 1.5. Qui guanya amb la pirateria?
Actors involucrats.....18

PART 2. PER QUÈ INTERESSA SOMÀLIA?

INTERÈS INTERNACIONAL23

- 2.1. Una regió d'alt interès
geopolític.....23
- 2.2. Cinquanta països, vuit operacions
militars conjuntes, 21 d'unilaterals:
no és això un punt calent?.....25
- 2.3. Panoràmica de las operaciones
militares28

PART 3. INTERÈS D'ESPANYA

A SOMÀLIA I EL SEU ENTORN35

- 3.1. Una zona d'interès geopolític
espanyol.....35
- 3.2. Fons públics per a interessos privats: la
indústria tonyinaire36
- 3.3. Participació militar espanyola
a través de diversos fronts i etapes...40
- 3.4. Opinió pública i resposta interna ...45
- 3.5. Altres contribucions d'Espanya
a Somàlia47

PARTE 4. DEU RAONS

PER QÜESTIONAR

EL ROL INTERNACIONAL.....50

RESUM EXECUTIU

S'ha parlat molt als mitjans de comunicació del perjudici que la pirateria a les costes de Somàlia ha causat a la flota tonyinaire espanyola. I, per tant, de la necessitat que l'Estat espanyol participés activament a Atalanta, l'operació de la UE contra la pirateria. Aquest informe té com a objectiu qüestionar aquesta necessitat i, més encara, qüestionar la ingerència estrangera en aquella zona.

L'informe té quatre parts. La primera contextualitza el fenomen de la pirateria a les costes de Somàlia. La segona part exposa l'abundància d'operacions militars a la zona i de països que hi participen. D'aquí s'infereix la importància geoestratègica i geopolítica de la regió. La tercera part es centra en el rol que hi juga l'Estat espanyol, els seus interessos i la seva implicació. Finalment, la quarta part recull les raons per les quals creiem que la ingerència i les intervencions militars estrangeres en aquella zona no només no han beneficiat la població somali, sinó que són molt contraproductius. L'anàlisi de les dades no corrobora el discurs oficial. Per exemple:

- S'ha posat molt d'èmfasi en el perill a què estan sotmesos els tonyinaires espanyols a les costes de Somàlia. Però realment on es concentra el major nombre d'atacs de pirateria és al golf d'Aden, una línia d'importància estratègica per al comerç, la navegació mundial i la geopolítica regional i global.
- La regió de la Banya d'Àfrica és molt important geoestratègicament. Ho demostra la presència militar internacional a la zona: vuit operacions militars conjuntes, 21 d'unilaterals i 50 països que hi tenen desplegament militar.
- La posada en marxa d'Atalanta no ha reduït el nombre d'atacs de pirateria.
- Es prioritza la intervenció militar respecte d'altres formes d'intervenció (mesures diplomàtiques, rendició de comptes pel greuge produït per la intromissió estrangera a Somàlia, tractament de la pirateria a escala global, pesca responsable, promoció de la cooperació civil ...).

L'Estat espanyol ha participat i participa en diverses d'aquestes operacions militars; de forma destacada a les operacions Atalanta i EUTM (no tingueren cap vot en contra al Congrés de Diputats). Hi té, a més dels interessos pesquers, motius de política internacional: compromisos amb els aliats, visibilitat i guany de pes internacional. És molt qüestionable la intervenció militar internacional a Somàlia. S'han trobat, com a mínim, deu raons per rebutjar-la:

- busca satisfer els interessos dels països participants, no els de la població somali
- la contribució internacional a Somàlia està militaritzada
- la intromissió estrangera ha suposat una espoliació de recursos i amenaça la sobirania alimentària
- no s'ha reconegut ni hi ha responsables de la molt probable pesca il·legal espanyola
- s'ha produït una catàstrofe mediambiental, que ha quedat impune
- les mesures militars no són eficients per combatre la pirateria
- s'està produint una revitalització armamentística a Somàlia
- la formació de milicians somalis pot resultar contraproductiu
- s'està remilitaritzant Somàlia, convertint-la en un nou paradís per a les empreses privades de seguretat
- es legitima i secunda aquells que van ser una amenaça per a la població.

Acrònims i conceptes

Acrònims (en negreta versió utilitzada a l'informe)

<i>Oficial (anglès)</i>	<i>Equivalent en català</i>	<i>Significat</i>
AI		Amnistia Internacional
AMISOM		Missió de la UA per a Somàlia
ARS		Aliança per a l'Alliberament de Somàlia
CENTCOM		Comandament Central dels EUA
CTF	FCO	Força Combinada d'Operacions
TFG	GFT	Govern Federal Transitori de Somàlia
EU	UE	Unió Europea
USA	EUA	Estats Units d'Amèrica
EUNAVFOR		Força Naval de la Unió Europea (anomenada Atalanta)
EU NAVCO		Cèl·lula de Coordinació per a la pirateria de la Unió Europea
EUTM		Missió d'Entrenament de la UE
FAO		Organització de l'ONU per a l'Agricultura i l'Alimentació
IMO		Organització Marítima Internacional
NATO	OTAN	Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
	MAEC	Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació
MSCHOA		Maritime Security Centre Horn of Africa (Centre de Seguretat Marítima per a la Banya d'Àfrica)
NSC		NATO Shipping Centre (Centre marítim de l'OTAN)
	PACI	Pla Anual de Cooperació Internacional del MAEC
WFP	PMA	Programa Mundial d'Aliments
PESD		Política Europea de Seguretat i Defensa
UNDP	PNUD	Programa de l'ONU per al Desenvolupament
EU	UE	Unió Europea
UNEP	PNUMA	Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient
UKMTO		UK Maritime Trade Operations (Operacions Comercials Marítimes del Regne Unit)
ICU	UTI	Unió dels Tribunals Islàmics
AU	UA	Unió Africana
EEZ	ZEE	Zona Econòmica Exclusiva

Equips militars

AOE	Auxiliar subministrador de fuel i municions;
AORH	Tanker amb capacitat d'helicòpter
ATF	Remolcador
CG	Creuer amb míssils guiats
CVN	Portaavions amb càrrega nuclear
DDG	Destructor amb míssils guiats
FFG	Fragata amb míssils guiats
FFH	Fragata amb helicòpters
LHD	Vaixell amfibi d'assalt
LPD	Plataforma d'aterratge portuària
LSD	Vaixells d'aterratge
MCM	Contramesures de mines
MHO	Caçador de mines
PBC	Patrullera costanera
PFC	Patrullera ràpida costanera
SSN	Submarí d'atac amb càrrega nuclear

PIRATERIA A SOMÀLIA: EXCUSA O OPORTUNITAT GEOPOLÍTICA?

Una mirada diferent a la participació militar espanyola
i internacional contra la pirateria

Loretta P. Martin · Teresa de Fortuny · Xavier Bohigas

Investigadors del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest treball ha estat burxar tant com fos possible en l'afer de la pirateria en les anomenades "aigües de Somàlia" i la participació estrangera al voltant d'aquest fenomen. El punt de partida era la impressió que la resposta internacional era bàsicament militar i que tenia com objectiu satisfer els propis interessos, no els de la població somali. La pregunta que es pretenia contestar era si aquesta resposta era responsable, i des de quin punt de vista. És a dir, entendre les lògiques de la participació internacional i, més important, les conseqüències.

La impressió que transmeten els mitjans de comunicació és, fins a cert punt, similar a la posició oficial del Ministeri de Defensa. No es perceben diferències ni tensions significatives. Sorprenentment, tampoc es noten diferències dignes de menció al Parlament espanyol: cap diputat ha votat mai en contra de la manera en què l'Estat espanyol participa en tot allò relacionat amb Somàlia i la pirateria. D'altra banda, tot el món sembla coincidir a l'hora d'explicar els perquès d'aquesta participació: la pirateria perjudica el tràfic marítim internacional, obstaculitza l'arribada d'ajuda humanitària a Somàlia, amenaça la feina de les flotes pesqueres estrangeres i suposa una limitació per tal que Somàlia es transformi en un país responsable i capaç de proporcionar una vida digna a la seva població. Els seus suposats lligams amb el terrorisme internacional, a més, representa una amenaça local, regional i internacional que cal eradicar. Les maneres adequades per solucionar tots aquests problemes són essencialment militars, seguint la lògica oficial de que no pot

haver-hi desenvolupament sense seguretat.

És aquesta la situació real? Què s'està fent, exactament? Els motius de la participació estrangera i, més concretament de l'espanyola són, veritablement, els esmentats? Quines són les conseqüències d'aquesta manera d'actuar? És responsable? Qui guanya i qui perd amb la pirateria? I amb la resposta militar? Aquestes són algunes de les preguntes a les quals intentem donar resposta en aquest informe, sempre amb una mirada crítica i independent. Aparentment, hi ha un consens a l'Estat en relació a aquests temes. Tractant-se d'assumpes tan complexos i controvertits (sembla que tot allò relacionat amb el concepte "Somàlia" ho sigui), tenim la sospita que no tots els factors importants i no tota la veritat està sobre la taula. És intenció d'aquest informe, per tant, donar un punt de vista tan ampli com sigui possible del fenomen de la pirateria en el context del golf d'Aden i de Somàlia.

Quant a la metodologia utilitzada, l'informe pretén cobrir la història recent de Somàlia relacionada amb la pirateria fins a finals de 2011, data a la qual s'han intentat actualitzar les dades. Les fonts d'informació principals són oficials, proporcionades tant per governs com per institucions internacionals, però també hi ha fonts periodístiques, acadèmiques i militars. Totes elles estan clarament referenciades. Les dades, per tant, són oficials, si bé les interpretacions són en bona part dels autors de l'informe. També s'ha donat un caire força gràfic a l'informe, amb l'objectiu d'intentar que conceptes i dinàmiques complexos resultin comprensibles, sense caure en simplismes i sense especu-

lacions basades en arguments gratuïts. No es pretén tenir la raó en cadascun del punts mostrats, però sí donar un punt de vista treballat en profunditat i independent d'interessos econòmics, polítics o militars. Ens interessa saber si això que fa Espanya allà, és responsable per a ells i per a nosaltres, i si contribueix a que el món sigui un lloc més humà on viure.

Com tantes altres introduccions, aquesta també s'ha escrit al final de l'informe, per la qual cosa ja coneixem les conclusions. Tanmateix, aquest informe no té un apartat específic de conclusions. La raó radica en què la conclusió és una: **La participació militar estrangera és hipòcrita, contraproductiva, irresponsable i condemnable.** És hipòcrita, pensem, perquè pretén disfressar interessos geopolítics amb arguments humanitaris (com per exemple, la protecció dels combois del Programa Mundial d'Aliments), i perquè els objectius no són millorar la vida dels somalis, malgrat que s'utilitza aquesta excusa. És contraproductiva, entre altres motius, perquè, d'una banda, més que eradicar la pirateria, la fomenta, com també s'ha disparat el negoci dels segrests (els pirates treballen en xarxes globals); de l'altra banda, la ingerència estrangera i les ocupacions militars solen enfortir els grups de resistència armada, que poden augmentar el seu poder no representatiu i controlar àmplies àrees, com demostra el cas d'Al Shabbab. És irresponsable, entre altres motius, perquè s'està produint una nova onada de militarització del país i s'està armant i formant militarment molts dels que seran una amenaça per al país; o també perquè es continua utilitzant les aigües somalis com a abocadors de residus extremadament contaminants (caldría preguntar-se, d'altra banda, per la qualitat, en termes de salut, de la tonyina pescada en aquestes aigües). I és condemnable perquè tot això que diem en aquest informe és conegut, com també es coneix que hi ha altres maneres d'ajudar la població somali. Aquestes altres maneres s'ometen intencionadament, simplement perquè els i les somalis no són més que un objectiu molt secundari, quan es parla de Somàlia.

En total, hem trobat almenys deu raons importants que ens duen no només a

desconfiar de les bondats de les operacions militars a la regió (i de la participació espanyola), sinó directament a condemnar-les.

Aquestes raons són:

- només es busca satisfer els propis interessos, no els de la població somali (contràriament al que es diu sovint);
- la contribució internacional a Somàlia està militaritzada, oblidant altres maneres;
- la intromissió estrangera implica una espoliació de recursos i amenaça la sobirania alimentària, i que sapiguem, ni s'han demanat responsabilitats ni s'han implementat mesures de reparació del mal comès;
- pel que fa a la molt probable pesca il·legal espanyola, ni s'ha reconegut, ni hi ha responsables;
- s'ha produït una catàstrofe ambiental que ha gaudit de total impunitat;
- les mesures militars no estan sent eficients per combatre la pirateria;
- s'està produint una revitalització armamentística a Somàlia;
- la formació de milicians somalis no compleix els estàndards bàsics i pot resultar contraproductiva;
- s'està remilitaritzant Somàlia, convertint-la en un nou paradís per a les empreses privades de seguretat; i
- s'està legitimant i secundant aquells que van ser una amenaça per a la població (i que ho poden tornar a ser).

Per tot això, ens sembla que el que cal fer és:

- retirar immediatament tota participació militar espanyola de la regió;
- adoptar una implicació de caire no militar a Somàlia, condonant el possible deute extern generat amb donacions d'armament (i amb altres mecanismes), tenint una política adequada d'acollida de refugiats somalis i fomentant la cooperació entre la societat civil del nostre país i la somali;
- deixar de finançar amb fons públics interessos privats (per exemple, el pagament de la seguretat privada dels tonyinaires);
- proporcionar una alternativa laboral als pescadors espanyols que treballen a la zona, en cas que no ho puguin fer de manera responsable i sostinguda en altres zones;

- realitzar un estudi de l'impacte produït per Espanya i els tonyinaires de capital espanyol, i establir mecanismes adequats de reparació del mal produït; i
- demanar al govern espanyol una política activa per tal que els punts anteriors s'adoptin a escala global.

Bé sabem que aquestes propostes no podran realitzar-se en les condicions actuals. És evident l'interès geopolític que suposa la regió del golf d'Aden i la Banya d'Àfrica, i coneixem que dues de les maneres més utilitzades per influir i maximitzar el propi interès és la presència militar per ensenyar muscle i la col·laboració amb aliats militars més poderosos que poden restar influència als altres, augmentar la pròpia, i compartir una part del pastís amb els socis menors, o bé premiar aquesta col·laboració amb concessions en futurs fòrums internacionals. Sabem que el sistema actual funciona d'aquesta manera, i que està militaritzat, i també sabem que el Govern espanyol no és cap excepció en aquestes pràctiques depredadores, selectives i injustes. Però no per això volem deixar d'abordar aquesta problemàtica, denunciar la seva injustícia i insistir en què, si volem, hi ha altres maneres molt més justes de fer relacions internacionals.

Així doncs, aquest informe s'estruc-

tura en quatre parts. En la primera es proporciona una contextualització general sobre Somàlia i el seus voltants i una anàlisi concreta del negoci i les dinàmiques de la pirateria. S'analitza breument per què s'ha produït aquest fenomen i es detalla qui participa d'aquest negoci i qui guanya i qui perd amb aquesta realitat. En la segona part s'aborden en detall els interessos geopolítics a la regió i la resposta militaritzada del mig centenar de països que hi participen, així com una panoràmica de les diferents operacions militars. El tercer capítol està dedicat a la participació espanyola, i s'aborda tant l'activitat tonyinaire com la participació militar, actual i anterior, així com l'estat de l'opinió pública espanyola al respecte. Finalment, el quart capítol inclou les deu raons mencionades a través de les quals ens permetem qüestionar totes aquestes operacions militars i qualificar la participació militar estrangera d'hipòcrita, contraproductiu, irresponsable i condemnable.

PART 1. CONTEXT: PIRATERIA A SOMÀLIA

1.1. Breu cronologia recent relacionada amb la pirateria (2008-2011)¹

2008

16 abril. El GFT autoritza la intervenció militar estrangera per combatre la pirateria (després de rebutjar-la).

2 juny. Resolució 1816 del Consell de Seguretat de l'ONU.

24 agost. L'US CENTCOM estableix la Maritime Security Patrol Area.

9 setembre. S'informa que el Iemen desplegarà 1.000 soldats i 16 bucs per dissuadir la pirateria i establirà tres centres antipirateria a Hodeida, Aden i Mukalla.

15 setembre. S'estableix la UE NAVCO per coordinar les activitats de la UE.

3 octubre. Resolució 1838 del Consell de Seguretat de l'ONU, crida pel desplegament naval i aeri per combatre la pirateria; celebra les iniciatives de la UE.

1. Fonts: anuaris *The Military Balance* (diversos anys); agències de notícies; articles diversos.

9-10 octubre. L'OTAN decideix destinar el Grup Permanent Marítim 2 a tasques antipirateria.

Mitjans octubre. L'armada índia comença a patrullar al golf d'Aden i Rússia envia una fragata (patrulles antipirateria).

8 de desembre. S'aprova la missió naval de la UE (Atalanta).

2009

Gener-març. Inici de l'operació naval Combined Task Force 151 (tasca antipirateria). Retirada "oficial" de l'exèrcit etiòp.

Abril-juny. Enfrontaments entre milícies del GFT i Al-Shabab. El grup armat Hizbul Islam secunda Al-Shabab. El grup Ahl as-Sunna wal Jama'a secunda el GFT. A Brussel·les, conferència internacional per reforçar el GFT (23 d'abril).

Juliol-setembre. Forta escalada de violència. Operacions militars d'Etiòpia i els EUA. Increment d'AMISOM en 5.000 soldats més d'Uganda i Burundi.

Octubre-desembre. Segrest el 2 d'octubre del pesquer Alakrana, alliberat a mitjan novembre. La UE i les Seychelles acorden que les tropes d'Atalanta es puguin desplegar per l'arxipèlag. Tendència a l'augment dels atacs més a la vora de l'Índia que de l'Àfrica. Pròrroga per dotze mesos de les autoritzacions atorgades el 2008 pel Consell de Seguretat per entrar en aigües somalis.

2010

11 març. L'OTAN amplia l'operació *Ocean Shield* fins a finals de 2012.

1 abril. Kenya anuncia que deixarà de portar pirates somalis a judici, tot i que els judicis continuen.

27 abril. Resolució 1918 del Consell de Seguretat de l'ONU. Crida a tots els estats a criminalitzar la pirateria dins les seves legislacions nacionals. Aprovada per unanimitat.

6 maig. Les Forces Especials Russes assalten el *Moscow University*, de bandera liberiana. Oficials russos anuncien després que deu pirates alliberats en un bot a 300 milles de la costa han estat morts.

22 juny. Holanda anuncia el primer desplegament d'un submarí en operacions antipirateria, a l'operació *Ocean Shield*, entre setembre i novembre.

26 agost. El francès Jack Lang és nomenat conseller especial de l'ONU per

temes legals sobre pirateria a Somàlia.

Novembre. El dia 7 es paga el major rescat mai conegut: 9,5 milions de dòlars per l'alliberament del *Samho Dream*, un vaixell petrolier de Corea del Sud segrestat l'abril (avui té el rècord el petrolier grec Irene SL, pel qual es van pagar 13,5 milions de dòlars el 2011).² El dia 23, la resolució 1950 del Consell de Seguretat de l'ONU amplia la missió EUNAVFOR un any més. El mateix dia, deu somalis són portats a judici a Hamburg pel seu intent de segrestar el vaixell alemany de contenidors *Tai-pan* l'abril. Primer judici d'aquest tipus a Alemanya en 400 anys.

2011

Gener-març. Enfrontaments entre Al-Shabab i el GFT i les forces armades de Kenya i Etiòpia. A Mogadiscio, ofensiva barri per barri del GFT i AMISOM (8.000 soldats) amb armament pesat. Un informe de la UA revela que Erik Prince (fundador de Blackwater) finança la presència a Somàlia de l'empresa de seguretat Saracen per realitzar missions de lluita contra la pirateria i contra Al-Shabab, protecció de líders a Puntlàndia i entrenament de tropes somalis.

Abril-juny. Enfrontaments entre Al-Shabab i AMISOM juntament amb les milícies del GFT, principalment a Mogadiscio i les zones limítrofes amb Etiòpia i Kenya. Segons l'IMO, els atacs de pirateria durant el primer trimestre de l'any havien augmentat en un 50% en relació al 2010 i cada cop eren més violents.

Juliol-setembre. Enorme crisi alimentària i humanitària. Enfrontaments a Mogadiscio entre Al-Shabab i AMISOM i milícies progovernamentals. Retirada de la insurgència de la capital. Presència d'AMISOM més ostensible i desplegament de mercenaris i assessors militars d'empreses de seguretat privada.

2. Nick Hopkins (2012): "Outgunned Somali pirates can hardly believe their luck", *The Guardian*, 8 de maig.

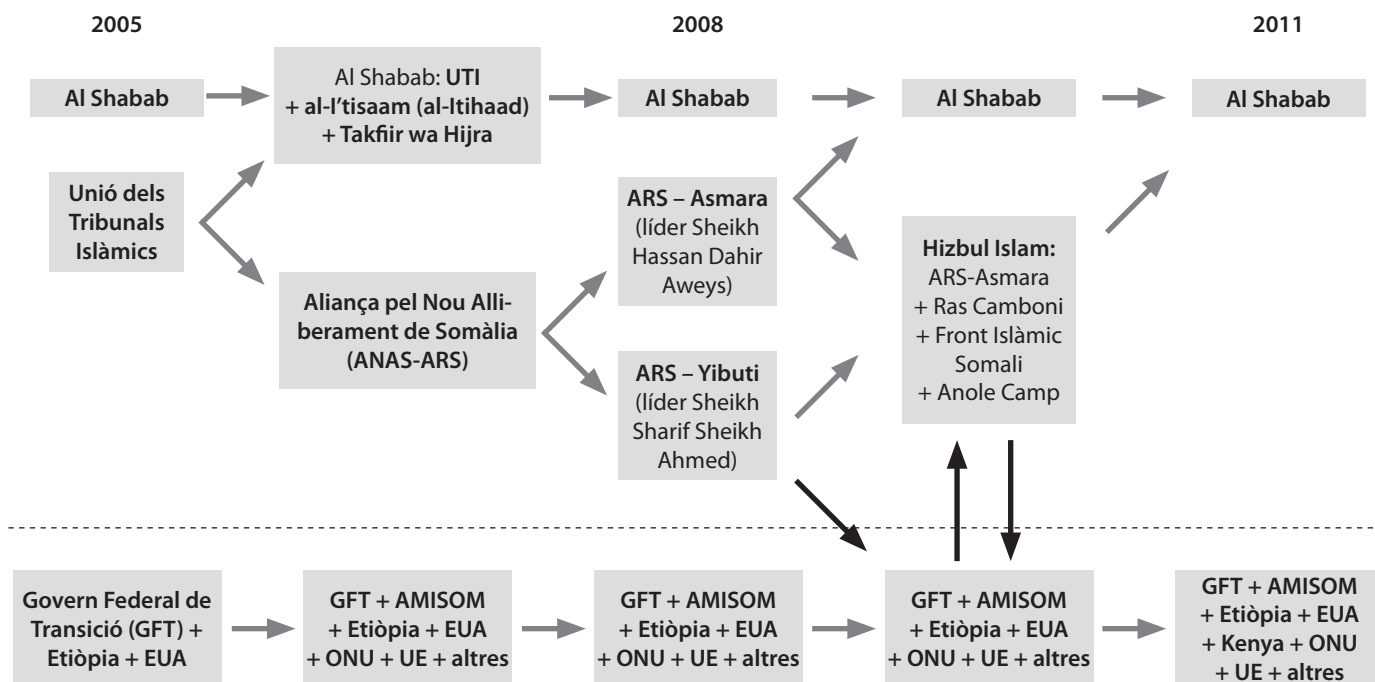
1.2.Situació política a Somàlia: conflicte armat

10 fets que caracteritzen la vida política a Somàlia

1. Conflictes armats des de 1991.
2. Absència d'aparell estatal des de 1989.
3. Forta ingerència estrangera, a causa de la importància geoestratègica.
4. La cultura de la violència està molt assentada després de tants anys de conflictes armats.
5. Somàlia és un no-Estat reconegut internacionalment que inclou, a més, dos estats *de facto* (Somalilàndia i Puntlàndia), que no estan reconeguts.
6. El Govern Federal Transitori només controla la zona de la capital. Pràcticament absent a la resta del país.
7. Presència militar de la Unió Africana (AMISOM).
8. Multiplicitat de grups armats insurgents, sovint referits amb l'etiqueta "Al-Shabab", malgrat la seva diversitat.
9. Hi ha cinc regions reivindicades per molts com la "Gran Somàlia": les antigues colònies italiana, britànica (franja nord) i francesa (Djibouti), el nord-est de Kenya i la regió de l'Ogaden etiop. Així, la influència de Kenya i, sobretot, d'Etiòpia és molt important.
10. Des de 1992 hi ha un embargament d'armes que és sistemàticament violat.

10 fets que caracteritzen la vida socioeconòmica

1. Crisi humanitària recurrent des de principis dels anys 1990. És una de les zones més vulnerables del món.
2. Sequera quasi permanent. Només hi ha dos rius.
3. La solidaritat comunitària és molt important. Organització de la societat en clans.
4. La població és una de les més homogènies del món pel que fa a l'ètnia, la llengua i la religió.
5. La inseguretat ha afavorit la implantació de normes socials molt estrictes, però també ha incentivat mecanismes creatius de resolució de conflictes.
6. La major part de la població és ramadera i només en algunes regions (centre-sud) l'agricultura és rellevant.
7. La pesca és un recurs bàsic per a bona part de la gent.
8. Les seves aigües marítimes han estat durant anys utilitzades com a abocadors de residus perillosos, també radioactius.
9. La diàspora somali és molt important, sobretot a Kenya i Etiòpia, però també a països de la UE i Canadà.
10. La presència d'organitzacions humanitàries a Somàlia és molt reduïda, a causa de l'alt risc d'inseguretat.

10 mites sobre Somàlia

1. "El problema de base a Somàlia és el clan". Si bé els conflictes armats necessiten de bàndols que assenyalin qui és l'enemic, i sovint "el clan" ha estat assenyalat com el factor identitari clau (en motiu de l'alta homogeneïtat ètnica, religiosa i lingüística), el cert és que la solidaritat comunitària i clànica, en absència d'un Estat, és la raó que fa que la situació humanitària no sigui molt pitjor. El clan, per a la gran majoria de la població, més que un element de

conflicte, és un factor de protecció (política, social, econòmica) en un context de profunda inseguretat.

2. "Espanya, la UE i altres països estan formant l'exèrcit i la policia". Més que d'un exèrcit o forces policials, cal parlar de "milícies progovernamentals". El govern té ara alguns "policies" o "soldats" que són els mateixos que abans eren "terroristes" a la UTI i, amb anterioritat, "milicians" dels *senyors de la guerra*. No és casual que l'ONU estimi que el 80% del material militar transferit a les forces progovernamentals sigui

El golf d'Aden és una línia d'importància estratègica per al comerç i la navegació mundials: hi passen anualment 20.000 vaixells, el 20% del comerç mundial i el 30% del volum total de petroli subministrat a Europa*

"desviat" a finalitats no desitjades.

3. "Al Shabab és l'hereu dels Tribunals Islàmics". El cert és que es poden trobar molts exmembres dels Tribunals tant al Govern Federal Transitori (GFT) com a Al Shabab. Per exemple, dels dos caps més visibles dels Tribunals Islàmics, un és l'actual president del GFT (Sheikh Sharif Sheikh Ahmed), mentre que l'altre ha liderat un grup hostil alhora al GFT i a Al-Shabab (Hassan Dahir Aweys). Si bé els lligams amb Al Shabab també existeixen (per exemple, el grup de Dahir Aweys va ser assimilat per Al Shabab, malgrat les diferències), els Tribunals, amb una versió moderada d'islam polític, comptaven amb una legitimitat popular de la qual no gaudeix Al Shabab.

4. "L'oposició al Govern Transitori és Al Shabab". Hi ha nombrosos grups armats a Somàlia, molts dependents d'antics senyors de la guerra. Hi ha, per exemple, nombroses milícies no governamentals que ajuden el GFT a combatre altres grups. Els mitjans de comunicació i els discursos polítics, per motius d'ignorància i/o interès, sovint emmascaren diferents realitats sota l'etiqueta "Al Shabab". A Somàlia hi ha multiplicitat de grups armats, incloent-hi milícies de clans, milícies associades a cabdills militars, forces armades afiliades al GFT, grups armats que combaten el GFT, bandes criminals armades, amb diferent grau d'aliança i divisions dinàmiques entre ells.

5. "A Somàlia regna l'anarquia". La violència armada a Somàlia no afecta tot el territori somali. La situació a algunes parts del país respon a altres dinàmiques molt distintes. Per exemple, al nord, als estats *de facto* de Puntlàndia i, sobretot, de Somalilàndia. Fins i tot una part del terç sud de Somàlia continua vivint com solia, amb una forta influència de la tradició, l'honor i l'ordre. Si bé la situació és extremadament difícil, a molts llocs més aviat cal parlar de normes socials massa estrictes que no pas d'anarquia.

6. "Etiòpia va entrar a Somàlia el 2006, però en va sortir el 2009". Per a Etiòpia, Somàlia és un assumpte de política interna, i d'aquí ve la seva ingerència permanent. Les forces etiòps no han sortit mai de territori somali (la seva visibilitat, però, sí que ha anat canviant). Etiòpia va ser el principal valedor del GFT, al qual controla i continua

donant suport de diferents maneres (tropes, formació militar, armes, etc.)

7. "Somàlia és un país oblidat". La població i la seva situació crítica sí és objecte d'oblit, però el país és central en clau geopolítica. Hi ha almenys 50 països, entre els quals els més poderosos, amb presència armada a la regió del golf d'Aden. Tots ells tenen alguna cosa a dir respecte Somàlia i actuen en consonància.

8. "La presència militar estrangera a Somàlia està autoritzada pel govern sobirà". Abans, es van justificar els bombardejos d'Etiòpia i dels EUA amb l'argument de la manca de sobirania de Somàlia com a Estat, en contra del dret internacional. Avui, es fa totalment el contrari. Cal recordar que tant l'establiment del GFT el 2004 com l'elecció dels diferents equips de govern van ser una enganyifa coordinada des de les elits internacionals per tal d'afavorir les elits somalis, sense la participació de la societat civil ni d'estructures de representació locals.

9. "Somàlia representa una base d'Al Qaeda". Sense negar les connexions internacionals d'Al Shabab i altres grups armats somalis i tot reconeixent les simpaties cap a Al Qaeda d'una part dels combatents (no d'altres), les motivacions i maneres d'aquests grups són genuïnament pansomalis i poc tenen a veure amb objectius globals. Cal entendre l'islamisme polític que practiquen Al Shabab i altres a partir de factors interns, pansomalis, i no internacionalistes. De fet, fins i tot els Estats Units minimitzen la influència d'Al Qaeda a Somàlia, en reconèixer en cables diplomàtics (després filtrats) que "les declaracions d'oficials somalis on es parla de milers d'estrangers semblen exagerades" i que "hi ha poques proves de vincles significatius de suport directe d'Al Qaeda, en termes financers o militars".³

10. "AMISOM és una força de manteniment de la pau". No compleix les condicions d'utilitzar la força només en defensa pròpia i d'estar acceptada pels bàndols en conflicte. No és una força de l'ONU, sinó de la UA. AMISOM és una part més del conflicte. Segueix clares lògiques geopolítiques, combat

*Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.15.

3. Jean-Philippe Rémy (2010): "WikiLeaks: les Etats-Unis minimisent l'influence d'Al-Qaïda en Somalie", *Le Monde*, 10 de desembre.

de manera permanent els diferents grups insurgents, és responsable de nombrosos abusos i excessos i ha ocasionat nombroses víctimes civils.

1.3. Situació de la pirateria marítima a la zona de Somàlia

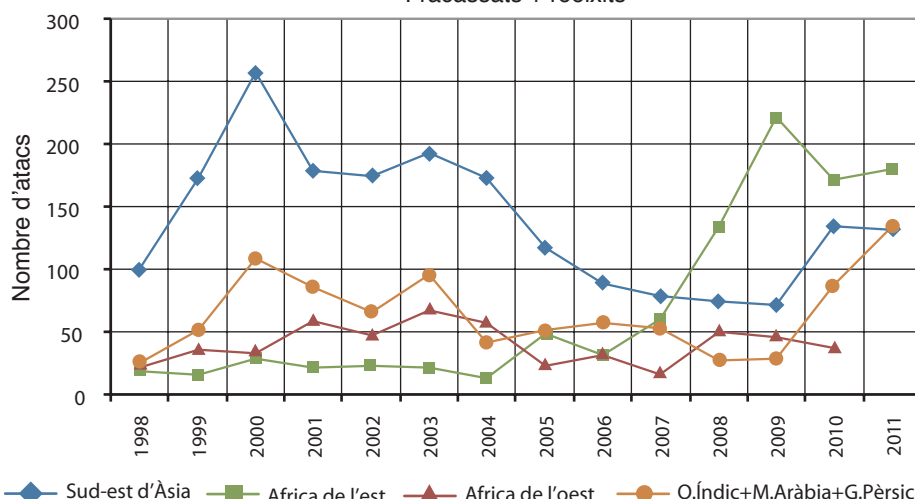
Fins a l'any 2007 el nombre d'atacs de pirateria al sud-est d'Àsia havia superat els atacs actuals a l'est d'Àfrica. Tanmateix, no van tenir cap ressò mediàtic.

El nombre d'atacs de pirateria al sud-est d'Àsia va disminuir a partir de 2004, gràcies a la negociació diplomàtica entre els estats d'aquella zona. L'IMO proposa que s'usi la mateixa estratègia per resoldre el problema de la pirateria a l'est d'Àfrica.⁴

El nombre anual d'atacs a l'est d'Àfrica comença a pujar l'any 2005. El 2006 hi ha una disminució notable (govern de la Unió dels Tribunals Islàmics). A partir del 2007 torna a pujar i ho fa de forma significativa el 2008 i 2009.

Distribuïm la regió de l'est d'Àfrica en tres subzones: golf d'Aden (que inclou la mar Roja), zona marítima de l'est de Somàlia (limitada per la costa de Somàlia, el paral·lel 12° N, el paral·lel 2°S i el meridià 65° E) i zona marítima per sota de Somàlia (vegeu mapa més amunt).

Gràfica 1. Nombre total d'atacs de pirateria en diferents zones del món
Fracassats + reeixits

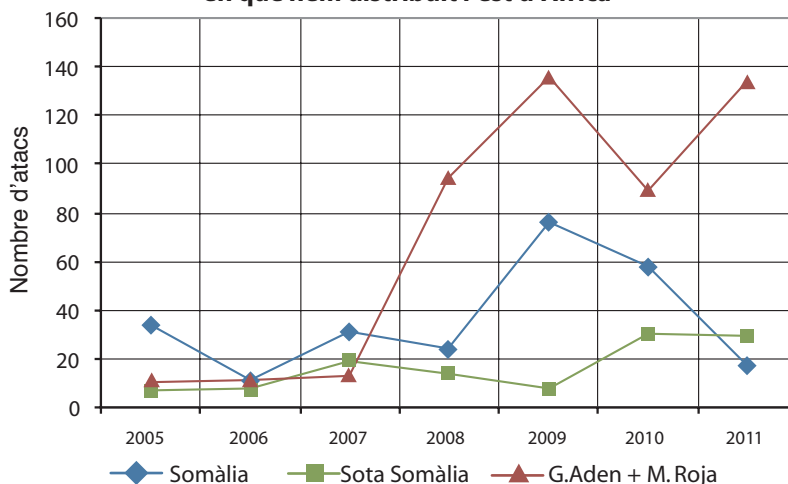
Elaboració pròpia amb dades de l'IMO, International Maritime Organization, www.imo.org. L'IMO considera com Àfrica de l'Est una zona molt més àmplia que la definida per nosaltres (limitada a l'est pel meridià 65E). Com a conseqüència, el nombre d'atacs en aquesta zona és molt major per a l'IMO que per a nosaltres. Aquesta discrepància es tradueix en la diferència entre el valor total de l'IMO per a l'any 2011 i la suma dels dotze valors mensuals nostres per a aquell any.

La pirateria en altres zones, diferents de l'est d'Àfrica no va generar cap resposta militar internacional

El golf d'Aden és una línia d'importància estratègica per al comerç i la navegació mundials: hi passen anualment 20.000 vaixells, el 20% del comerç mundial i el 30% del volum total de petroli subministrat a Europa*

Gràfica 2. Atacs de pirateria a les tres subzones en què hem distribuït l'est d'Àfrica

4. International Maritime Organization (IMO): "Piracy in waters off the coast of Somalia".

*Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.15.

Des de que el Consell de Seguretat de l'ONU es preocupa per la pirateria a les costes de Somàlia, es dispara el nombre d'atacs (vegeu la gràfica a sota)

La Resolució 1816 (Consell de Seguretat de l'ONU, 2 de juny de 2008) **expressava preocupació per l'augment dels atacs de pirateria davant de les costes de Somàlia. Sorpren aquesta afirmació quan es miren amb detall les dades de l'IMO:**

2008	febrer	març	abril	maig	Total
Golf d'Aden	3	2	4	6	15
Est de Somàlia	0	1	3	3	7

De fet, l'any 2007 hi hagué més atacs i no es va produir cap alarma.

2007	abril	maig	juny	juliol	Total
Golf d'Aden	2	0	1	3	6
Est de Somàlia	3	6	4	6	19

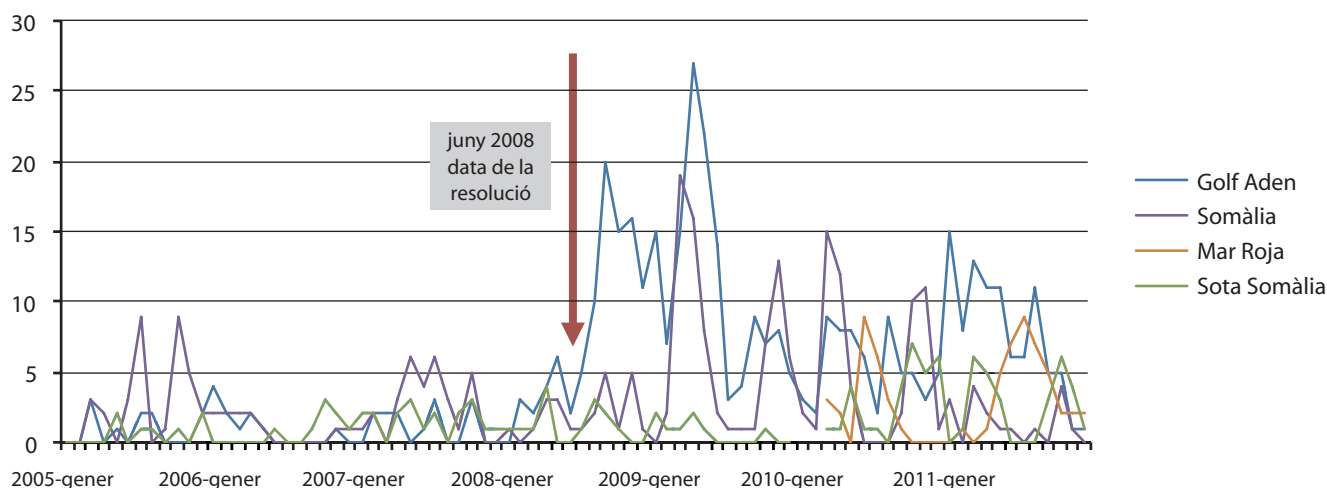
I això encara és més xocant si es té en compte que l'elevat nombre d'atacs de 2007 es produeix després d'un període de vuit mesos (juny 2006-febrer 2007) en què en tot l'est d'Àfrica només hi hagué 4 atacs.

2006-2007	jun 06	jul 06	set 06	oct 06	nov 06	des 06	gen 07	feb 07	total
Golf d'Aden	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Est de Somàlia	0	0	0	0	0	1	1	1	3

El període de gairebé absència d'atacs coincideix amb el temps en què la Unió de Tribunals Islàmics (UTI) controlava una part significativa del país

A partir de juny de 2008 l'increment d'atacs sí que és verdaderament notable

Gràfica 3. Evolució mensual del nombre d'atacs de pirateria a l'est d'Àfrica

En les resolucions 1838 (7 octubre 2008) i 1851 (16 desembre 2008) el Consell de Seguretat continua mostrant "molta preocupació" per la proliferació d'atacs **"davant de la costa de Somàlia", sense mencionar altres zones o països.**

Quins són els objectius dels pirates?
En principi, qualsevol tipus de vaixell amb potencial de benefici (hi ha països i carregaments més interessants que altres). Alguns exemples:⁵

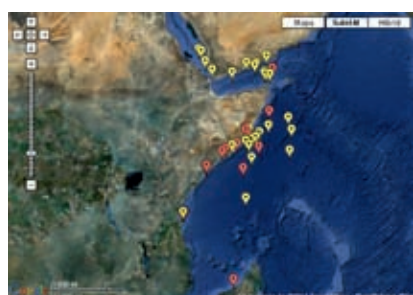
Els atacs de pirateria al golf d'Aden es concentren a la franja costanera molt més propera al Iemen que a Somàlia (vegeu els mapes). Per què, doncs, només es parla de Somàlia?

Tipus de vaixell	Exemple de segrest	País propietari
Petrolers	<i>Sirius Star</i>	Emirats Àrabs (bandera Libèria)
Vaixells de càrrega amb armes	<i>MV Faina</i>	Ucraïna (bandera Belize)
Flota pesquera	<i>Alakrana</i>	Espanya

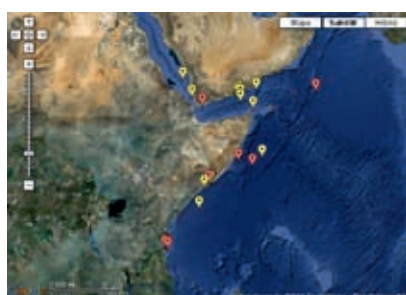
Tipus de vaixell	Exemple de segrest	País propietari
Vaixells de càrrega amb ajuda i altres	<i>Maersk Alabama</i>	Estats Units
lots de luxe	<i>Le Ponant</i>	França
Creuers de turisme	<i>Seaborn Spirit</i>	Alemanya

Distribució dels atacs de pirateria comunicats al IMB Piracy Reporting Centre. En vermell els atacs reeixits i en groc els fracassats:⁶

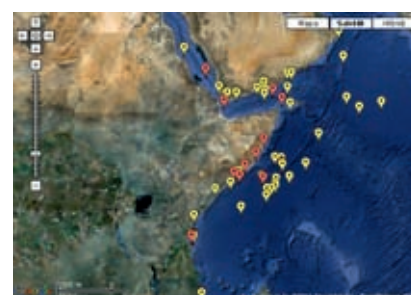
Allò que alarma al Consell de Seguretat són els atacs al golf d'Aden i no a l'est de Somàlia, perquè són un perill per al tràfic mercant i el transport de petroli

2005

2006

2007

2008

2009 (primer any d'Atalanta)

2010 (segon any d'Atalanta)

La presència d'Atalanta no dissuadeix els pirates. Cada vegada hi ha més atacs. Tanmateix, l'exministra de Defensa, Carme Chacón, el dia 25 de març de 2011, va dir que l'operació estava funcionant "de forma òptima".⁷

2011 (tercer any d'Atalanta)

5. Raymond Gilpin (2009): "Counting the costs of Somali piracy", United States Institute of Peace, 22 de juny, p.9.

6. International Chamber of Commerce, ICC Crime Services, www.icc-ccs.org.

7. Europa Press, 25 de març de 2011, www.europapress.es.

Abans de 1989 la pirateria no era coneguda a la Banya d'Àfrica

1.4. Causes i factors que expliquen la pirateria

Factors que expliquen la pirateria a Somàlia

- Obtenció de grans beneficis amb risc reduït
- Existència d'espais a terra controlats pels grups interessats
- Reduïda o nul·la capacitat i/o voluntat de frenar la pirateria per part del GFT
- Suport de grups de població
- Cursa pels recursos i sobreexplotació

Factors que alimenten i faciliten la pirateria

- Característiques geogràfiques favorables (llarga costa)
- Facilitat d'obtenció d'armament i equipament avançat
- Facilitats financeres globals i estructures en xarxa
- Proliferaió d'armes lleugeres i mitjanes
- Pobresa i necessitats primàries no satisfetes
- Absència de capacitat per aplicar la legislació

Factors que expliquen la pirateria a Somàlia

Obtenció de grans beneficis amb risc reduït. S'estima que anualment passen uns 42.000 vaixells comercials a través de les "aigües de Somàlia". El 2011 es va avaluar el negoci de la pirateria en 159,6 milions de dòlars, pagats en 31 rescats.⁸ D'altra banda, Jack Lang, assessor especial del Secretari General de l'ONU sobre pirateria a Somàlia, estima que "el 90% dels pirates capturats pels estats que patrullen els mars seran alliberats sense ser jutjats".⁹

Existència d'espais a terra controlats pels grups interessats. A Somàlia no hi ha la capacitat i l'autoritat de controlar què succeeix al país (la UTI sí va controlar la pirateria). Cada zona és controlada per un grup concret o està en disputa.

8. Nick Hopkins (2012): "Outgunned Somali pirates can hardly believe their luck", *The Guardian*, 8 de maig.

9. Citat a Nick Hopkins (2012): *Op. Cit.*

Reduïda o nul·la capacitat i/o voluntat de frenar la pirateria per part del GFT. "El pressupost total de Puntlàndia per a 2008 equival només al voltant del 20% dels ingressos procedents de la pirateria previstos per al mateix període, la qual cosa demostra l'enorme desigualtat de condicions".¹⁰ D'altra banda, la corrupció és extrema dins el GFT.

Suport de grups de població. Com reconeix un informe de l'ONU: "Durant els últims 18 anys de conflicte i absència d'un govern central efectiu, l'ecologia i economia d'aquestes zones s'han vist greument afectades per anys de pesca excessiva il·lícita per part de vaixells estrangers i per l'abocament de deixalles tòxiques en aigües territorials somalis. Una veritable penúria econòmica, independentment de si està directament relacionada amb aquests factors o no, i un sentiment de greuge davant l'explotació estrangera dels recursos marítims de Somàlia no només motiven molts pirates, sinó que també serveixen per legitimar les seves activitats davant de les seves comunitats".¹¹ D'altra banda, el mateix cap de seguretat de la ciutat de Harardhere, a 400 Km de Mogadiscio, va dir que els negocis relacionats amb la pirateria s'havien convertit en la major font d'ingressos de la zona: "el districte rep algun percentatge de cada rescat quan s'alliberen els bucs. I aquests diners es destinen a infraestructures, hospitals i escoles".¹² Es desconeix la veracitat d'aquestes afirmacions, però el que sí és segur és que el GFT mai no ha fet els deures sobre millores socials.

10. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolució S/2008/769, paràgraf 127.

11. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 125.

12. Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.28.

Cursa pels recursos i sobreexplotació. La High Seas Task Force va calcular que, el 2005, almenys 800 vaixells de diversos països, molts europeus i, d'ells, molts espanyols, van treballar en aquesta zona de l'Índic. Grups regionals van informar l'Organització de l'ONU per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) que en alguns llocs les captures d'espècies de valor comercial podien ser superiors als 300% dels nivells permesos.¹³ Eyl, famosa ciutat coneguda com a punt de referència per a les activitats pirates i ancoratges de nombrosos bucs segrestats, va ocupar, segons un informe de 2008 de la FAO, el segon lloc del total de pesca artesana del país.¹⁴

Factors que alimenten i faciliten la pirateria

Existència de condicions geogràfiques favorables (llarga costa). De fet, Somàlia té la costa més llarga de tot el continent africà, amb un total de 3.300 Kilòmetres. Si bé la pirateria no afecta de la mateixa manera tota la costa, sí que està molt estesa.

Facilitat d'obtenció d'armament i equipament avançat. Els pirates disposen de llanxes molt ràpides i bon material i equips de comunicació (visors nocturns, radars, mòbils per satèl·lit, GPS, etc.). Quant a l'armament, segons un informe de l'ONU, les armes utilitzades pels grups de pirates són (a mode d'exemple): "fusells d'assalt *Kalashnikov*, llançagranades RPG-7V i granades addicionals, pistoles *Tokarev* TT-33, de 7,62 mil·límetres, un llançacoets antitanc francès LRAC F1, de 89 mil·límetres, fusells M76 i carregadors addicionals."¹⁵

Facilitats financeres globals i estructures en xarxa. La pirateria s'aprofita de les facilitats globals que proporciona el neoliberalisme i la manca de regulació efectiva i control d'activitats transnacionals. L'economia criminal no

té gaire sentit si no es pot *blanquejar*. L'existència de paradisos fiscals, bancaris i judicials, i el rol de determinats actors estrangers (vegeu punt 1.5.) és clau per comprendre aquest negoci.

Proliferació d'armes lleugeres i mitjanes. Somàlia és un dels països del món amb major quantitat relativa d'armes per habitant. L'embargament d'armes en vigor des de 1992 ha estat sistemàticament violat. L'ONU adverteix de la complexa relació que existeix entre el creixement de la pirateria i l'incompliment de l'embargament d'armes contra Somàlia, alhora que remarca la superposició de la pirateria, el contraban i el tràfic d'armes a través del golf d'Aden.¹⁶

Pobresa i necessitats primàries no satisfetes. Des de fa més de dues dècades, Somàlia és un dels països més empobrits del món. Les crisis humanitàries són recurrents i les necessitats bàsiques estan normalment insatisfetes. L'absència d'aparell estatal provoca que els serveis públics de salut, educació i protecció socials no existeixin.

Absència de capacitat per aplicar la legislació. La pregunta sobre què és legal i què no a Somàlia no té resposta des d'un punt de vista estatal. Senzillament, no hi ha Estat i, per tant, no poden aplicar-se lleis estatals, malgrat que es pot parlar de "legitimitat" o bé de legalitat d'acord amb unes normes que poc tenen a veure amb el model que utilitzem a Europa. Des d'aquests punts de vista, l'anàlisi dels perquè de la pirateria pot ser diferent.

13. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.43.

14. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.44.

15. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolución S/2008/769, paràgraf 138.

16. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): "Informe del Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad", resolución S/2009/146, 16 de març, paràgraf 55.

Tipus de pirates

Tipus pirata i anys de presència	Causes de la pirateria	Objectius / motivacions dels pirates	Lucre	Qui són?	Suport de la població	Resposta internacional
Pirates POLITICS (somalis) 1989-1990	Col·lapse de l'Estat, guerra interna, pirateria com a instrument de guerra	Polítics. Bloqueig de subministres al govern	Benefici polític i dany a l'oponent	Somali National Movement (SNM) Suport d'Etiòpia	Estratègia de guerra	Cap significativa
Pirates pels RECURSOS (internacionals) (Després 1991)	Terceres reserves pesqueres d'Àfrica Absència d'Estat	Treure profit de l'absència d'Estat Cursa pels recursos	Espoliacions valorades entre 150 i 450 milions de dòlars anuals	Companyies no somalis de pesca, residus i altres negocis	Baix en la majoria de casos	Són ignorats. Van actuar i encara actuen amb impunitat
Pirates DEFENSIVUS (somalis) (Després 1991)	Espoliació de recursos per part d'estrangers Absència d'Estat	Evitar pèrdua recursos Protecció dels recursos marins (exemple probable: Albacora IV (espanyol), l'any 2000)	Probablement poc interessats a saquejar els vaixells	Protecció costanera	Alt, sobretot d'aquells que depenen de la pesca	Ignorats, considerats als informes de l'ONU, però res més
Pirates de RECOMPENSA (somalis i globals) Actualitat	Alt guany econòmic, baix risc, estructura global favorable, suport població, cursa pels recursos	Lucre econòmic pels rescats. Greuge per l'explotació dels recursos marins	Cada pirata pot guanyar entre 10.000 i 20.000 dòlars per segrest* (vegeu proper punt)	Xarxes de pirates d'Eyl, Garad, Hobyo, Hardheere i Mogadiscio	Difícil de separar dels pirates defensius. Suport molt divers	Condemna global. Resposta militar desmesurada

* Scott Baldauf (2009): "Pirates, Inc.: Inside the booming Somali business", *The Christian Science Monitor*, 31 de maig.

Esquema inspirat en Abdi Ismail Samatar i altres (2010): "The Dialects of Piracy in Somalia: the rich versus the poor", *Third World Quarterly*, vol. 31, Núm. 8, p.1377-1394.

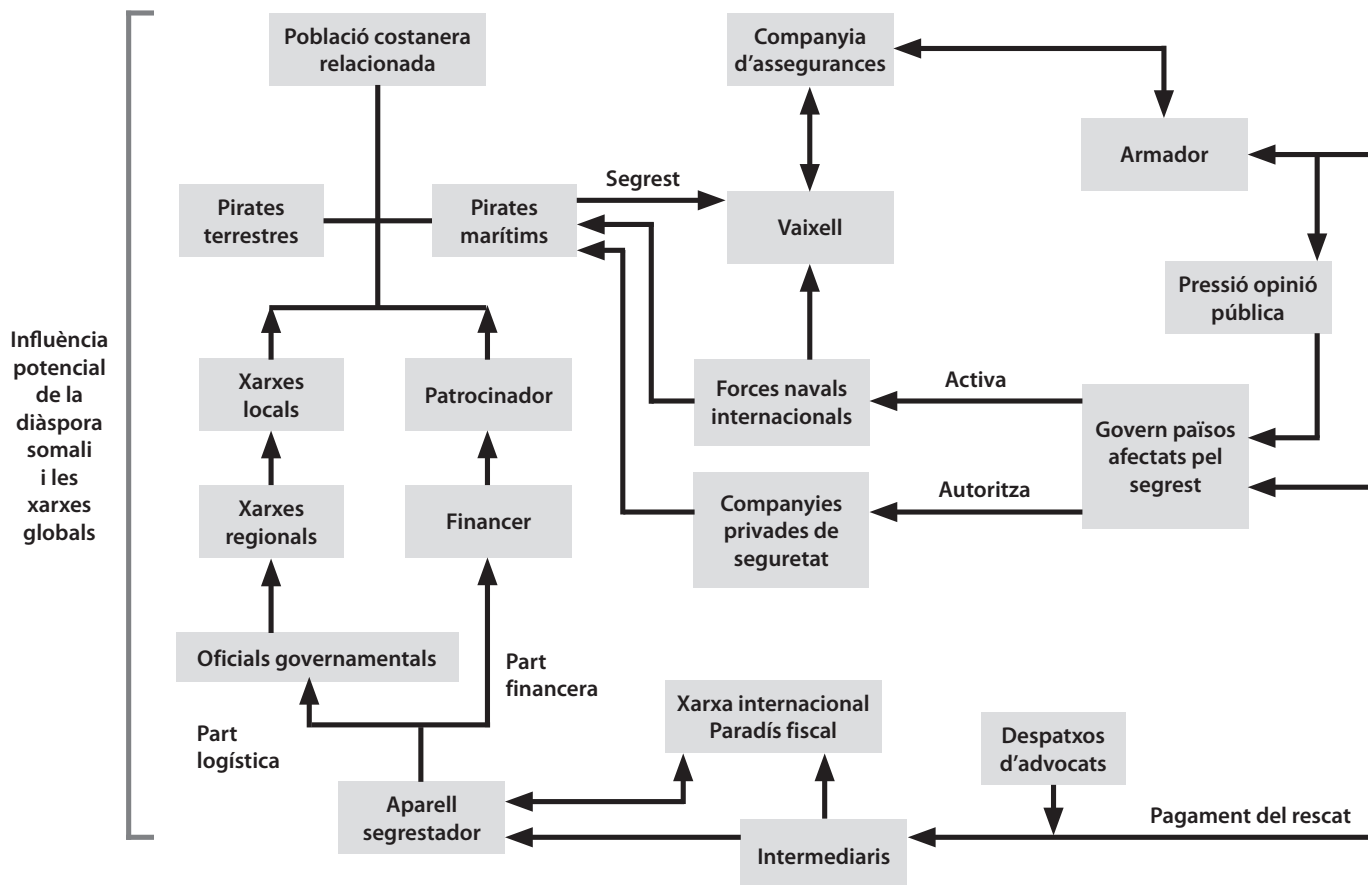
1.5. Qui guanya amb la pirateria? Actors involucrats

<i>"Els veritables pirates no estan a Somàlia, sinó en despatxos a Nairobi, Londres i Dubai"</i> Andrew Mwangura, coordinador del Programa d'Assistència a Mariners per a l'est de l'Àfrica*	<i>Els autèntics líders pirates són homes de negocis o inversors als quals es poden afegir polítics"</i> Nacions Unides, 2008**
---	--

Qui guanya amb la pirateria?	Qui perd amb la pirateria?
■ Els pirates ■ Companyies d'assegurances ■ Despatxos d'advocats ■ Una part de la població costanera somali ■ Mediadors / financers / promotors / xarxes regionals / elements diàspora ■ Companyies privades de seguretat ■ Alguns estats	■ Vaixells segrestats o atacats (armadors i treballadors) ■ Vaixells que alteren les seves rutes ■ Alguns estats, incloent-hi l'espanyol ■ Comerç internacional ■ Una part de la població somali

* Joana Socías (2008): "Andrew Mwangura, expert en pirateria", *Elmundo.es internacional*, 10 de desembre.

** Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.20.

Esquema d'elaboració pròpia.

Els **Intermediaris** posen un preu i negocien per obtenir la màxima quantitat. Les tarifes dels mediadors poden superar els 100.000 euros, a banda de 300.000 euros per als advocats.¹⁷

Les operacions de pirateria són cares, i per això calen **financers**, que "avancen el capital necessari per al funcionament de les milícies marítimes. En general, aporten les embarcacions, el combustible, les armes i les municions, l'equip de comunicacions i els sous dels pirates, perquè aquests busquin i capturin les naus".¹⁸ El financer, ha de "nomenar un patrocinador, o grup de patrocinadors, que sufraguin les despeses de l'operació a canvi d'una part del rescat."¹⁹ L'Institut Noruec per a la Investigació Urbana i Regional (NIBR), en un informe encarregat pel Ministeri

de Defensa, va trobar tres maneres de finançament:²⁰

- Un inversor i líder únic: posa les naus i les armes i acorda percentatges per a cadascun dels participants.
- Els participants aporten el que tenen (informació, menjar, equips) i lloguen la nau a una altra persona.
- Societat d'inversors que aporten determinades quantitats per obtenir benefici.

Companyies d'assegurances. Segons un informe de l'ONU de 2008, "el periòdic del sector marítim *Lloyd's List* preveu que el pagament de rescats aquest any superarà els 50 milions de dòlars, i les primes d'assegurances per a la navegació marítima comercial en el golf d'Aden s'han multiplicat per 10 en l'últim any".²¹ Avui, la situació és molt pitjor. L'assegurança pot ser viable per als petroliers, però no per als tonyinaires. Un vaixell que volti pel cap de Bona Es-

17. Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.18.

18. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, p.136.

19. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, p.139.

20. Citat a Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.21.

21. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 128.

perança es pot estalviar 330.000 euros (malgrat que triguen més i hi ha més despesa de combustible), perquè eviten primes d'assegurança i pagament de dret de trànsit per Suez.²² Algunes empreses d'assegurances involucrades són Hiscox, Willis-SCR i Maritime & Underwater Security Consultants (MUSC).

Armadors. Segons Greenpeace, que es basa en dades de Lloyd's, existeixen almenys 1.300 vaixells pesquers d'escala industrial que treballen amb banderes de conveniència. Aproximadament el 80% ho fan amb bandera de Belize, Hondures, Panamà o Sant Vicent i les Granadines. Els armadors d'aquests vaixells són de 80 països, principalment de Taiwan, la UE (principalment Espanya), Panamà, Belize y Hondures.²³ "El Prestige, per exemple, estava abanderat a les Bahames, era propietat d'una empresa domiciliada a Libèria, on s'ocultava una família grega, i la tripulació era majoritàriament filipina."²⁴

Oficials governamentals corruptes. Ofereixen protecció política. Segons l'ONU, soldats d'AMISOM també estan implicats. Els organismes internacionals tenen proves contrastades d'implicació de les autoritats de Puntlàndia i del GFT en activitats de pirateria. Les denúncies de complicitat van en augment i també afecten ministres de Puntlàndia.²⁵

Xarxes regionals. Els pirates tenen xarxes als països de la regió que faciliten informació de les naus i les rutes, per poder escollir amb antelació. Informen sobre la identitat, nacionalitat, càrrega i posició dels vaixells susceptibles de ser segrestats.²⁶ De vegades, els contactes vigilan des dels ports principals dels països veïns.²⁷ Segons l'ONU, existeix una certa interrelació entre la pirateria i altres activitats delictives, de forma que es pot usar el mateix vaixell perquè, en un viatge, transporti immigrants entre

Somàlia i Iemen i, a la tornada, transporti armes i municions.²⁸

Xarxes internacionals. Els diners probablement es blanquegen a Kenya, els Emirats Àrabs i en altres llocs d'Orient Pròxim.²⁹ Hi ha un informe d'intel·ligència de la missió Atalanta filtrat a la Cadena SER el maig de 2009 en què s'afirma l'existència a Londres d'informadors-assessors dels pirates. Mostra com aquests tenen un coneixement complet dels vaixells atacats, carregament, nacionalitat, ruta, etc. La xarxa d'informació dels pirates s'estén al Iemen, Dubai i el canal de Suez. S'afirma també que hi ha una selecció de la nacionalitat dels vaixells atacats. Destaca el baix nombre d'atacs als vaixells britànics, malgrat el gran volum de la marina mercant britànica.³⁰

Despatxos d'advocats. Per exemple, en el cas de l'espanyol Albacora IV l'any 2000, un despatx de Londres va exhibir el títol de representant legal de l'Estat independent de Puntlàndia i va multar el vaixell amb 800.000 dòlars, per no tenir permís de pesca. El pagament en aquest cas es va fer a Londres, on hi ha diversos bufets que s'encarreguen de comprovar que l'armador no trenca la legalitat en el pagament del rescat i la negociació.

Pirates. També són globals. Un bon exemple és Afweyne, un dels principals líders dels pirates. S'atribueix al seu entorn el segrest del vaixell tonyinaire espanyol Alakrana. El setembre de 2009, Afweyne va coincidir amb el ministre espanyol Miguel Ángel Moratinos entre els convidats als festejos organitzats per Muamar el Gaddafi per celebrar els seus quaranta anys al poder a Líbia.³¹ Es

22. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.20.

23. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.47.

24. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.52.

25. Dades del paràgraf de Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): *Op. Cit.*, p.3.; Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 141.

26. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, pp.24-25.

27. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 136.

28. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 143.

29. Kim Sengupta i Daniel Howden (2009): "Pirates: the \$80m Gulf connection," *The Independent*, 21 d'abril; "Somali piracy flourishes into lucrative business—experts," *Agence France-Presse*, 11 de desembre de 2010.

30. Mariela Rubio: "Los piratas reciben información desde Londres sobre rutas de pesqueros españoles," *Cadena SER*, 11 de maig de 2009; Giles Tremlett (2009): "This is London – the capital of Somali pirates' secret intelligence operation," *The Guardian*, 11 de maig; Giles Tremlett (2009b): "Somali pirates guided by London intelligence team, report says," *The Guardian*, 11 de maig.

31. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.24.

creu que als pirates només se'ls lliura una tercera part del botí. Fahid Hassan, un analista de seguretat de Mombasa explica que els serveis de mediació i seguretat solen representar una altra tercera part del botí.

Empreses de seguretat privada. Empreses privades de defensa i seguretat s'ofereixen als armadors, primer per la protecció del vaixell i després, per la gestió del rescat. Empreses com Marine Risk Management, Anglo Marine Overseas, Clayton Consultants (part

de la infame Triple Canopy)³² o Drum Cussac.³³ (vegeu molta més informació sobre empreses involucrades de seguretat privada al punt 4.9).

32. Es pot consultar el detall d'aquesta companyia a: http://centredelas.org/images/stories/Empreses_militars_privades/fitxaDefinitivaTripleCanopy-castell.pdf.

33. Vegeu lloc web del grup a <http://www.drum-cussac.com/index.php>, i exemple de funcionament a: Jason Lewis (2010): "Paul and Rachel Chandler: British mercenaries hired to take on the Somali pirates", *The Telegraph*, 20 de novembre.

Exemple de distribució del rescat (exemple de 2008)*

Milícia marítima	30%	A parts iguals, però el primer pirata que aborda la nau rep el doble o un vehicle. Els pirates que lluiten contra altres pirates han de pagar multa. Els familiars dels pirates morts durant les operacions reben una indemnització.
Milícia terrestre	10%	-
Comunitat local	10%	Comitès de notables (autoritats), suborn a funcionaris locals, visitants i despeses d'hospitalitat per a convidats i associats als pirates.
Financer	20%	Els financers solen compartir els guanys amb altres financers i aliats polítics (300-30.000 dòlars d'inversió).
Patrocinador	30%	(Organitzador).

*Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolució S/2008/769, paràgraf 140.

Exemple detallat d'una operació pirata potencial (exemple de 2009)

Ingressos	(dòlars)	Despeses	(dòlars)	Benefici	(dòlars)
Inversió del financer		Costos operacionals		Total benefici	321.450
Bot i motor forabord	14.000	Aliments, subministres	72.800	Total benefici (menys inversió)	300.250
Armes i municions	2.000	Manteniment equipament	31.200	Financers	120.250
Utensilis d'abordatge	1.200	Manteniment dels segrestats	15.750	Pirates (12)	180.000
Equip de comunicació i GPS	4.000	Suborns	180.000	Benefici per pirata	15.000
Pagament de rescat	600.000				
Total ingressos	621.000	Total despeses	299.750	Total benefici (menys inversió)	300.250

Càlcul de Raymond Gilpin a partir de les dades disponibles i d'exemples concrets. Vegeu Raymond Gilpin (2009): "Counting the costs of Somali piracy", United States Institute of Peace, 22 de juny, p.13.

Resum dels guanys i pèrdues dels diferents actors implicats

Es creu que el 2011 es van pagar **31 rescats** als pirates somalis, amb un total d'uns **160 milions de dòlars**. El rescat promig va ser d'aproximadament **5 milions de dòlars**, un augment sobre els gairebé 4 milions de dòlars del 2010.³⁴ El total estimat dels pagaments

el 2008 va ser de 80 milions de dòlars,³⁵ amb un rescat promig de 2 milions de dòlars.

34. Anna Bowden i Dr. Shikha Basnet(2012): *The Economic Cost of Somali Piracy*, One Earth Future, p.2.

35. Scott Baldauf (2009): "Pirates, Inc.: Inside the booming Somali business", *The Christian Science Monitor*, 31 de maig; altres fonts parlen de 35 milions de dòlars. Vegeu Abdi Ismail Samatar i altres (2010): "The Dialects of Piracy in Somalia: the rich versus the poor", *Third World Quarterly*, vol. 31, núm.8, p.1389.

Qui guanya		
Actor	Per què guanya	Volum aprox. del guany ^I
Pirates	Ingressos, estatus social.	Cada pirata pot guanyar entre 10.000 i 20.000 dòlars per iniciativa. ^{II}
Companyies d'assegurances	Incrementen els preus de les assegurances.	Les primes s'han multiplicat per 10. ^{III} S'estima en 635 milions de dòlars el 2011 el volum de negoci de les assegurances relacionades amb la pirateria a l'Índic (fins a la costa oest de l'Índia).
Una part de la població costanera somali	Augmenten els recursos pesquers somalis, a causa de la disminució de la pesca estrangera. ^{IV} Una part dels rescats va a la comunitat	Un percentatge petit però important dels rescats. Increment d'oportunitats de negoci derivades.
Mediadors / financers / promotors / xarxes regionals / elements diàspora / despatxos d'advocats	Actors regionals i globals que reben una part del percentatge dels rescats. Es queden bona part dels rescats amb un risc molt reduït.	Un percentatge important dels rescats, que pot arribar al 50%. Promoció d'algunes empreses en el mercat global.
Companyies privades de seguretat	Boom de contractació de seguretat privada a Somàlia, Somalilàndia, Puntlàndia, Djibouti i per part de les flotes comercials i pesqueres.	Negoci en fort augment. S'han estimat els costos totals d'equipament de seguretat i guardes armats el 2011 entre 1.060 i 1.160 milions de dòlars.
Alguns estats	La pirateria és una bona excusa per justificar una presència militar que pot perseguir també altres objectius (vegeu capítol 2.1).	Guany polític, estratègic, militar (vegeu capítol 2)
Qui perd		
Actor	Per què perd	Volum aprox. de la pèrdua
Vaixells (i treballadors) segrestats o atacats (armadors)	Dificultats per treballar. Riscos per a la tripulació. Pagament de rescats. Primes d'assegurança multiplicades. Necessitat de millors equips. Pagament de protecció privada	Rescat promig el 2011: 5 milions de dòlars.
Vaixells que han d'alterar les seves rutes o accelerar el ritme per evitar atacs	Allargament de la ruta, més temps, més combustible i més diners.	Pèrdues estimades entre 486 i 680 milions el 2011. El cost extra d'accelerar s'estima superior als 2.700 milions de dòlars.
Alguns estats, incloent-hi Espanya	Costos d'operacions militars, despeses judicials, costos d'organitzacions antipirateria	Cost 2011 estimat en 1.270 milions de dòlars (operacions), 16,4 (judicis), organitzacions (21,3).
Comerç internacional	Alguns analistes calculen per a 2009 una pèrdua d'ingressos d'un 20%, motivada més per la disminució del comerç internacional, conseqüència de la crisi econòmica, que per la pirateria. Un clar exemple de perjudicat és Egipte, on el trànsit pel Canal de Suez ha caigut un 30%, des de 5.100 milions de dòlars el 2008 a 3.600 milions el 2010. ^V Segons s'afirma, la principal causa de la reducció seria la pirateria al golf d'Aden, cosa que sembla exagerada en el context de crisi mundial. D'altra banda, alguns autors han assenyalat que l'efecte de la pirateria en el comerç mundial representa menys del 0,1%, ja que només el 0,6% dels 21.000 vaixells que passen pel golf d'Aden van ser atacats i només el 0,2% abordats. Altres autors quantifiquen els costos directes i indirectes de la pirateria en el comerç global entre 1.000 i 16.000 milions de dòlars. ^{VI}	
Una part de la població	Militarització del país, legitimació de senyors de la guerra, atacs militars, estigma del país, etc.	

I. A no ser que s'indiqui una altra font, les dades dels volums econòmics provenen d'Anna Bowden i Dr. Shikha Basnet(2012): *Op. Cit.*

II. Scott Baldauf (2009): *Op. Cit.*

III. Abdi Ismail Samatar i altres (2010): *Op. Cit.*, p.1389; altres fonts parlen de quadruplicació de les primes entre 2008 i 2009. Vegeu Raymond Gilpin (2009): "Counting the costs of Somali piracy", *United States Institute of Peace*, 22 de juny, p.12; i d'altres afirmen que les primes s'han multiplicat per deu en un any. Vegeu Roger Middleton (2008): *Piracy in Somalia*, Chatham House, octubre, www.chathamhouse.org.uk.

IV. Segons es reconeix al Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): "Informe de Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad", resolució S/2009/146, 16 de març, paràgraf 48.

V. Louises Wasser (2009): "Somali piracy costs Suez Canal business", *San Francisco Chronicle*, 29 d'abril.

VI. Raymond Gilpin (2009): *Op. Cit.*, p.13.

PART 2. PER QUÈ INTERESSA SOMÀLIA? INTERÈS INTERNACIONAL

Sovint es justifiquen les operacions militars a Somàlia com un esforç per combatre la pirateria i el terrorisme, per tal de garantir un trànsit internacional marítim segur i una Somàlia més habitable per a la seva població. Tanmateix, els interessos són molt més amplis i molt més relacionats amb allò que es coneix com a “geopolítica”, és a dir, les relacions i influències dels diferents actors estatals regionals i globals en una zona altament estratègica.

2.1. Una regió d'alt interès geopolític

Podem agrupar els interessos que els diferents estats poden tenir a la regió de Somàlia en vuit apartats:

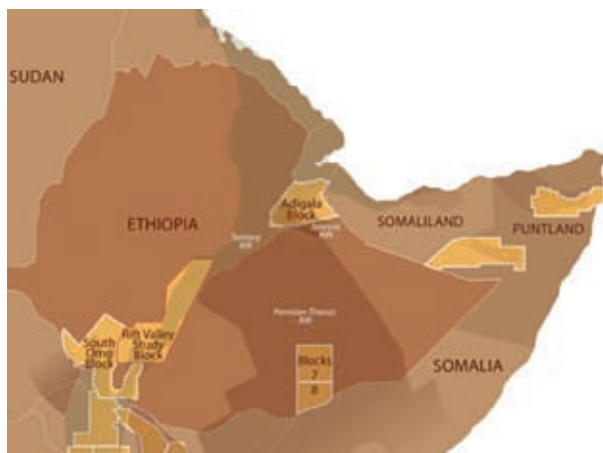
1. Comerç a través del golf d'Aden. A través del golf d'Aden passen al voltant d'uns 20.000 vaixells a l'any, el 20% del comerç mundial, i també el 30% del subministrament de petroli a Europa.³⁶ Així mateix és el principal accés marítim entre Àsia, Orient Mitjà i Europa. Fins i tot Rússia té trànsit marítim intern a través del golf d'Aden (entre Sibèria i el Caucas). I segons oficials japonesos, el 90% de les exportacions marítimes del seu país es fan a través del golf d'Aden.³⁷ Respecte a això, cal assenyalar que la majoria dels atacs dels anomenats pirates es produeixen al golf d'Aden, més a prop del Iemen que no pas de Somàlia.

2. Influència geopolítica a la zona. Com que el golf d'Aden és un punt tan estratègic, el seu control i l'augment de la influència a la regió (i la disminució de la influència dels altres estats competidors) esdevé un objectiu en si mateix. És aquesta lògica la que explica que a la regió es trobi tanta presència militar. Aquesta regió representa no només una nova mostra de la compe-

tició entre els EUA i la Xina, sinó que també involucra molts altres països.

3. Interessos en els recursos naturals.

Els recursos pesquers són especialment importants per a França i Espanya, entre molts altres països com Japó o Índia. Així mateix, Somàlia també ha estat destacada per oferir algunes possibilitats d'explotació petrolera. Així, a Somàlia almenys han mostrat interès d'exploració o explotació les empreses Marathon Oil (EUA), Petronas (Malàisia) i Pex Co. Oil (Holanda); Range Resources i Jacka Resources (les dues d'Àustria); i Ophir Energy, Asante Oil i Prime Resources (les tres últimes del Regne Unit).³⁸ La companyia canadenca Africa Oil Corp (i també Range Resources) gaudeix dels “drets” d'exploració de dos blocs a Puntlàndia. Aquesta empresa també té contractes d'exploració a Etiòpia i a Kenya (vegeu al mapa adjunt les zones on treballa aquesta companyia).³⁹

4. Suport als països aliats en termes geopolítics i geoeconòmics. Ja que aquesta regió té un interès geopolític i estratègic tan important, guanya rellevància un joc d'aliances on qualsevol suport als actors principals es pot traduir en un tracte de favor en qualsevol altre assumpte de caire internacional. Cal entendre que en aquesta zona tenen un rol determinant organitzacions

36. Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.15.

37. Vegeu http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2010/05/11/Japan-to-build-navy-base-in-Gulf-of-Aden/ UPI-60511273596816/#ixzz1YrfXRGDF [Consulta: 24 de setembre de 2011].

38. Vicenç Fisas (2006): *Anuari 2006 de Processos de Pau*, Barcelona, Escola de Cultura de Pau, p.106; Scott Baldauf (2012): “Drill for oil in Somalia? Why not, says Australian firm”, *The Christian Science Monitor*, 30 d'abril.

39. Dades sobre Africa Oil Corp i mapa d'exploracions extrets del seu lloc web corporatiu.

i aliances com l'OTAN, la Unió Europea, la Lliga Àrab o la Unió Africana. Així, la participació políticomilitar a la regió de certs països es basa en la seva pròpia anàlisi sobre el balanç cost-benefici (principalment en termes polítics).

5. Fre a l'amenaça que pot representar Somàlia. Ja es va dir al capítol de context que els vincles entre Somàlia i Al Qaeda són molt menys rellevants que el que s'afirma, malgrat que cal reconèixer que Al Shabab té alguns combatents no pansomalis. Tanmateix, alguns països es consideren amenaçats per grups armats somalis, sobretot per Al Shabab. Per exemple, el setembre de 2010 el cap dels serveis secrets britànics, el MI5, va afirmar que més de un centenar de residents del Regne Unit havien viatjat per rebre entrenament d'Al Shabab, per actuar en sòl britànic.⁴⁰ Sigui o no certa l'amenaça terrorista provinent de Somàlia, aquesta s'utilitza com a carta políticomediativa i, per tant, cal considerar-la.

6. Solució a la crisi permanent somali. Somàlia pateix una forta crisi des de fa més de dues dècades. L'absència efectiva d'Estat, la guerra, les màfies i la no satisfacció de les necessitats humanes més bàsiques ha produït maldecaps no només a la seva població, sinó també a molts altres països. La presència de molts somalis als països veïns no és sempre benvinguda, i sovint s'assenyalen les diàspores somalis a Europa i Nord-amèrica com les responsables de diferents problemàtiques. Malgrat que alguns països probablement no desitgen un Estat fort somali (en particular Etiòpia), la situació de les dues últimes dècades ha esdevingut, per extrema, inacceptable fins i tot en un món acostumat a la injustícia sistèmica.

7. Visibilitat i guany de pes internacional. Les relacions internacionals es-

tan, en certa mesura, militaritzades. El gran pes de països com Rússia o fins i tot els EUA s'explica més per la seva capacitat i influència militar que per la seva riquesa. Per augmentar aquest pes, cal tenir presència (o, si més no, no oblidar) a les zones considerades com a punts calents geopolítics. Com passa amb Orient Pròxim o l'Afganistan, també Somàlia i el golf d'Aden són un d'aquests punts calents (vegeu detall al punt 2.2). A més, la presència en aquests punts calents és sovint justificada fàcilment gràcies a un discurs legitimador. El cas de Somàlia permet justificar una competició política i, alhora, obtenir reconeixement internacional ja que s'hi està per "lluitar contra el terrorisme", contra "la pirateria" i per col·laborar en la construcció de l'Estat somali.

8. Opinió pública interna. Moltes operacions polítiques i/o militars a l'exterior es poden veure afavorides o limitades per l'opinió pública interna dels països que pretenen intervenir militarment. Així, "Somàlia" no significa el mateix per a la població d'una metròpoli respecte de les seves colònies (cas d'Itàlia), per als països receptors de bona part de la diàspora somali (cas de Canadà o Holanda), per a països on els interessos i les pressions internes són visibles (cas de la pesca espanyola), per a països on el concepte "Somàlia" es vincula sovint amb el d'"amenaça" (cas d'Etiòpia o Kenya) o per a països on Somàlia i la seva població no seria més que un altre país del mapamundi.

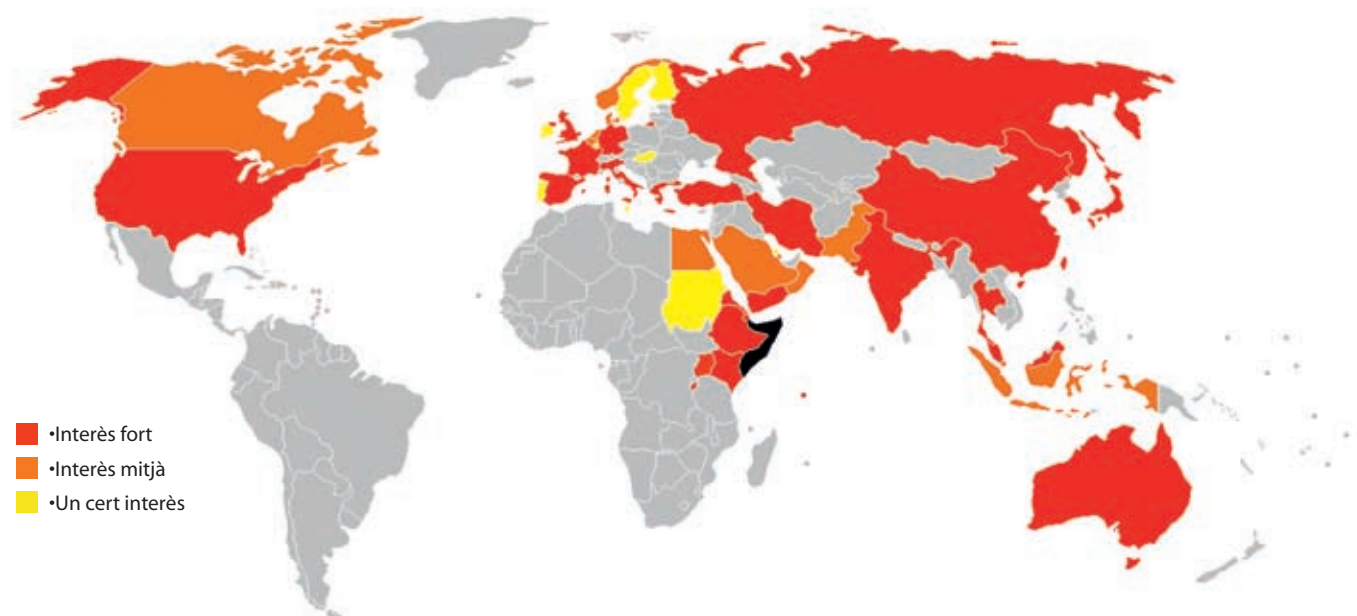
L'objectiu d'aquest treball és detallar els interessos espanyols, però per això cal comprendre la gran importància geopolítica de la regió de Somàlia. Per això cal, malgrat que de manera molt simplificada, comprendre que almenys hi ha tres nivells d'interès en aquesta zona:

40. "MI5 chief warns of terror threat from Britons trained in Somalia", *The Guardian*, 17 de setembre de 2010.

■ Interès fort: EUA, França, Espanya, Regne Unit, Etiòpia, Kenya, Uganda, Iemen, Iran, Turquia, Itàlia, Alemanya, Índia, Xina (i Taiwan), Rússia, Japó, Tailàndia, Malàisia, Austràlia, Corea del Sud, Eritrea, Grècia, Burundi, Djibouti, Seychelles.

■ Interès mitjà: Canadà, Noruega, Dinamarca, Holanda, Bèlgica, Aràbia Saudita, Oman, Pakistan, Egipte, Qatar, Singapur, Indonèsia.

■ Un cert interès: Suècia, Finlàndia, Portugal, Irlanda, Àustria, Luxemburg, Bahrein, Malta, Sudan.

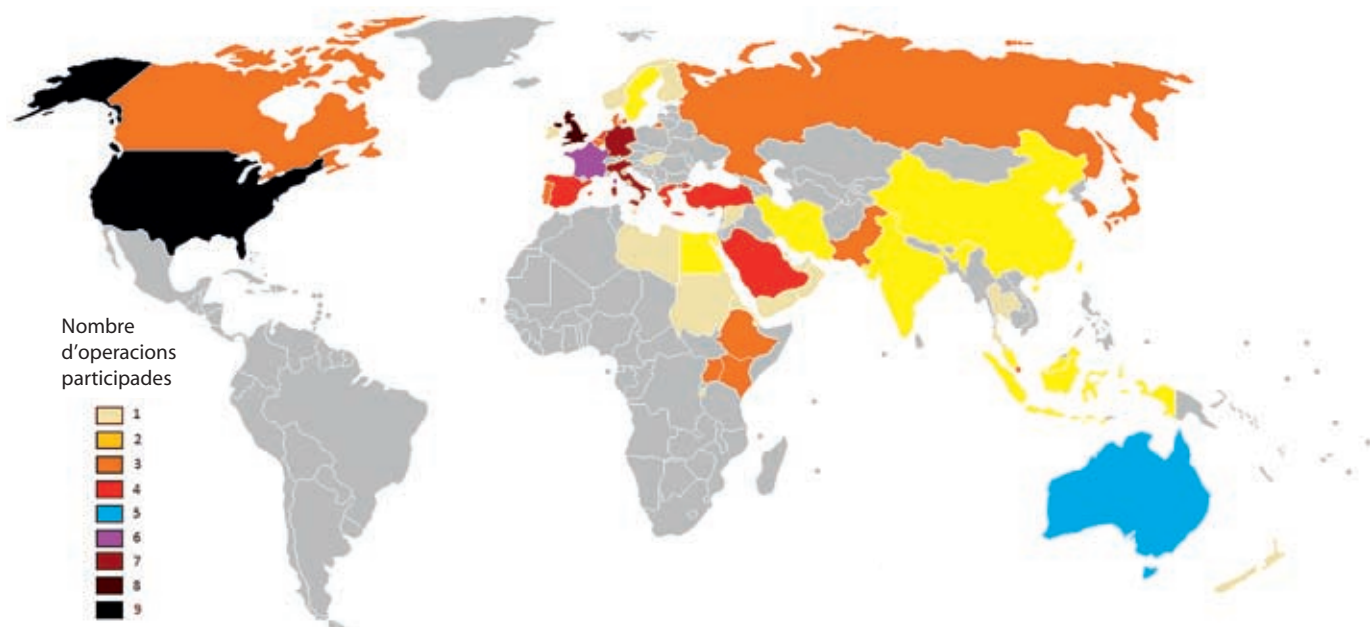

Nota: aquest mapa no pretén ser del tot exhaustiu, sinó que es mostra a títol il·lustratiu.

2.2. Cinquanta països, vuit operacions militars conjuntes, 21 d'unilaterals: no és això un punt calent?

La manera més evident de canalitzar les ambicions i satisfer els interessos sol ser l'establiment d'una base militar permanent. Des d'aquesta lògica, Djibouti sembla ser un paradís. Aquest país allotja la major base militar francesa a l'exterior, l'única base oficial nord-americana a l'Àfrica, l'única base militar japonesa a l'estranger (i la primera iniciativa des de la fi de la Segona Guerra Mundial) i una altra base, menor, alemanya, un país que tampoc no es caracteritza per tenir bases militars

a l'exterior. Tanmateix, hi ha moltes altres maneres de participar políticament i militarment a Somàlia. De manera militar, en els últims tres anys hi ha hagut almenys vuit operacions militars multinacionals i 21 d'unilaterals. Cal destacar que una de les estratègies emprades pels països més interessats en Somàlia és la participació no en una, sinó en moltes operacions militars diferents, per tal de garantir que les dinàmiques i lògiques d'aquestes operacions siguin compatibles (i fins i tot afavoreixin) amb els seus interessos. El 2008 es van constituir forces navals de protecció contra els atacs de pirateria a l'est d'Àfrica. També s'assignà aquesta funció a algunes forces navals que ja existien.

Nota: només estan considerades les operacions militars relacionades directament amb la pirateria i Somàlia

12 maneres militars diferents considerades:⁴¹

- **Bases militars:** França (Djibouti i Reunion), EUA (Djibouti i Seychelles), Japó (Djibouti) i Alemanya (Djibouti).
- **Operacions unilaterals:** EUA, França, Regne Unit, Canadà, Alemanya, Holanda, Dinamarca, Itàlia, Grècia, Japó, Austràlia, Turquia, Xina, Índia, Rússia, Aràbia Saudita, Iran, Singapur, Etiòpia, Kenya, Indonèsia.
- **Atalanta (UE):** França, Espanya, Alemanya, Holanda, Itàlia, Bèlgica, Grècia, Noruega, Suècia
- **Ocean Shield (OTAN):** EUA, Regne Unit, Dinamarca, Itàlia, Grècia, Austràlia, Holanda, Espanya, Alemanya, Bèlgica, Canadà, Portugal, Turquia, Seychelles, Aràbia Saudita, Oman, Pakistan, Índia, Singapur, Corea del Sud, Indonèsia, Xina, Rússia.
- **FCO-150 (part de l'Operació Llibertat Duradora):** EUA, França, Regne Unit, Alemanya, Japó, Austràlia, Pakistan, Malàisia, Canadà, Dinamarca, Itàlia, Corea del Sud, Holanda, Nova Zelanda, Portugal, Singapur, Espanya i Turquia.
- **FCO-151:** EUA, Regne Unit, Corea del Sud, Austràlia, Turquia, Tailàndia, Pakistan, Malàisia.
- **FCO-152:** EUA, Regne Unit, Kuwait, Bahrain, Emirats Àrabs Units, Aràbia Saudita, Qatar, Itàlia i Austràlia.
- **TFF-53:** EUA, Regne Unit.
- **AMISOM (UA):** Uganda, Burundi, Djibouti, Kenya.
- **EUTM (UE):** Espanya, França, Itàlia, Alemanya, Portugal, Finlàndia, Hongria, Irlanda, Grècia, Regne Unit, Bèlgica, Suècia, Malta, Luxemburg.
- **Subministrament d'armaments a Somàlia en els darrers anys:** EUA, Egipte, Uganda, Aràbia Saudita, Líbia, Síria, Djibouti, Iran, Etiòpia i Eritrea.
- **Formació recent a policies, militars i milicians (fora de l'operació EUTM):** EUA, França, Rússia, Uganda, Kenya, Etiòpia, Alemanya, Itàlia, Egipte, Regne Unit i Sudan.

41. Font de les participacions: *The Military Balance* (diversos anys); Ministerio de Defensa – ATALANTA, <http://www.mde.es/areasTematicas/misiones/enCurso/> [Consulta: 25 de juny de 2010] i webs oficials de les operacions militars.

Més d'una dècada de presència militar amb diferents excuses. Abans el terrorisme, ara la pirateria

Operacions navals contra la pirateria. Amb fons vermell, operacions amb participació espanyola reconeguda

Operació militar	'01				2002				2003				2004				2005				2006				2007				2008				2009				2010				2011			
	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4						
Llibertat Duradora																																												
Bases militars																																												
Subminist. armes																																												
FCO-151																																												
FCO-150																																												
FCO-152																																												
Allied Provider																																												
Allied Protector																																												
Ocean Shield																																												
Atalanta																																												
EUTM																																												
AMISOM																																												

Resolucions inicials del Consell de Seguretat de l'ONU

Resolució 1814 (15 maig 2008). *Reitera* el seu suport a la contribució que han fet alguns estats per protegir els combois marítims del programa mundial d'aliments, *exhorta* els estats [...] a que, en estreta coordinació entre ells [...] i a petició del Govern Federal de Transició, prenguin mesures per tal de protegir la navegació per al transport i subministrament d'assistència humanitària a Somàlia.

Resolució 1816 (2 juny 2008). *Expresant la seva preocupació* pels informes trimestrals rebuts de l'Organització Marítima Internacional (IMO) des de 2005, que aporten proves de la subsistència de la pirateria i el robatori a mà armada, particularment a les aigües situades davant de la costa de Somàlia. *Insta* els estats, els vaixells de guerra i avions militars dels quals operin en alta mar i en l'espai aeri davant de la costa de Somàlia, a que es mantinguin atents als actes de pirateria i robatori a mà armada, i en aquest context, *encoratja* en particular els estats interessats en

l'ús de les rutes comercials marítimes situades davant de la costa de Somàlia, a que augmentin i coordinin els seus esforços per desanimar els actes de pirateria i robatori a mà armada al mar en cooperació amb el GFT.

Decideix que [...] els estats que cooperin amb el GFT en la lluita contra la pirateria i el robatori a mà armada al mar davant la costa de Somàlia [...] podran:

- Entrar en les aigües territorials de Somàlia [...]
- Usar, en les aigües territorials de Somàlia, tots els mitjans necessaris per reprimir els actes de pirateria i robatori a mà armada.

Resolució 1838 (7 octubre 2008). *Molt preocupat* per la recent proliferació dels actes de pirateria i robatori a mà armada comesos **davant de la costa de Somàlia** [...]

Resolució 1851 (16 desembre 2008). *Molt preocupat encara* per l'accentuat augment dels incidents de pirateria i robatori a mà armada comesos **davant de la costa de Somàlia** en els darrers sis mesos [...]

Perquè només s'esmenta Somàlia i no el Iemen, Kenya, Djibouti, Eritrea o Seychelles?

2.3. Panoràmica de les operacions militars

Bases militars

- **França.** França té desplegats a Djibouti uns 1.690 soldats,⁴² i té una altra base militar a la Reunion que allotja més de 1.000 soldats. França ha mantingut des de fa dècades una presència militar a l'oceà Índic, especialment al golf d'Aden. Dos bucs i un avió de patrulla marítima operen en aquesta zona ja sigui en un marc estatal ja sigui en el marc multinacional de la FCO-150 i de la *Task Force 57*, que formen part de l'operació Llibertat Duradora, encarregades, teòricament, de dissuadir i impedir el tràfic d'armes i els moviments terroristes.⁴³
- **EUA.** A l'Africa Command de Djibouti, hi ha uns 190 soldats de terra, 717 de l'armada, 125 de l'exèrcit de l'aire i 133 *marines*; mentre que a les Seychelles hi ha un dispositiu d'avions sense pilot MQ-9 Reaper⁴⁴. La base nord-americana, oficialment l'única a l'Àfrica, es troba a Camp Lemmonier, una antiga instal·lació de la Legió estrangera francesa prop de l'aeroport de Djibouti. Està ocupada per la *Combined Joint Task Force-Horn of Africa*, una força antiterrorista desplegada després dels atacs de l'11-S.⁴⁵

■ **Japó.** El juliol de 2011, Japó va obrir una base militar permanent on s'establiran les "Forces Marítimes de Autodefensa del Japó", constituïdes per 600 soldats (180 dels quals estaran en una base prop de l'aeroport internacional de Djibouti), amb l'argument de combatre la pirateria.⁴⁶ Aquesta base va ser anunciada l'abril de 2010. Tanmateix, Japó ja tenia presència militar al golf d'Aden (des de 2009, amb destructors amb míssils i avions de patrulla marítima) i al territori de Djibouti (militars allotjats des de 2009 en règim de lloguer a la base dels EUA a Camp Lemmonier). La nova base inclourà una pista aèria per als avions de Lockheed Martin P-3 Orion de patrulla marítima i una instal·lació portuària permanent,⁴⁷ i proporcionarà uns 30 milions de dòlars anuals a Djibouti.

■ **Alemanya.** Almenys des de 2002, els soldats alemanys utilitzen de manera permanent un port per a operacions relacionades amb l'operació Llibertat Duradora, de control de la Banya de l'Àfrica.⁴⁸ Almenys 1.000 soldats alemanys han estat desplegats a Djibouti.⁴⁹

► **La Xina** també ha expressat el seu interès a establir una base militar naval al golf d'Aden.⁵⁰ També participa en operacions militars unilaterals i conjuntes en aquesta zona.

46. Mohamed Osman Farah (2011): "Japan Opens Military Base in Djibouti to Help Combat Piracy", *Bloomberg*, 8 Juliol, disponible a:

<http://www.bloomberg.com/news/2011-07-08/japan-opens-military-base-in-djibouti-to-help-combat-piracy.html> [Consulta: 24 de setembre 2011].

47. "Japan to build navy base in Gulf of Aden", *Op. Cit.*

48. "«Terrorist fighters» concentrating in Djibouti and Kenya", *Afrol News*, febrer 2002, http://www.afrol.com/News2002/dji001_ken_terrorwar.htm

49. "Operation Enduring Freedom – Horn of Africa (Djibouti)", *GlobalSecurity.org*, <http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef-djibouti.htm>

50. "Japan to build navy base in Gulf of Aden", *Op. Cit.*

També Espanya i altres països tenen presència permanent a Djibouti

42. International Institute for Security Studies: *The Military Balance*.

43. Ministeri de Defensa de França (2010): "L'action de la France dans la lutte contre la piraterie", nota de premsa del 12 de juliol.

44. International Institute for Security Studies: *The Military Balance*.

45. "Japan to build navy base in Gulf of Aden", UPI.Com, 11 maig de 2010, disponible a: http://www.upi.com/Business_News/Security-Industry/2010/05/11/Japan-to-build-navy-base-in-Gulf-of-Aden/UPI-60511273596816/#ixzz1Ys5hPJ3b [Consulta: 24 de setembre de 2011].

Operacions unilaterals – detall del desplegament

País	Com ho fan? (vegeu els acrònims a la pàg. 6)	País	Com ho fan?
EUA	2008: DDG, 4 MCM; 2009: 3 DDG, FFG, 4 MCM, 5 PFC, 1-T-AKEH, 2 T-AO, ATF, 6 PBC	Austràlia	2008: FFG
França	2008: 3 FFH, FF, PCO	Turquia	2008: FFG
Regne Unit	2008: 3 FFG, 2 MCC, 2 MHO; 2009: 3 FFG, 4 MHO, 2 LSD	Rússia	2008: FFG, AOL; 2009: DDG, AOE, ATF
Alemanya	2008: FFG, AOT	Xina	2009: 2 FFG, AORH
Holanda	2008: DDG	Índia	2008: 2 FFG; 2009: FFG
Dinamarca	2008: AG	Aràbia S.	2009: 2 FFG
Itàlia	2008: DDG	Singapur	2008: LST
Grècia	2008: FFG	Etiòpia	2008: 2.500-3.000 soldats
Japó	2009: 2 DDG	Iran	2009: 1 FFG; 1 AORH

Font: *The Military Balance*, diferents anys.

Operació Atalanta (Unió Europea)

Per tal d'impulsar accions que asseguressin el tràfic marítim a la Banya d'Àfrica, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar les resolucions 1814, 1816, 1838, 1846 i 1851 l'any 2008 i la 1897 el 2009. Ja el 19 de setembre de 2008, el Consell de la UE va aprovar la creació d'una Cèl·lula de Coordinació sobre pirateria, sota comandament d'un oficial espanyol, per coordinar

les unitats navals i aèries a les costes de Somàlia durant tres mesos. El 8 de desembre de 2008, el Consell de la UE aprovava l'inici d'actuació de l'operació Atalanta per lluitar contra la pirateria en aigües de Somàlia. És la primera operació marítima de la UE en el marc de la Política Europea de Seguretat i Defensa (PESD).⁵¹

51. "Opération navale de l'UE contre la piraterie", nota de premsa de desembre de 2009 EUNAVFOR/13, <http://www.consilium.europa.eu/pesd>

Total de forces de l'operació Atalanta

Espanya	Portahelicòpters	ESPS GALICIA	França	Fragata	FS DE GRASSE
	Vaixell de patrulla oceànica	ESPS INFANTA CRISTINA		Fragata	FS FLOREAL
	Avió RCM	BARBO CN235		Fragata	FS CDT BOUAN
Alemanya	Fragata	FGS KOELN		Buc PC	FS SOMME
	Fragata	FGS HAMBURG		Avió RCM	OBELIX ATL-2
	Buc PC	FGS RHOEN		Avió RCM	F50 FALCON
Holanda	Buc PC	HNLMS AMSTERDAM		Avió RCM	C2 E3F
Itàlia	Fragata	ITS LIBECCIO	Grècia	Fragata	HS ADRIAS
Luxemburg	Avió RCM	SEAGULL MERLIN III-A	Bèlgica	Fragata	BS LOUISE MARIE
Suècia	Buc de patrulla oceànica	HSWMS CARLSKRONA			

Avió RCM: Avió de reconeixement i control marítim; Buc PC: Vaixell de proveïment de combustible
Dades a 19 d'abril de 2011. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/naviresnov.pdf>

Mapa aproximat de l'operació Atalanta. La línia groga marca el límit de la ZEE.

Els costos anuals de l'operació Atalanta s'estimen en 450 milions d'euros*

Àrea d'actuació de l'operació Atalanta

Les forces desplegades operaven inicialment fins a 500 milles marines al llarg del litoral de Somàlia i països veïns.⁵² Aquesta zona abraça el sud de la mar Roja, el golf d'Aden i una part de l'oceà Índic que comprèn les Seychelles.⁵³ Però **el 23/02/2012 es van autoritzar opera-**

cions militars en territori terrestre i marí somali.

El mandat inclou aigües territorials de Somàlia.⁵⁴ Acord signat amb el GFT el 29/11/2008. Acords també amb Kenya (4/12/2008) i Djibouti (1/12/2008). Acord amb Etiòpia per sobrevolar espai aeri (24/11/2008), per proveir Atalanta.

El 14 de juny de 2010, el Consell de la UE va decidir ampliar el mandat de l'operació per dos anys més fins al 12 de desembre de 2012 (i **el 23 de març de 2012 va anunciar que es tornaria a ampliar fins el desembre de 2014**).

Qui finança l'operació Atalanta?

Els costos comuns destinats a assegurar el proveïment de la força, **es reparteixen entre els estats que participen en l'operació i es determinen a prorratgeig de la seva participació. A més, cada estat membre participant assumeix la càrrega pressupostària dels mitjans que ell proveeix** (desplegament de les tropes, suport logístic, salaris, etc.). I les despeses de funcionament de l'Estat Major Operatiu i de l'Estat Major de la Força (8,3 milions d'euros per a l'any 2009) es reparteixen entre els estats membres de la UE en funció del seu PIB.⁵⁵

Operació EUTM (Unió Europea)

De la negociació promoguda per l'ONU entre el GFT i l'aleshores coalició armada d'oposició al règim ARS (Aliança per a l'Alliberament de Somàlia) per arribar a la resolució del conflicte, en va sortir l'Acord de Djibouti (9 de juny de 2008). Dintre del marc d'aquest acord, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar la **Resolució 1872 el 2009**, que incideix en la importància de reforçar l'ensinistrament i equipament de les forces de seguretat. Arran d'aquesta resolució, el **7 d'abril de 2010**, la UE va llançar una missió militar per contribuir a la formació de les forces de seguretat somalis, la qual s'inscriu en el **marc de la PESD** - Política Europea de Seguretat i Defensa.

Aquesta missió es desenvolupa a **Uganda**, on les milícies del GFT reben la formació. Uganda és, d'altra banda, el principal contribuent en forces d'**AMI-SOM**, que està sota comandament ugandès. L'estat major de la missió de la UE està situat a la capital, Kampala. Estava previst que la missió acabés el 2011, després de dues fases de sis mesos, però estava encara en funcionament el 2012.

La missió europea està sota la responsabilitat del Consell de la UE i de l'Alt Representant. El **coronel espanyol Ricardo González** va ser nomenat comandant de la missió i comandant de la força de la UE.

Els costos comuns destinats a assegurar el proveïment de la força, **es reparteixen entre els estats que participen en l'operació i es determinen a prorratgeig de la seva participació. A més, cada estat membre participant assumeix la càrrega pressupostària dels mitjans que ell proveeix** (desplegament de les tropes, suport logístic, salaris, etc.). I les despeses de funcionament de l'Estat Major Operatiu i de l'Estat Major de la Força i del reforçament del camp d'entrenament de Bihanga (5 milions d'euros per a l'any de durada) es reparteixen entre els estats membres de la UE en funció del seu PIB.⁵⁶

56. "PRESSE - Secrétariat du Conseil de l'UE", juny de 2010, www.consilium.europa.eu/psdc [Consulta: 25 de juny de 2010].

*Estimació de Stig Hansen del cost per a la UE i els seus estats membres. Citat a Itziar Ruiz-Giménez (2011): "La política exterior española de construcción de la paz hacia África Subsahariana. Balance de las últimas décadas desde la perspectiva del principio de coherencias políticas", Grupo de Estudios Africanos de la Universidad Autónoma de Madrid, novembre, p.45.

52. "Action Commune 2008/851/PESC du Conseil du 10 novembre 2008", *Journal officiel de l'Union européenne*.

53. "Opération navale de l'UE contre la piraterie", *Op. Cit.*

54. Consejo de Seguridad de Naciones Unidas (2009): "Informe del Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad", resolución S/2009/146, 16 de març de 2009, p.8.

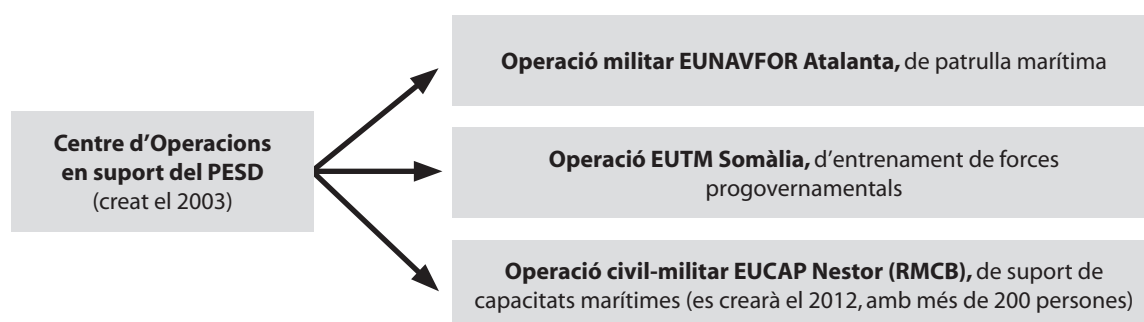
55. "Opération navale de l'UE contre la piraterie", *Op. Cit.*

Efectius EUTM

Estat	Nombre d'efectius	Estat	Nombre d'efectius	Estat	Nombre d'efectius
Espanya	38	Bèlgica	6	Malta	3
França	26	Irlanda	5	Regne Unit	2
Itàlia	18	Finlàndia	4	Grècia	2
Portugal	15	Hongria	4	Xipre	1
Alemanya	13	Suècia	4	Total: 141	

Diario de Sesiones del Congreso de Diputados, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010, p.18.

Panoràmica de les operacions militars de la UE

Operació Ocean Shield (OTAN)

Arran de la "petició" del Secretari General de l'ONU el 2008, l'OTAN va començar a escortar els vaixells del Programa Mundial d'Alimentació (PMA), sota el nom d'operació *Allied Provider*. Va ser reemplaçada per l'operació *Allied Protector* entre març-agost de 2009 i aquesta última ho fou per l'operació *Ocean Shield* (iniciada el 17 d'agost de 2009, amb data prevista de finalització en acabar l'any 2012). Aquestes operacions s'han constituït amb vaixells de l'OTAN que patrullen per l'Atlàntic Est i la Mediterrània.

Allied Provider

En aquesta missió de vuit setmanes van participar almenys quatre vaixells del Grup Permanent Marítim 2, de lluita contra la pirateria:⁵⁷

- ITS Durand de la Penne (Itàlia)

- HS Themistokles (Grècia)
- HMS Cumberland (Regne Unit)
- TGS Gokova (Turquia)

La funció teòrica d'aquesta operació –i així consta a totes les webs oficials de l'OTAN i dels ministeris de Defensa del països implicats–, era la de protegir els vaixells del PMA. Per això, podia operar en aigües territorials de Somàlia. Tanmateix, els objectius semblen molt més vinculats a assumptes estratègics, i no només pel fet que als països de l'OTAN els ha importat relativament poc la situació de la població somali (sobre aquest punt, vegeu la part 4 d'aquest informe). D'una banda, se sap que *Allied Provider* va facilitar "subministraments especials" a Mogadiscio i va donar suport a l'operació militar

57. "Successful completion of NATO mission Operation Allied Provider", 12 de desembre de 2008, <http://www.nato.int/shape/news/2008/12/081212a.html> [Consulta: 29 de desembre de 2011].

AMISOM,⁵⁸ que és, com sabem, una de les parts en conflicte que rep suport dels països occidentals. D'altra banda, cal preguntar-se quants vaixells del PMA van escortar aquests quatre bucs de guerra durant mes i mig. Se sap, per exemple, que, fora d'Allied Provider, Holanda va escortar vuit carregaments del PMA amb un total de 59.405 tones d'ajuda humanitària. Segons afirma l'OTAN, acabada l'operació, Allied Provider havia garantit el subministrament d'unes 30.000 tones d'ajuda humanitària.⁵⁹ Vol això dir que només va escortar quatre carregaments?

Ocean Shield

L'operació en curs, *Ocean Shield*, a més de les funcions de vigilància i dissuasió, ofereix entrenament als països de la zona per desenvolupar les seves pròpies capacitats per combatre la pirateria.⁶⁰ Els participants d'aquesta operació militar serien els següents:⁶¹

País	Com ho fa (vegeu llistat d'acrònims a la pàg. 6)
EUA	2009: DDG; 2010: DDGM, FFH
Regne Unit	2009: FFG; 2010: FFGHM
Dinamarca	2010: AG
Itàlia	2009: FFG; 2010: FFGHM
Grècia	2009: FFG
Turquia	2009: FFG

Altres contribucions (segons diferents fonts en premsa escrita): Holanda, Espanya, Alemanya, Bèlgica, Canadà, Portugal, Seychelles, Aràbia Saudita, Oman, Pakistan, Índia, Austràlia, Singapur, Corea del Sud, Indonèsia, Xina i Rússia.

La **participació espanyola** en aquestes operacions no està declarada en cap dels informes i webs oficials, com, per exemple, la del ministeri de Defensa espanyol. Tanmateix, el govern espanyol ha hagut de reconèixer aquesta participació tant a l'operació Allied Provider,⁶² com a Allied Protector (com a mínim amb la fragata Blas de Lezo⁶³) i a Ocean Shield.⁶⁴

Forces Combinades d'Operacions (FCO, Estats Units i aliats)⁶⁵

Les FCO patrullen a través de més de 2,5 milions de milles quadrades d'aigües internacionals ("de l'estret d'Ormuz al canal de Suez, des del Pakistan a Kenya") per dur a terme operacions integrades i coordinades amb un objectiu comú: la seguretat marítima, "per acabar amb el terrorisme, impedir la pirateria i reduir el tràfic il·legal de persones i drogues, i promoure el medi ambient marítim com un lloc segur per als navegants amb negocis legítims". Inclou aproximadament "tres dotzenes de vaixells" d'Austràlia, França, Alemanya, Itàlia, Pakistan, Canadà, Dinamarca, Turquia, els EUA i Regne Unit, i també d'altres forces navals i personal d'altres nacions.⁶⁶ El centre de coordinació és Bahrein, seu de la V Flota dels EUA.

58. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): "Informe del Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad", resolució S/2009/146, 16 de març de 2009, paràgraf 26.
59. "Successful completion of NATO mission Operation Allied Provider", *Op. Cit.* Consejo de Seguridad de Naciones Unidas (2009): *Op. Cit.*, paràgrafs 16 i 26.
60. "NATO - Topic: Counter-piracy operations", www.nato.int [Consulta: 27 de desembre de 2010].
61. Dades de *The Military Balance*, anys 2010 i 2011.

62. Segons la compareixença sobre missions a l'exterior de la ministra de Defensa Carme Chacón al Congrés de Diputats el 2009.
63. Segons la resposta a la pregunta parlamentària de Rosa Díez 184/058951, de 2 de juny de 2009, sèrie D, núm. 213.
64. Segons el Ministeri de Afers Exteriors i Cooperació el 2010. Itziar Ruiz-Giménez (2011): "La política exterior española de construcción de la paz hacia África Subsahariana. Balance de las últimas décadas desde el perspectiva del principio de coherencias políticas", Grupo de Estudios Africanos de la Universidad Autónoma de Madrid, novembre.
65. Font de les dades de les taules de contribució de *The Military Balance 2010* i *The Military Balance 2011*. Altres fonts estan especificades.
66. "Combined Maritime Forces", Marina dels EUA, http://www.cusnc.navy.mil/cmfc/cmfc_command.html [Consulta: 27 de desembre de 2010].

FCO-150

La FCO-150 ja existia com a força de la *US Navy* i, a partir de l'11 de setembre de 2001, es va convertir en una força patrullera a la Banya d'Àfrica amb objectius antiterroristes. De fet, forma part de l'operació *Llibertat Duradora*.⁶⁷ Actualment també se li han assignat tasques antipirateria.⁶⁸ Aquesta va ser la primera força naval a contribuir a la lluita contra la pirateria (centrada en aquest objectiu). Des de la seva creació, la FCO-150 ha estat comandada per França, Holanda, Regne Unit, Pakistan, Canadà i Austràlia.⁶⁹

País	Com ho fa? (anys 2009 i 2010)
França	2009: FFG, AORH; 2010: DDGDM
Regne Unit	2009: FFG, AORH; 2010: FFGDM
Alemanya	2009: FFG
Japó	2009: DDG, AOE
Pakistan	2009: 1 DDG
Austràlia	2010: FFGDM
Malàisia	2009: DDG

Altres contribuents: Dinamarca, Canadà, Itàlia, Corea del Sud, Holanda, Nova Zelanda, Portugal, Singapur, **Espanya**, Turquia i els EUA⁷⁰

FCO-151

Iniciada el gener de 2009, aquesta és una missió sense restriccions geogràfiques. L'objectiu dels EUA seria "combatre la pirateria al golf d'Aden, mar Aràbiga i oceà Índic i els seus voltants".⁷¹ Es tracta d'una missió de "coordinació amb altres estats membres i organit-

zacions regionals que desenvolupin operacions contra la pirateria a la regió", i està coordinada des de Bahrein. La FCO 151 cobreix una àrea de 1,1 milions de milles quadrades i ha estat comandada per les armades dels EUA, Corea del Sud i Turquia. El personal de coordinació, de diferents països de la coalició, gestiona les operacions des del vaixell USS Anzio.⁷²

País	Com ho fa? (anys 2009 i 2010)
EUA	2009: CG; 2010: CGHM, DDGDM, FFH, LPD, LSD
Regne Unit	2010: AORH
Corea del Sud	2009: DDG; 2010: DDGDM
Austràlia	2009: FF
Turquia	2009: FFG; 2010: FFGDM
Tailàndia	2010: PCO, AORH
Malàisia	2009: FFG
Pakistan	2009: 1 FFG

FCO-152

Des de març de 2004, la FCO-152 opera a les "aigües internacionals" del golf d'Aràbia i forma part de l'operació *Llibertat Duradora*. Les operacions estan relacionades amb la "seguretat marítima", incloent-hi la pirateria.⁷³

País	Com ho fa? (any 2010)
EUA	4 MCO
Regne Unit	2 MCO, 2 MHC, 2 LSD, AOT

Altres contribuents:⁷⁴ Kuwait, Bahrain, Emirats Àrabs Units, Aràbia Saudita, Qatar, Itàlia, Austràlia.

67. "CTF-150: Maritime Security", <http://combinedmaritimeforces.com/ctf-150-maritime-security/> [Consulta: 24 de març de 2012]

68. "The Military Balance 2010", p.286.

69. "Combined Task Force (CTF) 150", Marina dels EUA, <http://www.cusnc.navy.mil/cmef/150/index.html> [Consulta: 31 de desembre de 2011].

70. CTF-150: Maritime Security", Op. Cit. El lloc web oficial no menciona la participació de Japó i Malàisia, mentre que *The Military Balance* sí ho fa. En aquest informe s'ha considerat la participació.

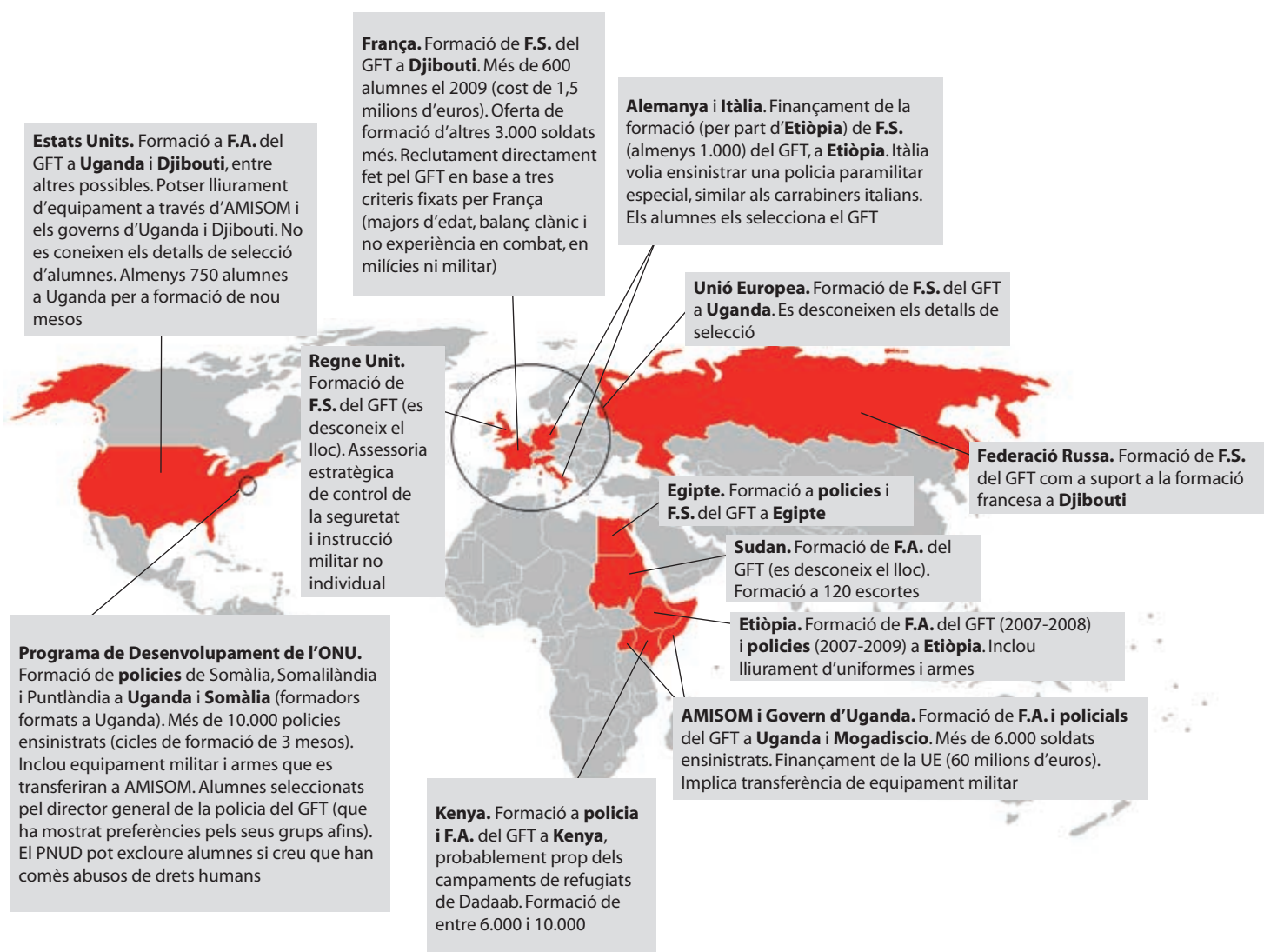
71. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): "Informe del Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad", resolució S/2009/146, 16 de març de 2009, p.8.

72. "Combined Task Force (CTF) 151", Marina dels EUA, <http://www.cusnc.navy.mil/cmef/151/index.html> [Consulta: 28 de desembre de 2011].

73. "Combined Task Force (CTF) 152", Marina dels EUA, <http://www.cusnc.navy.mil/cmef/152/index.html> [Consulta: 24 de desembre de 2011].

74. "CTF-152: Gulf Maritime Security", <http://combinedmaritimeforces.com/ctf-152-gulf-security-cooperation/> [Consulta: 24 de març de 2012].

Taula d'iniciatives de formació de forces militars i policials somalis (a gener de 2010)

F.S.: Forces de Seguretat (milícies progovernamentals); F.A.: Forces Armades (milícies progovernamentals)

Elaboració pròpia a partir de dades d'Amnistia Internacional (2010): "Somalia: Hay que revisar la asistencia internacional militar y policial"
Índex: AFR 52/001/2010, p.22-28

PART 3. INTERÈS D'ESPANYA A SOMÀLIA I EL SEU ENTORN

3.1. Una zona d'interès geopolític espanyol

Els interessos d'Espanya a la regió es poden resumir de la següent manera:

1. Interessos en els recursos naturals.

Clarament, aquesta és la prioritat espanyola: els beneficis pesquers.

2. Suport als països aliats en termes geopolítics i geoeconòmics. Espanya és membre de la UE i de l'OTAN i aliat important d'alguns dels països més interessats a la regió. Almenys des d'inicis de 2002 Espanya ha estat present militarment a la zona, molt important per a la "Guerra contra el Terror".

3. Visibilitat i guany de pes internacional. Madrid no es pot permetre no estar en un dels punts geopolíticament més importants del món i "fallar" als seus aliats si vol ser rellevant a les cimeres internacionals.

4. Opinió pública interna. El sector pesquer de Galícia i del País Basc és molt present a l'Índic, cosa que suposa un ingrés per a moltes famílies i un assumpte preferent per als polítics d'aquestes comunitats. Per tant, la pirateria està molt present tant al Congrés com als mitjans de comunicació.

5. Influència geopolítica i geoeconòmica a la zona. Malgrat que Espanya intenta guanyar rellevància internacional, no és aquesta una zona prioritària. A més, no té gaire espai en un tauler on hi ha massa jugadors i massa potents.

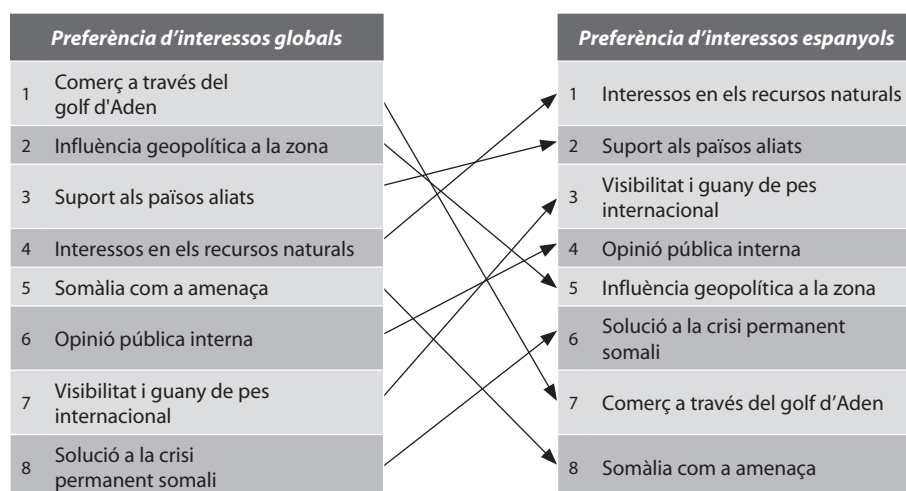
6. Solució a la crisi permanent somali. Somàlia no és un país preferent ni especial per a Espanya. De fet, entre 1994 i 2005 no va destinar un sol euro a un dels països amb crisis humanitàries més greus. Tanmateix, la situació va canviar molt a partir de 2008 i, el 2009, Espanya va ser un dels majors contribuents d'ajuda alimentària a Somàlia, que esdevingué la segona receptora africana de l'Estat espanyol. Un dels motius sigui molt probablement equilibrar la *ràtio* entre fons destinats militars i humanitaris, però també s'en-

devina una intenció humanitària que, si bé no explica la participació militar espanyola, sí parla favorablement d'algunes persones de l'Agència de Cooperació espanyola.

7. Comerç a través del golf d'Aden.

No es disposa de dades de la rellevància per a Espanya, però no s'espera que sigui aquest un factor tan rellevant com per a altres països.

8. Somàlia com a amenaça. Aquesta afecta principalment la flota pesquera, no el territori de l'Estat. Preocupacions com els atemptats de l'11-M no tenen relació massa significativa amb Somàlia. Tanmateix, la zona ha demostrat ser perillosa per als espanyols (pescadors, treballadors humanitaris, periodistes, turistes –al lemen).

Segons el Ministeri de Defensa espanyol:⁷⁵

"El segrest, l'abril de 2008, del pesquer 'Playa de Bakio', va posar de manifest que el problema de la pirateria a Somàlia representava, no només una **amença** per a la seguretat marítima internacional, sinó també **per als interessos nacionals a la zona, representats per l'activitat pesquera de la flota tonyinaire espanyola a l'Índic**. En conseqüència, el Consell de Ministres va ordenar la missió [Atalanta] mitjançant acord de 23 de gener de 2009."

75. Web del Ministeri de Defensa espanyol [Consulta: 25 de juny de 2010].

3.2.Fons públics per a interessos privats: la indústria tonyinaire

Flota tonyinaire

Espanya és el segon productor mundial, darrere de Tailàndia, **de conserves de tonyina** (229.400 tones produïdes el 2008), i té **la major flota pesquera de la Unió Europea**. La producció de conserves de tonyina representa el 65% de la producció total espanyola de conserves de peixos i mariscs. Espanya representa un 60% de les captures de tonyina de la UE i França el 40%. Són unes 500.000 tones de tonyina.⁷⁶ La indústria conservera tonyinaire treballa fonamentalment amb les espècies tropicals: *Yellowfin* (*Thunnus Albacares*), llistat o *Skipjack* (*Katsuwonus Pelamys*) i el "patudo" o *Bigeye* (*Thunnus Obesus*).

La UE gasta 150 milions d'euros anuals per accedir a caladors d'altres aigües territorials. En el cas de la tonyina, els acords pesquers de la UE a l'Atlàntic obliguen a pagar per tona capturada i a l'Índic es paga per nombre d'embarcacions i no per tona capturada.⁷⁷ Això

fa menys rendible l'Atlàntic que l'oceà Índic.⁷⁸ A més, la UE subvencionava fins al 2002 la creació d'empreses mixtes amb altres països (aquells on hi ha els caladors), com a estímul per exportar la sobre capacitat de la flota pesquera comunitària.⁷⁹ Després de 2002, la flota ha continuat rebent ajuts diversos de les autoritats europees.⁸⁰

Pesca espanyola a les costes de Somàlia

L'oceà Índic és clau per a la flota tonyinaire espanyola. Armadors, pescadors i conservers coincideixen en les enormes dificultats que representaria abandonar l'Índic malgrat l'amenaça dels pirates somalis.⁸¹ No hi ha caladors alternatius per capturar les espècies de tonyina que interessin a la indústria transformadora. Com ja hem comentat, els acords pesquers fan l'Atlàntic menys rendible, en matèria de túnids, que l'oceà Índic.⁸²

78. Entrevista amb Luis Ambrosio, dins Lali Musoles (2010): *De tonyines, pirates i pescadors*, tesina final del Màster de Sostenibilitat, Universitat Politècnica de Catalunya, p.36.

79. Vegeu www.clusterdepesca.com

80. Lali Musoles (2010): *Op. Cit.*, p.40.

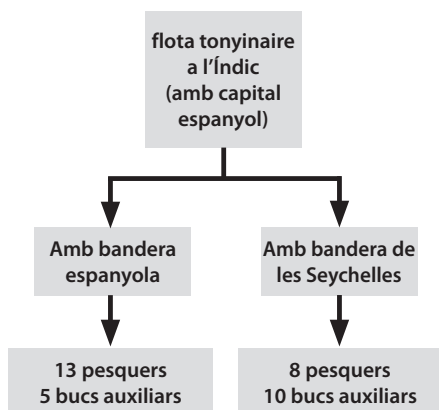
81. M. Gimeno (2010): "El océano Índico, la gran «mina» de atún para la flota española", *El Correo Gallego*, 11 de gener.

82. Entrevista amb Luis Ambrosio, dins Lali Musoles (2010): *Op. Cit.*, p.36.

76. INTERATUN, www.interatun.com

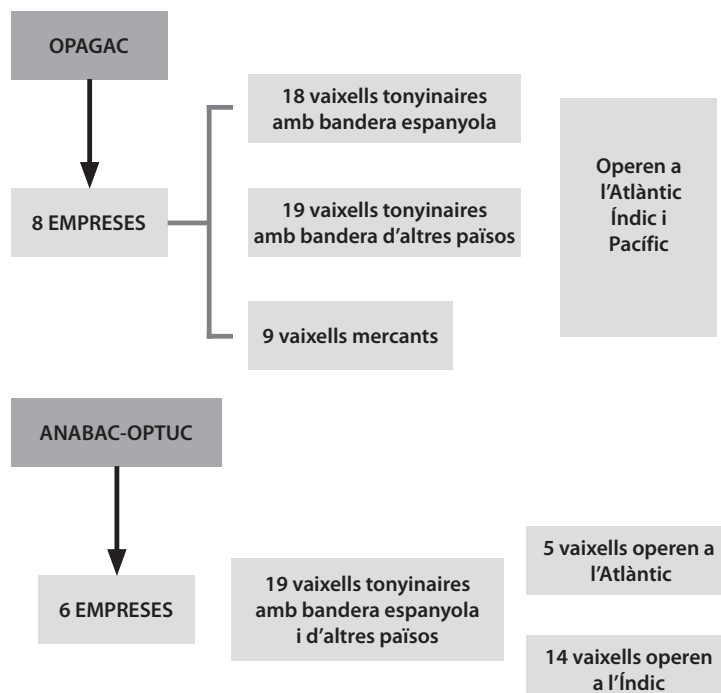
77. Mikael Cullberg (2009): "Un mar de injusticias y esperanzas", Swedish Society for Nature Conservation, p.9 i 23.

La flota espanyola a l'oceà Índic

Informe Cepesca 2009.

Associacions espanyoles d'armadors de pesca que operen a l'oceà Índic

INTERATUN, www.interatun.com

Les empreses tonyinaires treuen un bon marge de benefici. Un parell d'exemples: Echebaster Fleet va facturar el 2008 un total de 30 milions d'euros, i va obtenir un benefici de 5,6 milions d'euros. Pevasa va declarar unes vendes per sobre dels 35 milions d'euros i uns beneficis de més de 6 milions d'euros.⁸³ És comprensible perquè "...el sector pesquer rep ajudes directes procedents del Fons Europeu de Pesca i nacionals, i ajudes indirectes com seria l'exempció global del pagament d'impostos sobre els combustibles. A la vegada, també es beneficia del lliure accés als recursos naturals, sense haver de contribuir als costos de gestió pública associats a la seva activitat."⁸⁴

Les empreses de la indústria de transformació i comercialització s'agrupen en les associacions ANFACO i FEICO-PESCA.

L'estratègia de les banderes de conveniència (Seychelles o altres) permet que els vaixells no estiguin subjectes a certes normes o acords de pesca.

Qui paga la protecció privada de les embarcacions espanyoles?

Ja abans del segrest, el 2008, del Playa de Bakio sembla que algun altre pesquer havia patit algun incident de pirateria. No obstant això, el primer vaixell amb bandera espanyola que consta als registres de l'IMO des de gener 2005 és el Playa de Bakio. Les embarcacions de capital espanyol i bandera de conveniència, Seychelles per exemple, no són fàcils d'identificar. Potser va ser amb l'objectiu d'evitar incidents, que el govern espanyol, l'1 de juliol de 2006, va prohibir la pesca dins de les 200 milles de la Zona Econòmica Exclusiva (ZEE) de Somàlia. **Senyal que abans d'aquesta data s'hi deuria feinejar.**⁸⁵

Els armadors espanyols han demanat reiteradament al govern protecció a

bord dels vaixells, mitjançant l'embarcament de soldats de l'exèrcit (com fa França). El govern s'hi ha negat i, com a contrapartida, el ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marítim va aprovar de subvencionar el 25% del cost de contractació d'empreses privades als vaixells.

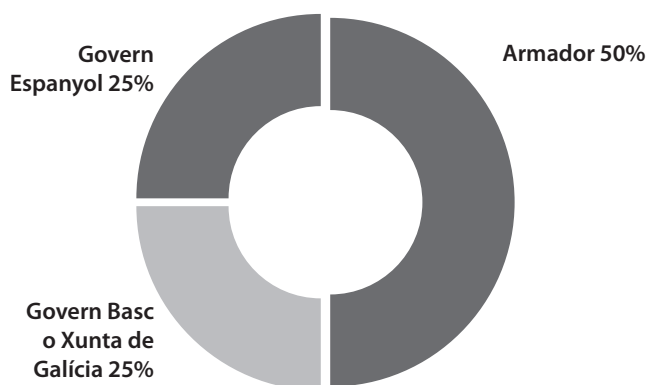
Als informes mensuals de l'IMO de l'any 2009 no consta cap atac a vaixell pesquer espanyol frustrat gràcies a la intervenció d'un equip de seguretat privada a bord. Als informes de 2010 en consten dos.

El Reial Decret 1257/2010 destinava un import de 1.921.375 € per subvencionar el cost de contractar seguretat privada a bord.

Els Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2011, preveuen la quantitat de 2,38 milions € (assignació 470 programa 415B del Ministeri de Medi ambient i Medi rural i marí) per a aquest concepte.

A més, el govern espanyol assumeix la formació militar dels vigilants privats.⁸⁶

Repartiment de costos de seguretat privada per als pesquers

Segons el RD 1257/2010, BOE, 9 d'octubre de 2010.

83. M. Gimeno (2010): *Op. Cit.*

84. *Libro Verde de la Reforma de la Política Pesquera Comunitaria* (2009), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0163:FIN:es:PDF>

85. Nota de premsa de 14 de maig de 2008 del Ministeri de Política Territorial i Administració Pública.

86. *El País*, 26 de novembre de 2010, p.18.

**Extracte del Boletín Oficial
del Estado⁸⁷**

Artículo 5. Beneficiarios

Serán beneficiarios de las presentes subvenciones de carácter excepcional los armadores de los siguientes buques, que componen la flota española de atuneros congeladores que actualmente faenan en el Océano Índico:

Buque Alakrana

Buque Campo Libre Alai

Buque Izurdia

Buque Txori Argi

Buque Albacón

Buque Elai Alai

Buque Playa de Anzoras

Buque Txori Gorri

Buque Albacora cuatro

Buque Felipe Ruano

Buque Playa de Aritzatxu

Buque Txori Toki

Buque Albatun dos

Así como los siguientes buques de apoyo:

Buque de apoyo Alakrantxu

Buque de apoyo Ortube Berria

Buque de apoyo Archanda

Buque de apoyo Taraska

87. Boletín Oficial del Estado, núm. 245, 9 d'octubre de 2010, sec. I, pàg. 85691.

Segrests de vaixells espanyols

Nom del vaixell	Tripulació espanyola	Tripulació total	Segrest	Duració (dies)	Rescat pagat ^I (milions)	Qui va pagar?
Albacora IV	?	?	2000	3	Pagament fet	?
Playa de Bakio	13	26	20/04/2008	6	1,2 (dòlars)	Centre Nacional d'Intel·ligència
Alakrana	16	36	02/10/2009	47	2,7 (euros)	Govern d'Espanya
Vega 5^{II}	2 (capità i contramestre)	24	28/12/2010	137	3,5 (euros), pels espanyols	?

I. "Uno de los negociadores confirma que se pagó 1,2 millones de dólares para liberar al atunero", El Mundo, 28 d'abril de 2008; "Sexto secuestro con gallegos a bordo", El Faro de Vigo, disponible a: <http://www.farodevigo.es/galicia/2011/09/16/sexta-secuestro-gallegos-bordo/580857.html> [Consulta: 26 de desembre de 2011].

II. Aquest vaixell tenia bandera de Moçambic, però era propietat de la companyia espanyola Pescanova.

Atacs de pirateria (registrats) contra vaixells amb bandera espanyola

Dades extretes dels informes mensuals de l'IMO des de gener 2005 a desembre 2011

Nom vaixell Tipus de vaixell Tonatge brut Número IMO	Data Hora	Posició de l'incident MN: milles nàutiques	Detalls de l'incident i accions preses pel capità i la tripulació	Es va avisar de l'incident a l'autoritat costanera? Quina?
PLAYA DE BAKIO Vaixell de pesca 2101 9010345	20/04/2008 14:52 UTC	EST ÀFRICA Somàlia 00° 06.24' S 049° 08.56' E	Pirates armats amb pistoles i llançadores de granades van segrestar el vaixell.	No
FELIPE RUANO Vaixell de pesca 2110 8806955	13/03/2009 07:13 UTC	EST ÀFRICA Fora de Somàlia 07° 11.00' N 058° 50.00' E	El vaixell fou perseguit per un esquif amb sis pirates armats amb armes automàtiques. El capità va augmentar la velocitat i va col·locar el vaixell a contraonatge i així va impedir que l'esquif s'acostés al vaixell. L'intent es va avortar.	Sí. RCC Austràlia
ALAKRANA Vaixell de pesca 3719 9335745	02/10/2009 03:45 UTC	EST ÀFRICA 335 MN SE de Mogadiscio, Somàlia	Pirates armats van atacar i segrestar el vaixell i tots els tripulants. Els pirates van dirigir el vaixell cap a la costa somali.	No
ALBACAN Vaixell de pesca 2147 8906468	04/03/2010 07:28 UTC	EST ÀFRICA Unes 340 MN SSE de Mogadiscio, Somàlia 03° 26.00' S 047° 11.00' E	Pirates en dos bots van tirotejar el vaixell mentre navegava. El vigilants armats a bord van respondre el tiroteig i els pirates van avortar l'atac.	No
CAMPOLIBRE ALAI Vaixell de pesca 2214 8719334	25/05/2010 06:30 UTC	EST ÀFRICA Canal de Moçambic, fora de Madagascar 12° 50.00' S 046° 52.00' E	Cinc pirates armats amb pistoles van perseguir amb un esquif el vaixell. El capità va intentar parlar amb ells per VHF, però no va rebre resposta. El vaixell va encendre bengales quan l'esquif estava a 5, 2 i 1 milles nàutiques. L'esquif no va respondre i va continuar apropant-se. L'equip de seguretat a bord del vaixell va tirotejar ben a la vora de l'esquif amb armes automàtiques. Els pirates van marxar.	Sí. Les forces de la coalició
SPS INFANTA CRISTINA Buc de guerra	06/11/2010 17:25 UTC	EST ÀFRICA Unes 85 MN al Sud de Kismayo, Somàlia 01° 48.00' S 042° 31.00' E	Pirates armats a bord del vaixell segrestat MV Izumi amb hostatges a bord, van tirotejar el vaixell de guerra que escortava un vaixell llogat per a una missió militar de la Unió Africana. El capità del buc va augmentar la velocitat i va maniobrar per col·locar el vaixell entre el vaixell piratejat i el que ell escortava. L'atac va ser desbaratat sense danys. El buc de guerra va utilitzar la mínima força per tal de no posar en perill les vides dels hostatges. El buc de guerra i l'escortat van continuar cap a Mombasa, Kenya.	Sí. Les forces de la coalició
CAMPOLIBRE ALAI Vaixell de pesca 1375 8719334	22/11/2010 05:00 UTC	EST ÀFRICA Unes 600 MN a l'est de Mogadiscio, Somàlia 01° 30.00' N 055° 25.00' E	Pirates armats en dos esquifs van perseguir el vaixell pesquer en marxa. El capità va prendre mesures antipirateria. Els pirates van abandonar l'intent d'abordatge.	Sí. Les forces de la coalició
NA Vaixell de pesca	01/03/2011 11:00 UTC	EST ÀFRICA Unes 265 MN al SE de Mogadiscio, Somàlia 02° 24.00' S 046° 07.00' E	Quatre pirates en un esquif van perseguir el vaixell en marxa. Guardes armats de seguretat a bord van disparar trets d'avertiment. Finalment els pirates van abandonar l'intent d'abordatge.	Sí. Les forces de la coalició
ALAKRANTXU Vaixell de pesca 235 9156929	17/05/2011 07:15 UTC	EST ÀFRICA Unes 160 MN al SE de Dar Es Salaam, Tanzània 08° 59.00' S 040° 54.00' E	Cinc pirates en un esquif van disparar al vaixell pesquer en marxa. L'equip de seguretat a bord va disparar trets d'avís i el resultat va ser que els pirates van abandonar l'intent d'abordatge.	Sí. Les forces de la coalició

Dos militars de l'armada espanyola han mort a l'operació Llibertat Duradora a la regió de l'oceà Índic:

Data	Nom	Edat	Graduació	Causa	Lloc	Origen
15/06/2002	Leandro Antonio Rois Pérez ^I	31	Caporal 1er	Infart	Mombasa (Kenya)	Ourense
14/01/2004	Fernando Martínez Morgade ^{II}	39	Sergent 1er	Infart	Oceà Índic	Múrcia

I. "Muere un marino español de la misión «Libertad Duradera»", ABC, 16 de juny de 2002, disponible a: http://www.abc.es/hemeroteca/historico-16-06-2002/abc/Nacional/muere-un-marino-esp%C3%B1ol-de-la-mision-libertad-duradera_106964.html

II. "Militares fallecidos en Afganistán", El Mundo, 25 d'agost de 2010, disponible a: <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/09/espana/1226239967.html>

Venda / donacions d'armes i/o material militar espanyol a Somàlia

No consta que Espanya hagi violat l'embargament de l'ONU, però sí figura en la llista de països que han **subministrat material militar a Somàlia com a "ajuda al desenvolupament" a través dels crèdits dels Fons d'Ajuda al Desenvolupament (FAD), que són en la seva major part reemborsables i generadors de deute extern.**

"Donacions" de l'empresa pública ENASA:⁸⁹

Any	"Donació"	Valor estimat	Condicions
1987	215 camions militars Pegaso	1.235.000.000 pessetes (7.422.350 €)	Trenta anys d'amortització i deu de carència
1989	Vehicles militars - nombre indeterminat	1.185.300.000 pessetes (7.123.653 €)	Setze anys d'amortització i cinc de carència

Segons recull l'informe del PNUD de 1993, Somàlia era, entre 1987-1991, un dels països més pobres del món, però també un dels més militaritzats: cinc dòlars en Forces Armades per cada dòlar en educació i sanitat. La segona proporció més alta del món en aquests anys.⁹⁰ **Espanya ha participat en operacions militars antipirateria o relacionades amb Somàlia amb anterioritat a l'aprovació de l'operació Atalanta el desembre de 2008.** Així, per exemple:

■ Ja l'any 2007, Espanya estava seguint la posició sobre Somàlia de la UE, i va aprovar la reserva de 15 milions d'euros creada el gener per donar suport a la UA.⁹¹

■ "L'exèrcit espanyol ha enviat una fragata des de la Mar Roja per perseguir els pirates, però el govern espanyol està actualment buscant assistència internacional per localitzar el pesquer"⁹² [relacionat amb el segrest del Playa de Bakio].

■ Cable diplomàtic de mitjans de setembre de 2008: "USUN [ambaixada dels EUA a l'ONU] ha rebut la petició de mostrar la carta esborrany als altres quatre membres actualment treballant amb el GFT per combatre la pirateria, és a dir, Canadà, Dinamarca, França i Espanya, almenys 24 hores abans de lliurar

la carta al president del Consell de Seguretat".⁹³

■ "D'acord amb el paràgraf 7 de la resolució, l'**1 de setembre de 2008**, el GFT va proporcionar informació prèvia al Secretari General de l'ONU de que els Estats Units, juntament amb Canadà, Dinamarca, França i **Espanya, estaven cooperant amb el GFT** en la lluita contra la pirateria i l'assalt a mà armada al mar annex a la costa de Somàlia".⁹⁴

Espanya va contribuir a la militarització de Somàlia

89. Subdirección General de Fomento Financiero de la Exportación, "Anexo. Los créditos FAD 1977-1994" en *Boletín Económico del ICE*, núm. 2.449, Ministerio de Comercio, Madrid, 27 de març - 2 d'abril de 1995.

90. PNUD (1993): *Human Development Indicators*, p.176-177. Iraq tenia la major proporció amb una ràtio del 5,11.

91. Cable dels EUA "07MADRID350, Spain with EU on Somalia peacekeeping", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=44453>

92. Cable dels EUA "08MADRID451, Spain fully support U.S. anti-piracy initiative", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=275823>

93. Cable dels EUA "08STATE98072, Somalia Piracy: Letter to SC relaying USG actions", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=133573>

94. Cable dels EUA "08STATE98072, Somalia Piracy: Letter to SC relaying USG actions", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=133573>

Participació posterior a 2008

Política general espanyola en relació a la pirateria i Somàlia (segons el *Plan África 2009-2012*):⁹⁵
 "España intensificará sus esfuerzos con objeto de coordinar acciones ante la problemática de la piratería en las aguas subyacentes a la costa de Somalia, y reforzará el apoyo a los organismos regionales y al Gobierno de Transición en su labor de estabilización de Somalia, destinando recursos a los proyectos de reforma del sistema de seguridad que se están desarrollando por la Comisión Europea".

Contribució a la UNSOA (Oficina de Suport a la Missió de la Unió Africana a Somàlia)

Pagaments del govern espanyol:⁹⁶
 Pagament el 2009: 4.501.179 euros
 Computable com a "Ajuda Oficial al Desenvolupament" (AOD): 270.071 euros

va ordenar la missió mitjançant acord de 23 de gener de 2009, segons el qual Espanya contribuiria a Atalanta amb un contingent màxim integrat per una fragata, un avió de patrulla marítima, un vaixell de proveïment logístic i fins a 395 efectius.

Contribució espanyola a Atalanta:⁹⁷

Desplegament inicial
Contribució d'un avió de patrulla marítima, una fragata amb helicòpter i 277 militars.
Entre abril i agost de 2009
Espanya té el comandament de l'operació i incorpora al desplegament anterior un buc d'aprovisionament logístic amb helicòpter i un equip de guerra naval especial, a més de 118 efectius (395 en total).
Durant el 2010
Participació amb un avió de patrulla marítima, la fragata Canarias i, temporalment, la fragata Méndez Núñez. Total de soldats desplegats d'un cop el 2010: 257.

D'un total de gairebé 1.980 efectius, l'Estat espanyol va ser el segon contribuent a Atalanta després de França, amb 370 militars*

Participació en les operacions de l'OTAN

Allied Provider	Allied Protector	Ocean Shield
Octubre – desembre 2008	Març – agost 2009	Agost 2009 – en curs
Contribució ^I	Com a mínim amb la fragata Blas de Lezo ^{II}	Participació en curs ^{III}

I. Segons la compareixença sobre missions a l'exterior de la ministra de Defensa Carme Chacón al Congrés de Diputats el 2009.

II. Segons la resposta a la pregunta parlamentària de Rosa Díez 184/058951, de 2 de juny de 2009, sèrie D, núm. 213.

III. Segons el Ministeri de Afers Exteriors i Cooperació el 2010. Itziar Ruiz-Giménez (2011): *Op. Cit.*

Atalanta

Segons el Ministeri de Defensa, el segrest, l'abril de 2008, del pesquer Playa de Bakio va posar de manifest que el problema de la pirateria a Somàlia representava, no només una **amença** per a la seguretat marítima internacional, sinó també per **als interessos nacionals** a la zona, representats per l'activitat pesquera de la flota tonyinaire espanyola a l'Índic. En conseqüència, el Consell de Ministres

Segons un informe del Norwegian Institute for Urban and Regional Research:⁹⁸

"És, per tant, **difícil d'entendre** per què els socis de la coalició en la flota internacional permeten **que països com Espanya liderin l'operació internacional**, quan existeix un sentiment molt estès entre els somalis que els **pescadors espanyols estan pescant il·legalment en aigües somalis** [...] Espanya també ha estat acusada extraoficialment pels oficials d'Atalanta entrevistats per a aquest informe, de **protegir unilateralment pescadors il·legals** mitjançant la tramesa de vaixells de l'operació Atalanta, i això, sigui o no veritat, s'hauria de prendre seriosament"

* Web del Ministeri de Defensa d'Espanya [Consulta: 25 de juny de 2010]

95. AECID y MAEC (2009): "2009-2012. Plan África", p.44.

96. Informes PACI e Itziar Ruiz-Giménez Arrieta (2011): "La política exterior española de construcción de la paz hacia África Subsahariana. Balance de las últimas décadas desde el perspectiva del principio de coherencias políticas", Grupo de Estudios Africanos de la Universidad Autónoma de Madrid, noviembre, p.33.

97. Itziar Ruiz-Giménez (2011): *Op. Cit.*, p.45.

98. S.J. Hansen (2009): "Piracy in the greater Gulf of Aden", Norwegian Institute for Urban and Regional Research, octubre, <http://www.nibr.no>.

Qui finança l'operació Atalanta?

Ajuda al desenvolupament de la UE a Somàlia per al període 2008-2013:⁹⁹

215,3 milions d'euros

(cal, però, considerar també l'ajuda bilateral dels estats membres)

Despesa només de l'Estat espanyol a Atalanta

Any 2009: **75 75 milions d'euros**¹⁰⁰

Any 2010: **82,3 75 milions d'euros**¹⁰¹

Any 2011: **96,9 75 milions d'euros**¹⁰²

Total 2009-2011: ¹⁰³

254,2 75 milions d'euros

European Union Training Mission, EUTM-Somàlia

(Missió de la UE d'entrenament d'efectius de Somàlia, dintre de la PESD)

L'exministra, per demanar l'autorització de participació en la missió EUTM, va dir:¹⁰⁴ "En paralelo a este trabajo se llevará a cabo **la formación de instructores ugandeses, para que puedan hacerse cargo del adiestramiento a la finalización de la misión** y por lo tanto dar continuidad al trabajo realizado."

99. "Opération navale de l'UE contre la piraterie", nota de premsa de desembre de 2009 de 2009 EUNAVFOR/13, <http://www.consilium.europa.eu/pesd>.

100. Hi ha discrepància en les xifres oficials. D'una banda, apareix la xifra de 75 milions al *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Sesión plenaria núm. 96, Intervención de la ministra de Defensa, p.38, 16 de setembre de 2009; i de l'altra, apareix la xifra de 57 milions a *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, IX Legislatura núm. 452, Comisión de Defensa, de 17 de desembre de 2009, p.13.

101. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, IX Legislatura, núm. 684, Comisión de Defensa, 16 de desembre de 2010, p.14.

102. Miguel González (2012): "Defensa revisará todas sus misiones en el exterior para ahorrar costes", *El País*, 15 de gener.

103. Per a Miguel González (2012): *Op. Cit.*, aquesta xifra és de 239,3 milions (a partir de la documentació entregada al nou Executiu pel govern anterior en el traspàs de poders). Xifra que no concorda amb la suma de les dades parcials dels anys 2009-2011 (que totalitza 254,2 milions d'euros).

104. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010. Intervenció de la ministra de Defensa.

Comandament, desplegament i participació espanyola

El quarter general de la missió està situat a Kampala (Uganda) i disposa d'una cèl·lula de suport a Brussel·les i d'una oficina d'enllaç a Nairobi (Kenya). Les activitats de formació es desenvolupen a Bihanga (Uganda).

L'EUTM es desenvolupa en **dos períodes consecutius de formació**, amb una durada de sis mesos cada un i l'objectiu d'**ensinistrar 1.000 milicians somalis** en cada un dels períodes. L'ensinistrament va començar l'1 de maig de 2010.

L'Estat espanyol va aportar **38 efectius d'un total d'uns 141**, i va liderar l'aportació entre els catorze països participants de la UE. Aquesta aportació va representar el 27% del total d'efectius de la missió i el 50% en el cas dels efectius destinats al quarter general. Per tant, **l'Estat espanyol va assumir la despesa més alta**.

Desplegament dels efectius espanyols:

Quarter general:

- 19 a Uganda (16 a Kampala, 3 a Bihanga)
- 1 a Brussel·les

Campament de Bihanga:

- 18 instructors per a l'ensinistrament específic.

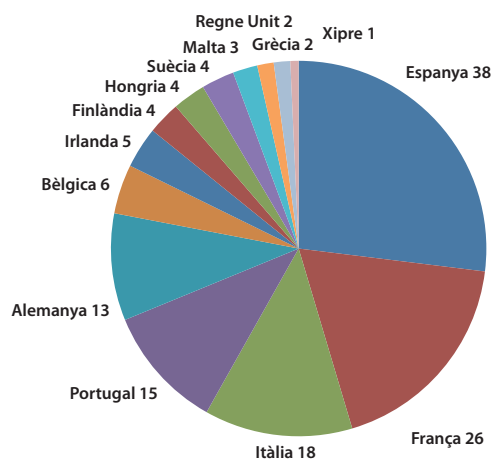
No consta la participació d'experts o ONG de drets humans o dret internacional humanitari als cursos duts a terme a Uganda per l'EUTM.¹⁰⁵

Espanya vol tenir un paper de lideratge en la lluita contra la pirateria. Així, el **Consell d'Afers Exteriors de la UE** acorda el 15 de febrer de 2010 el **nomenament del coronel de l'exèrcit de terra espanyol**, Ricardo González Elul, com a **cap de la missió** i comandant de la força que s'hi desplegui.¹⁰⁶

105. Itziar Ruiz-Giménez (2011): *Op. Cit.*, p.50

106. Web del Ministeri de Defensa espanyol [Consulta: 25 de juny de 2010].

L'Estat espanyol comanda l'operació EUTM

Despesa anual de l'Estat espanyol a l'operació EUTM
2,7 milions d'euros*

**Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010. Intervenció de la ministra de Defensa.

Si Somàlia no té exèrcit ni policies professionals, sinó milícies progovernamentals de lleialtat extremadament volàtil, a qui està ensinistrant l'operació que lidera l'Estat espanyol?

"En el mar están las consecuencias de un problema muy grave que se llama continente africano"

Carme Chacón, 22 d'abril de 2010*

Justificació oficial de la participació espanyola en les operacions militars¹⁰⁷

Recordem què diu el Ministeri de Defensa: "El segrest, l'abril de 2008, del pesquer Playa de Bakio va posar de manifest que el problema de la pirateria a Somàlia representava, no només una **amença** per a la seguretat marítima internacional, sinó també **per als interessos nacionals a la zona, representats per l'activitat pesquera de la flota tonyinaire espanyola a l'Índic**. En conseqüència, el Consell de Ministres va ordenar la missió mitjançant acord de 23 de gener de 2009"¹⁰⁸

Aquesta justificació no s'ajustava inicialment a la realitat: La zona d'actuació d'Atalanta (fonamentalment el golf d'Aden) no coincideix amb la zona on feinegen els vaixells pesquers espanyols (costa est i sud de Somàlia). Amb l'ajuda dels mitjans de comunicació, el govern va insistir en la **suposada estreta relació entre la participació a Atalanta i els problemes de la flota tonyinaire**. Però això no era així. Ja hem dit abans que el 2008 hi ha un importantíssim augment dels atacs al golf d'Aden, mentre que els atacs davant de Somàlia disminueixen lleugerament. Les reiterades intervencions al Congrés de Diputats reflecteixen aquesta desconexió. Efectivament, en diverses ocasions s'ha interpellat el Govern sobre la desprotecció, per part d'Atalanta, de l'àrea de feina dels tonyinaires:

Preguntes orals al Govern (totes presentades per María Olaia Fernández Davila (BNG):

En el Ple:

■ 8 d'octubre de 2009: "Medidas a impulsar en la UE para una actuación coordinada de los Estados a fin de evitar los secuestros de pesqueros como el del atunero Alakrana en el océano Índico, dadas las limitaciones de la operación Atalanta

En Comissió:

■ 12 de novembre de 2009: "**Motivos por los que la operación Atalanta no incluye explícitamente la protección a los barcos pesqueros que faenan en el océano Índico**".

■ 27 de gener de 2010. Es repeteix la pregunta del 12 de novembre de 2009.

No és fins al cap d'un any i mig de l'entrada en vigor d'Atalanta que s'amplia la seva zona d'actuació per tal d'incloure l'àrea de feina de la flota pesquera. El Consell d'Afers Exteriors de la UE va donar el 14 de juny de 2010 el vistiplau a l'ampliació de la zona d'actuació d'EUNAVFOR més cap a l'est i el sud, en un esforç per tenir més en compte tota la zona on operen els pirates. **I aquesta ampliació geogràfica no va entrar en vigor fins a la tardor de 2010.**¹⁰⁹

109. Web de Consilium-Security&Defence [Consulta: 25 de juny de 2010].

107. Només una part petita de les operacions militars espanyoles a l'exterior ha estat aprovada al Congrés de Diputats. A banda de que el pas pel Congrés és un requeriment relativament recent, hi ha moltes altres operacions que no consten oficialment com a tals. Així, segons un cable dels EUA de 2008 publicat per Wikileaks, el Secretari General de Política de Defensa, Luis Cuesta, va afirmar que Espanya havia ofert entrenament militar a 18 països africans i tenia vuit acords bilaterals sobre Defensa i estava negociant altres sis. A part de diverses operacions de la UE, l'OTAN i l'ONU, Cuesta també va dir que Espanya estava liderant la missió de reforma de la seguretat de la UE a Guinea Bissau. Vegeu cable: "08MADRID685, June 8-11 Visit to Spain of commander, U.S. AFRICA", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=11645>

108. Web del Ministeri de Defensa espanyol [Consulta: 25 de juny de 2010].

*"Defensa destinará 38 militares para adiestrar somalíes", *La Vanguardia*, 23 d'abril de 2010.

Proposicions no de Llei davant del Ple, presentada per María Olaia Fernández Davila (BNG).

- 11 de novembre de 2009: Proposició no de Llei sobre la necessitat de millorar la protecció de l'operació Atalanta als vaixells tonyinaires que feinegen en aigües de l'Índic. S'argumenta que gairebé no hi ha efectius de l'operació Atalanta a la zona de pesca i que es concentra la vigilància al golf d'Aden.

La proposició no de Llei diu: "El Congrés dels Diputats insta el govern a

1-realitzar les gestions a la UE per tal que l'operació Atalanta

a) **reconegui explícitament els pesquers com a objectiu prioritari a protegir, de la mateixa manera que ho fa amb els mercants i els vaixells de transport humanitari**

b) **inclogui en la zona geogràfica de protecció l'àrea on feineja la flota pesquera i desplegui efectius d'Atalanta cap aquesta zona**

2-incloure com a qüestió prioritària a l'agenda de la presidència espanyola de la UE l'estudi, anàlisi i adopció de mesures que impliquin una acció conjunta de la UE davant dels actes de pirateria en aigües de l'Índic i en els casos de segrestos de vaixells de pesca, de manera que s'eviti que cada estat hagi d'actuar individualment".

3.4. Opinió pública i resposta interna

Posicionament dels partits polítics respecte a l'operació Atalanta

Frases clau del Ple del Congrés de Diputats de data 21 de gener de 2009 on el govern demanava l'autorització per participar a l'operació Atalanta:¹¹⁰

Carme Chacón, aleshores ministra de Defensa: "Espanya decidí [...] posar-se a la cabeza del grupo de países que habían decidido poner fin a este gravísimo problema de seguridad internacional. [...] Queríamos proteger [...] nuestros intereses pesqueros [...] Atalanta es el resultado, [...] del esfuerzo de [...] de Francia y de España. [...] el liderazgo español [...] exige una contribución sustancial [...] a esta operación. [...] Solo así lograremos [...] garantizar [...] la defensa de nuestros intereses en la zona. [...] **La operación Atalanta es de vital importancia para la defensa de los intereses geoestratégicos y económicos de España.**"

Partit Popular: "(...) convendría que **utilizáramos nuestra capacidad de influencia para que se les atendiera** [a los atuneros] en la zona prioritaria, es decir, en la costa este somalí hasta Tanzania, puesto que esta misión posiblemente se va a centrar mucho más en el golfo de Adén."

PSOE: "(...) cuando se habla de seguridad nacional, hay que entender que hoy la seguridad nacional no se puede separar de la seguridad global. (...) porque hoy, o damos respuestas globales a las amenazas y riesgos globales o (...) no es posible establecer criterios de seguridad nacional."

Grup Parlamentari Basc (EAJ-PNV): "(...) mi grupo (...) **seguirá apoyando cuantas campañas en el exterior proponga el Gobierno.**"

BNG: "(...) resolver estos problemas originados por la piratería de manera política (...) y no con intervenciones militares como las que en este momento **nos vemos obligados a apoyar.**"

Grup Parlamentari ERC-IU-ICV: "La cuestión fundamental en nuestra opinión es: ¿el ejército y las Fuerzas Armadas son el mejor método para asegurar la situación de nuestros barcos en la zona? ¿Es el método más proporcionado y más eficaz? Lo dudamos. (...) pero **no es una zona geoestratégica de la política exterior española** (...) "

Convergència i Unió: "CiU tradicionalmente siempre se ha mostrado **solidario con los compromisos internacionales del Estado español** en materia de seguridad exterior. (...) nuestra posición favorable al levantamiento de la limitación del contingente de soldados destinados a misiones exteriores, pasando de los 3.000 a los 7.700 actuales, (...) para poder responder como es debido a los compromisos antedichos."

Resposta de la ministra de Defensa: "Ha hablado de zonas prioritarias, África lo es, lo es la **cooperación** con África, lo es la llegada de **ayuda humanitaria** a África, (...) y esa es una razón más que fundamental para que participemos en **algo importante para España** (...) "

Votació al Congrés de Diputats sobre la participació de l'Estat espanyol a l'operació Atalanta:

311 a favor i 2 abstencions

A favor: PSOE, PP, CiU, PNB, ERC, BNG, CC, UPyD

Abstencions: Gaspar Llamazares (IU) i Joan Herrera (ICV)

En contra: Ningú

110. Diario de Sesiones del Congreso de Diputados. Año 2009, IX Legislatura, Núm. 58. Sesión Plenaria núm. 54.

Atalanta i EUTM-Somàlia són les dues operacions que han gaudit en els últims anys de major suport al Congrés de Diputats, i cap parlamentari ha votat en contra. Han estat ben explicades, aquestes operacions?

Posicionament dels partits polítics respecte a l'operació EUTM-Somàlia

Frases clau del Ple del Congrés de Diputats de data 22 d'abril de 2010 on el govern demanava l'autorització per participar en l'operació EUTM-Somàlia:¹¹¹

Votació al Congrés de diputats sobre la participació de l'Estat espanyol a l'operació EUTM: 318 a favor i 5 abstencions.
Abstencions: BNG i Grup parlamentari IU-ICV-ERC
En contra: Ningú

PSOE: "[...] en una sociedad de riesgos globales, donde nuestra seguridad no se resuelve en nuestro territorio sino en todo el mundo, **nuestra seguridad es también la seguridad de los somalíes y al revés [...]**"

CiU: "miedo de que **el terrorismo de base islámica radical no arraigue en esta zona de África.**"

Grup parlamentari IU-ICV-ERC: "[...] hay una mirada demasiado preocupada por la seguridad de nuestros pesqueros, por la seguridad antiterrorista, y una mirada **un poco menos preocupada** por la realidad social, [...] por la realidad civil en Somalia. [...] nos vamos a abstener en esta iniciativa. [...] **para la ministra únicamente hay terrorismo yihadista e inseguridad para nuestros pesqueros [...]** **No tiene sentido** [la presencia militar española] [...] **si no está enmarcada en un plan global de recuperación de Somalia.**"

Opinió pública

Resultats de les enquestes d'opinió del Real Instituto Elcano: Les respostes de novembre 2009 de la taula 1 proven que els enquestats consideren l'operació Atalanta i l'operació a l'Índic com a operacions diferents. Malgrat que les dues són la mateixa operació, les respostes són tan disperses que és evident que els enquestats les identifiquen com a dues operacions distintes. Haver formulat la pregunta assignant dos noms diferents a l'operació, ha contribuït a la confusió.

A la Taula 2, es veu que més del 50% dels enquestats valora positivament l'operació Atalanta.

És discutible la fiabilitat d'aquests resultats. La pregunta no sempre es formula igual: es parla d'operació Atalanta, d'operació de lluita contra la pirateria a Somàlia i d'operació a l'Índic i ja hem vist que els enquestats no identifiquen prou clarament l'operació.

Taula 1. Sobre la retirada de les tropes

	Pregunta	Resposta (% d'enquestats)
novembre 2009	¿A la vista de los secuestros que se están produciendo, ¿qué debería hacerse con la misión Atalanta? Seguir igual Ampliarla y reforzarla Cancelarla	ampliar-la i reforçar-la: 59% cancel·lar-la: 11% no sap/no contesta: 24% seguir igual: 6%
	Y, para cada una de estas misiones, ¿qué cree Vd. que se debería hacer con las tropas? [tropas de l'Índic] Aumentar Mantener Disminuir Retirar completamente	augmentar: 14% mantenir: 41% disminuir: 10% retirar-les completament: 28%
desembre 2010	Y, para cada una de estas misiones, ¿qué cree Vd. que se debería hacer con las tropas? [tropas de l'Índic] Aumentar Mantener Disminuir Retirar completamente	retirada completa de l'Índic: 20%

Baròmetres del Real Instituto Elcano, <http://www.realinstitutoelcano.org>.

Taula 2. Valoració de les tropes espanyoles a l'Índic / Atalanta (Baròmetres de l'Institut Elcano)

Data	mar 2009	nov 2009	mar 2010	jun 2010	mar 2011	jun 2011	des 2011
Operació sobre la que es pregunta	Lluita contra la pirateria en aigües de Somàlia	Tropes a l'Índic	Atalanta	Atalanta	L'operació a l'Índic	Oceà Índic	Oceà Índic
Valoració "positivament" i "molt positivament"	48%	55%	52%	51%	69%	63,1%	56,5%
Valoració "negativament" i "molt negativament"	No especificat	No especificat	32%	No especificat	No especificat	24,1%	31,4%

111. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*. Año 2010, IX Legislatura, Núm. 157. Sesión Plenaria núm. 148.

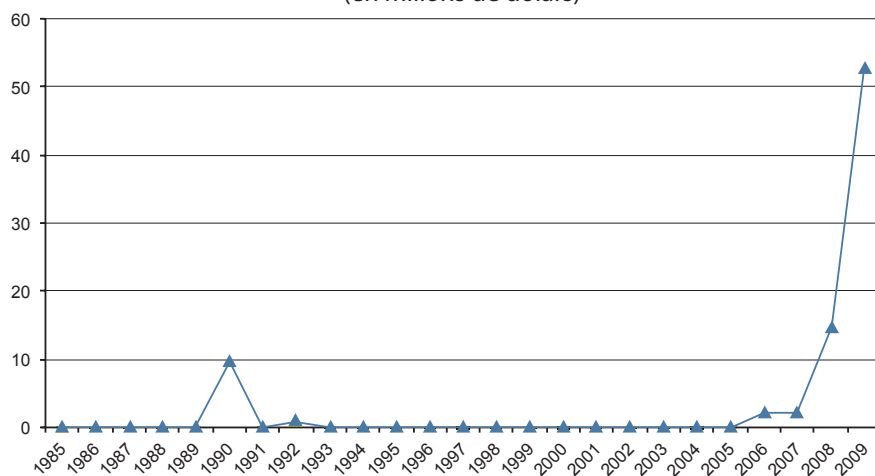
3.5. Altres contribucions d'Espanya a Somàlia

Assistència Oficial espanyola per al Desenvolupament a Somàlia¹¹²

	AOD bilateral neta/bruta (euros)	% canvi (respecte any anterior)	Posició Somàlia entre països receptors	Ajuda humanitària (inclosa en AOD) (dòlars)	% canvi (respecte any anterior)
2011	No disponible al primer trimestre de 2012			12.277.416	33%
2010	No disponible al primer trimestre de 2012			37.240.981	230%
2009	37.878.085*	374%	19	16.221.635	432%
2008	10.132.380	611%	50	3.756.431	138%
2007	1.657.589	92%	77	2.716.409	179%
2006	1.801.868	3437%	57	1.515.152	0
2005	52.433	0	100	0	0
1994-2004	0	0	-	0	0

*Aquesta és la dada oficial proporcionada per Espanya. Tanmateix, el Banc Mundial parla de 52,7 milions de dòlars.

Ajuda Oficial al Desenvolupament d'Espanya a Somàlia
(en milions de dòlars)

Base de dades del Banc Mundial [Consulta: maig de 2011].

**Somàlia va ser el 2009
el segon major receptor
africà d'ajuda espanyola,
per darrere d'Etiòpia
(fons també relacionats
parcialment amb la crisi
somali)**

**El 2010, Espanya va ser el
segon contribuent mundial
d'ajuda humanitària a
Somàlia, amb el 7,6% dels
fons, per darrere de la
Comissió Europea***

112. Elaboració pròpia a partir de les revisions i planificacions dels informes PACI (Plan Anual de Cooperación Internacional) del Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació, i del *Financial Tracking Service* de OCHA, disponible a www.reliefweb.org. Les dades d'AOD de 2010 i 2011 no estaven disponibles. Les dades de l'acció humanitària de 2011 podrien no estar completes [Consulta: 10 de gener de 2012].

*Segons el *Financial Tracking Service* de OCHA, http://fts.unocha.org/reports/daily/ocha_R5_A871__1201101508.pdf

Detall de l'ajuda humanitària¹¹³

Finançament d'Espanya a Somàlia durant els anys 2010 i 2011:

Total : **49.518.397 \$** (2010: **37.240.981 dòlars**; 2011: **12.277.416 dòlars**)

Data	Agència receptora	Quantitat (dòlars)	Sector
2010		37.240.981	
25 Gener	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	217.491	Alimentació
18 Febrer	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	32.756.628	Alimentació
19 Març	UNOCHA (ONU)	616.523 (500.000€)	Desconegut
13 Abril	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	8.415	Salut
13 Abril	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	1.267.327	Salut
24 Maig	UNICEF (ONU)	928.382	Educació
24 Maig	UNICEF (ONU)	928.382	Salut
25 Octubre	ACNUR (ONU)	517.833	Desconegut
2011		12.277.416	
6 Abril	UNOCHA (ONU)	704.225 (500.000€)	Coordinació i suport
17 Juny	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	4.120.879 (3.000.000€)	Alimentació
27 Juliol	Oficina per a l'Agricultura i l'Alimentació (ONU)	2.816.901 (2.000.000€)	Agricultura
12 Agost	ACNUR (ONU)	1.114.286 (780.000€)	Abric i productes no alimentaris
16 Agost	UNICEF (ONU)	2.545.492 (1.781.819€)	Educació
16 Agost	UNICEF (ONU)	975.633 (681.967€)	Salut

És previsible que la contribució espanyola al desenvolupament a Somàlia es redueixi molt significativament en un futur immediat, mentre que probablement continuarà la seva contribució militar

113.UNOCHA, *Financial Tack Service*, disponible a www.reliefweb.org [Consulta: 29 de desembre de 2011].

Finançament a Kenya (la major part relacionada amb la crisi a Somàlia) durant els anys 2010 i 2011:

Total: **35.958.587 dòlars**

Data	Agència receptora	Quantitat (dòlars)	Sector	Data	Agència receptora	Quantitat (dòlars)	Sector
2010		27.301.983		2011		8.656.604 (6.213.469€)	
18 Febrer	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	26.627.219	Alimentació	8 Juliol	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	2.747.253 (2.000.000€)	Alimentació
21 Juny	ACNUR (ONU)	674.764 (500.000€)	Multisector	27 Juliol	ACNUR (ONU)	2.747.253 (2.000.000€)	Multisector
				2 Agost	Creu Roja Espanyola	285.714 (200.000€)	Abric i productes no alimentaris
				2 Agost	Save the Children	483.897 (338.728€)	Salut
				12 Agost	ACNUR (ONU)	1.114.286 (780.000€)	Multisector
				19 Agost	Acció contra la Fam – Espanya	682.470 (477.729€)	Salut
				26 Agost	Càritas Espanya	595.731 (417.012€)	Salut

Llegenda de les taules:

Fons relacionats directament amb la situació a Somàlia
Fons parcialment relacionats amb la situació a Somàlia
Fons no relacionats de manera significativa

Finançament a Etiòpia (la major part relacionada amb la crisi a Somàlia) durant els anys 2010 i 2011:

Total: **57.753.480 dòlars**

Data	Agència receptora	Quantitat (dòlars)	Sector	Data	Agència receptora	Quantitat (dòlars)	Sector
2010		44.816.804		2011		12.936.676 (9.215.567€)	
1 Abril	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	39.940.828	Alimentació	31 Gener	Adventist Development and Relief Agency	1.865.170 (1.419.394€)	No especificat
16 Abril	Oficina de Coordinació Humanitària de l'ONU (OCHA)	1.221.001 (1.000.000€)	Coordinació i suport	17 Maig	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	1.426.662 (1.000.000€)	Coordinació i suport
30 Abril	Fons de resposta a emergències (OCHA)	1.221.001 (1.000.000€)	No especificat	17 Maig	Programa Mundial d'Alimentació (ONU)	1.373.626 (1.000.000€)	Alimentació
6 Juliol	UNICEF (ONU)	610.710 (494.710€)	Salut	28 Juny	UNICEF (ONU)	1.690.140 (1.200.000€)	Aigua i sanejament
6 Juliol	UNICEF (ONU)	823.264 (666.844€)	Aigua i sanejament	20 Juliol	Metges sense Fronteres	1.859.800 (1.300.000€)	Salut
14 Setembre	Bilateral	1.000.000	Aigua i sanejament	28 Juliol	Islamic Relief Worldwide	181.293 (126.905€)	Aigua i sanejament
				28 Juliol	Wabi Shabelle Development	246.429 (172.500€)	No especificat
				28 Juliol	Pastoralist Development Organization	252.526 (176.768€)	Recuperació econòmica
				28 Juliol	Association Develop Horn	157.143 (110.000€)	Aigua i sanejament
				1 Agost	Fons de resposta a emergències (OCHA)	726.744 (500.000€)	No especificat
				2 Agost	Creu Roja Espanyola	285.714 (200.000€)	Abric i productes no alimentaris
				3 Agost	INTERMON	714.286 (500.000€)	Aigua i sanejament
				12 Agost	ACNUR (ONU)	2.057.143 (1.440.000€)	Abric i productes no alimentaris
				19 Agost	Acció contra la Fam – Espanya	100.000 (70.000€)	Salut

PARTE 4. DEU RAONS PER QÜESTIONAR EL ROL INTERNACIONAL

Els autors d'aquest informe pensem que la forma amb què Espanya i altres països s'impliquen per afrontar els problemes a la regió de Somàlia i el golf d'Aden són molt qüestionables. Sense pretendre ser exhaustius, hi ha al menys deu arguments que ens duen a qüestionar (i alguns a condemnar) la participació estrangera.

Primera raó. Les intervencions militars busquen satisfer els propis interessos, no els de la població somali

Aquest argument ja ha estat tractat a la part segona d'aquest informe. Recordem els interessos generals (la llista no és exhaustiva, i només es mostra de manera il·lustrativa):

Segons Amnistia Internacional¹¹⁴
“La preocupació dels donants per la viabilitat del GFT i la seguretat de la navegació marítima internacional no ha estat acompanyada de la mateixa atenció als drets humans del poble somali i la protecció dels civils en el conflicte armat que continua a Somàlia, com exigeix el dret internacional i com va demanar expressament el Consell de Seguretat de l'ONU.”

Un estudi del German Institute for International and Security Affairs (SWP) planteja que el fet que Occident continuï finançant el car desplegament naval malgrat el seu poc èxit, fa pensar que deu haver-hi una agenda amagada i suposa que l'objectiu “real” del desplegament militar podria ser la qüestió de “qui controla l'oceà Índic”¹¹⁵. Un excap de Política i Planificació del ministeri alemany de Defensa, el vicealmirall Ulrich Weisser, assenyala que les forces navals contra la pirateria estan operant en una regió decisiva per a la definició del poder a l'Àsia (competició amb la Xina i l'Índia) i que l'Índic no només té “la clau dels mars del món” (rutes marítimes cap al Pacífic), sinó que és, per si mateix, d'enorme importància perquè gran part del comerç mundial depèn d'aquestes rutes.¹¹⁶ **Així, la pirateria representa, com el terrorisme, una excusa per desplegar militars en busca d'altres objectius en aquest tauler d'escacs mundial.**

Preferència d'interessos globals	Països amb especial interès
1. Comerç a través del golf d'Aden	Egipte, Japó, Rússia, Xina (i Taiwan), EUA, França, Índia, Turquia, Països Baixos, Pakistan, Grècia, Alemanya, Singapur, Sudan, Regne Unit
2. Influència geopolítica i geoeconòmica a la zona	EUA, França, Xina, Rússia, Egipte, Iemen, Etiòpia, Kenya, Iran, Turquia, Eritrea, Noruega, Aràbia Saudita, Qatar, Alemanya, Djibouti, Regne Unit
3. Suport als països aliats (OTAN, UE, UA, etc.) en termes geopolítics i geoeconòmics	EUA, UE, Espanya , Itàlia, Iemen, Etiòpia, Kenya, Uganda, Iran, Turquia, Austràlia, Eritrea, Noruega, Dinamarca, Països Baixos, Bèlgica, Aràbia Saudita, Oman, Suècia, Finlàndia, Portugal, Irlanda, Àustria, Luxemburg, Grècia, Alemanya, Malta, Hongria, Djibouti, Burundi, Síria, Líbia
4. Interessos en els recursos naturals	Espanya , França, Japó, Índia, Regne Unit, Egipte, Iemen, Rússia, Malàisia, Canadà, Països Baixos, Austràlia, Itàlia, Kenya, Tailàndia, Corea del Sud, Noruega, Pakistan, Grècia, Indonèsia, Kuwait, Xina (i Taiwan)
5. Somàlia com a amenaça	Regne Unit, EUA, Iemen, Etiòpia, Kenya, Aràbia Saudita, Uganda
6. Opinió pública interna	EUA, Espanya , França, Itàlia, Japó, Índia, Iemen, Etiòpia, Kenya, Països Baixos, Grècia, Uganda, Canadà
7. Visibilitat i guany de pes internacional	França, Itàlia, Etiòpia, Uganda, Iran, Turquia, Burundi, Espanya , Síria, Regne Unit, Alemanya
8. Solució a la crisi permanent somali	Etiòpia, Kenya, EUA, Itàlia, Iemen, Noruega, Djibouti, Regne Unit

La llista no és exhaustiva, i només es mostra de manera il·lustrativa

114. Amnistia Internacional (2010): “Somalia: Hay que revisar la asistencia internacional militar y policial” Index: AFR 52/001/2010, p.4.

115. Stefan Mair (Hg., 2010): “Piraterie und maritime Sicherheit”, SWP-Studie S18, juliol; “The advantage of Piracy”, *German Foreign Policy*, 3 de setembre de 2010, <http://www.german-foreign-policy.com/en/fulltext/57866>

116. Ulrich Weisser (2009): “Fregatten statt Panzer”, *Süddeutsche Zeitung*, 17 de novembre.

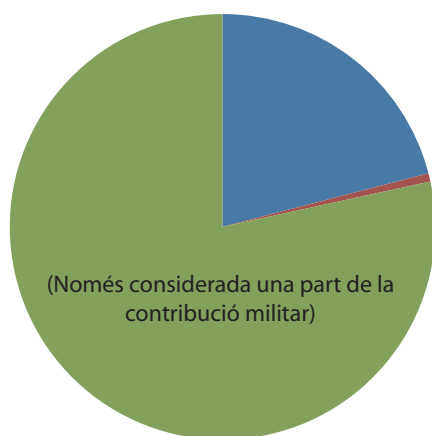
Segona raó. La contribució internacional per Somàlia està militaritzada

Estat espanyol

Malgrat que representa una de les pitjors crisis humanitàries del món durant tots aquests anys, no hi ha constància que entre 1994 i 2004 Espanya destinés ni un sol euro a Somàlia com a Ajuda Oficial al Desenvolupament. Tanmateix, el 2009 Somàlia va ser el segon receptor africà d'ajuda espanyola després d'Etiòpia i, el 2010, Espanya va ser el principal donant per a Somàlia d'ajuda humanitària, només per darrere de la Comissió Europea.

Augment de la solidaritat o justificació de la participació política-militar?

Acumulat estimat fins al 2011

■ Assistència al desenvolupament

■ Assistència política

■ Assistència militar

Gràfic a mode il·lustratiu, sense considerar les despeses desconegudes militars i estimant un 50% de les despeses de Llibertat Duradora (vegeu l'apartat 3.3 per detalls). Només considerades les dades conegudes

Assistència al desenvolupament i humanitària (milions d'euros)	
Concepte	Volum
Ajuda Oficial al Desenvolupament espanyola 1987-2011 (vegeu detall al capítol 3.5)	Aprox. 100
Assistència política (milions d'euros)	
Concepte	Volum
Suport pressupostari al govern somali ⁱ	3
Assistència militar i policial (milions d'euros)	
Concepte	Volum
Donacions d'equipament militar (1987-1989) ⁱⁱ (vegeu detall al capítol 3.3)	14,5
Compromís amb la UA (AMISOM) (2009-2011) ⁱⁱⁱ	10
Contribució a la UNSOA (Oficina de l'ONU de Suport a AMISOM) ^{iv}	4,5
Cost de la participació en l'operació Atalanta (2009-2011) ^v (vegeu detall al capítol 3.3)	239,3
Cost de la participació en l'operació EUTM (2011, un any) ^{vi}	2,7
Cost de la participació en les operacions de l'OTAN a l'oceà Índic	Desconegut
Cost d'altres participacions militars a l'oceà Índic (FCO-150, resposta segrest Playa de Bakio)	Desconegut
Cost de les subvencions a la flota espanyola per a protecció privada (2010-2011) ^{vii}	4,3
Cost de la participació en l'operació Llibertat Duradora (golf d'Aden+Afganistan) (2002-05) ^{viii}	197,8 (almenys el 50%) ^{ix}

Llista de contribucions no exhaustiva, només incloses les partides conegudes.

I. Ministerio de Asuntos Exteriores de España. <http://www.maec.es/es/MenuPpal/Actualidad/NotasdePrensa/Paginas/75NP20100927.aspx>

II. Subdirección General de Fomento Financiero de la Exportación, "Anexo. Los créditos FAD 1977-1994" en Boletín Económico del ICE, núm. 2.449, Ministerio de Comercio, Madrid, 27 de març - 2 d'abril de 1995.

III. Cable dels EUA "09MADRID786, Spain's support for Somalia's TFG", disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=314402>. En aquest cable publicat per Wikileaks, Guillermo López MacLellan, Subdirector General per a l'Àfrica Subsahariana del Ministeri d'Afers Exteriors espanyol, va dir que aquests deu milions serien usats per finançar el contingent de policia d'AMISOM, donar suport a la policia i forces de seguretat del GFT (sota la direcció del PNUD, AMISOM i Ministeri d'Interior somali), i finançar l'oficina de l'ONU a Nairobi de suport al Procés Polític de Djibouti.

IV. Informes PACI i Itziar Ruiz-Giménez Arrieta (2011): *Op. cit.*, p.33.

V. Miguel González (2012): "Defensa revisará todas sus misiones en el exterior para ahorrar costes", *El País*, 15 de gener.

VI. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010. Intervenció de la ministra de Defensa, p.19.

VII. Sumant els costos per a 2010, inclosos en el Reial Decret 1257/2010, BOE 9 octubre 2010 i el pressupost per a 2011, que consta als Pressupostos Generals de l'Estat (assignació 470 programa 415B).

VIII. Despeses totals Afganistan+golf d'Aden. Dades a partir de la resposta a la pregunta parlamentària d'Ignacio Cosidó Gutiérrez (Grup Popular), *Boletín Oficial de las Cortes Generales* (BOCG), Senat, núm. 537, 8 de setembre de 2006, p.113.

IX. En aquesta operació, Espanya va desplegar dues fragates, un buc d'aprovisionament i un avió P-3 Orion de patrulla marítima a la Banya d'Àfrica, pel que cal considerar que almenys la meitat dels fons totals de l'operació (en realitat, la xifra seria bastant superior) van ser destinats a aquesta zona: 98,9 milions (vegeu detall a l'apartat 3.3).

Unió Europea

Segons reconeix el govern somali, una part dels fons estrangers és utilitzada per finançar un servei de guardacostes per capturar pirates i suport a les forces d'AMISOM*

Del pressupost de la Conferència Internacional de Donants de Somàlia, més de tres quartes parts (164M€) correspon a despesa militar i una quarta part a ajuda humanitària (48M€)**

*Barney Jopson (2009): "Somalia hires PwC to monitor aid", *Financial Times*, 7 de juliol.

**Interferència parlamentària de Gaspar Llamazares, *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010.

Assistència al desenvolupament (incloent-hi seguretat, política i "creixement econòmic") i humanitària (milions d'euros)	
Concepte	Volum
Finançament de la Comissió Europea a programes de desenvolupament (2008-2013) ^I	215,8
Ajuda humanitària d'ECHO a Somàlia (2008-2011) ^{II}	153,8
Aportacions bilaterals dels estats membres	Total desconegut
Assistència militar i policial	
Concepte	Volum (milions d'euros)
AMISOM i sector de la seguretat somali ^{III}	213 (milions de dòlars)
Contribució a AMISOM a través de l'African Peace Facility (APF) ^{IV}	Més de 208
Contribució total de la UE al programa Rule of Law del PNUD per a la policia somali ^V	43
Estimació de costos anuals de l'operació Atalanta ^V	450 cada any
Finançament conjunt per a l'operació EUTM (entre agost de 2011 i el 31 d'octubre de 2012) ^{VI}	4,8
Resta de despeses de l'operació EUTM	Desconegut
Suport a la capacitat de planificació d'AMISOM sota l'instrument per Estabilitat ^V	4,7
Estimació de costos anuals dels estats membres per participació en Llibertat Duradora i FCOs	Desconegut
Estimació de costos anuals dels estats membres per participació en operacions de l'OTAN a l'Índic	Desconegut

Llista de contribucions no exhaustiva, només incloses les partides conegudes.

I. El total des de 2003 és de 409,472,071 euros. "EU Maritime Operation against piracy (EU NAVFOR Somalia - Operation ATALANTA)", 26 d'octubre de 2011, p.4.

II. 43,8 milions d'euros el 2008, 45 el 2009 i 35 el 2010. Potencials 30 milions d'euros el 2011. El total des de 2005 és de 198 milions d'euros.

"EU Maritime Operation against piracy (EU NAVFOR Somalia - Operation ATALANTA)", 26 d'octubre de 2011, p.4.
III. Amnistia Internacional (2010): "Somalia: Hay que revisar la asistencia internacional militar y policial" Índex: AFR 52/001/2010, p.13.

IV. "EU military mission to contribute to the training of the Somali Security Forces (EUTM Somalia)", 14 de novembre de 2011, p.3

V. Estimació de Stig Hansen del cost per a la UE i els seus estats membres. Citat a Itziar Ruiz-Giménez (2011): *Op. cit.*, p.45.

VI. "EU military mission to contribute to the training of the Somali Security Forces (EUTM Somalia)", 14 de novembre de 2011, p.2.

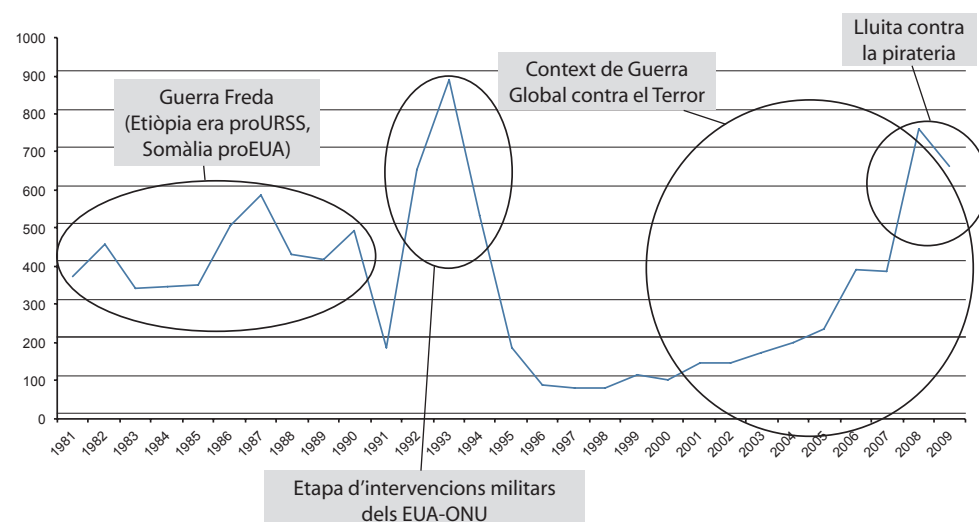
Ajuda Oficial al Desenvolupament dels principals donants del CAD (OCDE), segons el Banc Mundial (en milions de dòlars)¹¹⁷

	Total	EUA	Alemanya	Institucions europees	Regne Unit	França	Japó	Països Baixos	Espanya	Suècia	Canadà	Noruega	Altres CAD
2010	435,5	59,4	12,5	127,1	62,3	3,5	29,1	9,3	5,9	-	4,4	31,6	90,5
2009	607,5	194,9	20,9	108	43,8	4,7	22,6	14,8	52,8	-	25,7	33,3	85,9
2008	704,7	242,7	10,1	139,3	76,1	8,5	23,3	18,7	14,6	25	21,8	-	124,7
2007	335,3	58,7	13,6	78,6	26,4	6,2	3,9	12,4	2,3	25,8	12,9	-	94,7
2006	351,7	95,2	7	88,5	53,2	1,7	0,2	14,1	-	13,3	7,1	33,8	37,4
2005	146,1	36,9	5,1	-	10,7	1,7	..	14,2	0,1	12,9	6	-	58,4
2004	139,3	31,9	2,5	-	11,8	0,4	..	18,9	..	13,7	1,8	33,7	25,1
2003	113,6	33,8	2,6	-	3,5	0,8	..	10,3	-	6,6	1	40	15
2002	102,4	35,4	2,8	-	3,1	0,4	..	13,1	-	5,5	0,2	25,4	15,2

CAD: Comitè d'Ajut al Desenvolupament de l'OCDE; "-" significa que no apareixen dades; ".." significa que la suma és inferior a 0,1.

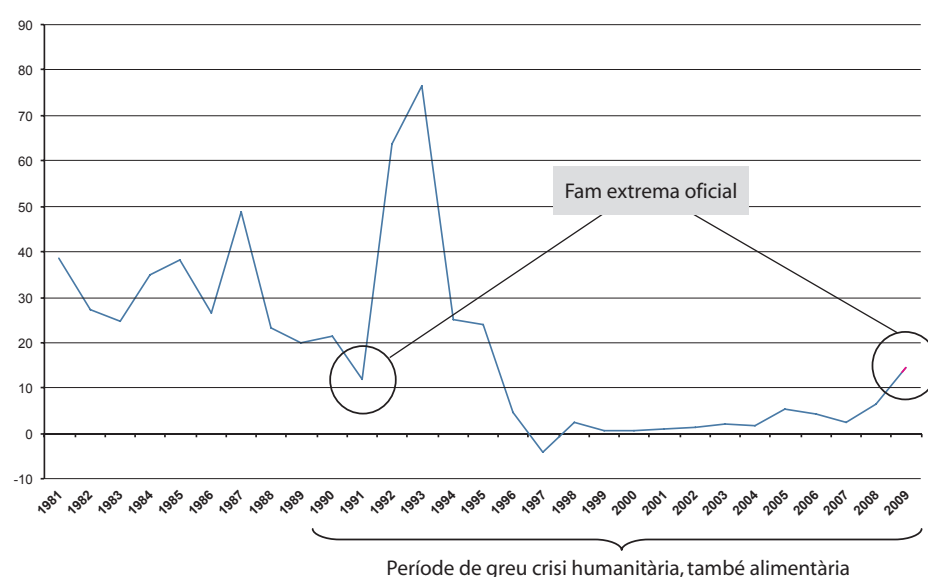
Suport al Programa Mundial d'Aliments: era aquest l'objectiu?

Ajuda rebuda, general. Assistència al desenvolupament neta oficial
(milions de dòlars dels EUA corrents)¹¹⁸

Només importa Somàlia quan hi ha objectius estratègicomilitars!

Despesa Programa Mundial d'Aliments (PMA) Somàlia (milions de dòlars EUA corrents)
(Fons nets: fons bruts menys els repagaments de préstecs anteriors)¹¹⁹

No està documentada (o no s'ha trobat) cap pràctica concreta d'escorta espanyola a vaixells del Programa Mundial d'Aliments

Protegir els vaixells del Programa Mundial d'Aliments: era aquest l'objectiu?

117. Banc Mundial (diversos anys): *World Development Indicators*, anuals dels anys 2004-2012.

118. Base de dades del Banc Mundial [Consulta: maig de 2011].

119. Base de dades del Banc Mundial [Consulta: maig de 2011].

“No només ens roben els peixos, sinó que també intenten impedir que pesquem nosaltres”*

Jeylani Shaykh Abdi, pescador de Merka, citat per l'agència de notícies de l'ONU

“Les conseqüències de la sobreexplotació amenacen no només a la seguretat alimentària i el desenvolupament socioeconòmic, sinó també als propis ecosistemes oceànics”**

“Resulta paradoxal que el no va aconseguir el Departament de Pesca de Kenya en els seus esforços per controlar el caos a les seves costes, ho hagin aconseguit els pirates somalis”***

Algunes fonts mencionen que la pirateria ha causat que els estrangers treballin menys en algunes zones i, com a resultat, ha renascut la pesca****

*“SOMALIA: Fishermen appeal for help over foreign fishing ships”, *Op. Cit.*

**Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.50, a partir de Camilo Mora i Boris Word, Universitat de Dalhousie (Canadà) i Califòrnia.

***Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.52

****Vegeu conclusions de l'ONU a Consell de Seguretat de Nacions Unides (2009): “Informe del Secretario General presentado de conformidad con la resolución 1846 (2008) del Consejo de Seguridad”, resolució S/2009/146, 16 de març de 2009, paràgraf 48; vegeu també Journeyman Pictures: *Una vision distinta de los piratas somalíes (Pirates love fish)*.

Tercera raó. La intrusió estrangera implica una espoliació de recursos i amenaça la sobirania alimentària somali

Segons l'Organització de l'ONU per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO), el 2005 hi havia uns 700 vaixells pescant a les aigües de Somàlia i a l'Índic de manera il·legal o no regulada.¹²⁰ La High Seas Task Force eleva aquesta xifra a 800 vaixells.¹²¹ Molts eren europeus i, d'ells, molts espanyols. Grups regionals van informar la FAO que, en alguns llocs, les captures d'espècies de valor comercial podien ser superiors al 300% dels nivells permesos.¹²² Aquests vaixells, dels quals es calcula que van obtenir **més de 450 milions de dòlars en peixos de Somàlia cada any**, no van compensar els pescadors locals ni van pagar impostos o regalies, ni van respectar les regulacions de conservació i ambientals relacionades amb la pesca regulada. **Es creu que només els vaixells de la Unió Europea que van fer aquestes pràctiques van extreure del país més de cinc vegades el valor de la seva ajuda a Somàlia cada any.**¹²³

Panel d'Experts de l'ONU sobre Somàlia:

“La indústria pesquera de Somàlia, abans florent, ha degenerat en una barra lliure per a tots” entre les flotes de pesca del món. Durant més d'una

dècada, centenars de vaixells de diversos estats membres [de l'ONU] han pescat de forma contínua a les aigües de Somàlia d'una manera no declarada i no reglamentada, com es documenta en nombrosos informes sobre el tema. Això ha tingut conseqüències de llarg abast i poden tenir ja un efecte desastrosos sobre la gestió sostenible dels recursos marins de Somàlia.”¹²⁴

L'informe *Corruption and industrial fishing in Africa*¹²⁵ diu: “S'han venut **lliçències per pescar** a la ZEE de Somàlia per part dels caps militars [...] del GFT [...] de Puntlàndia”. El Grup d'Experts sobre Somàlia de l'ONU ha suposat que “totes les temptatives de gestionar la pesca a Somàlia han dut com a resultat grans quantitats de diners (milions durant els darrers deu anys), **que s'han pagat als caps de les faccions, en benefici del seu enriquiment personal i, en un cert grau, del pagament i proveïment de les milícies privades**”.¹²⁶ “(...) Hi ha informes que suggereixen que el pagament del cost de la llicència equival a un xantatge de protecció en un intent de prevenir-se dels pirates.”¹²⁷

Els peixos obtinguts de manera il·legal es barregen amb els pescats legalment. **Els països utilitzats per a blanqueig de peixos somalis inclouen les Seychelles, Maurici i les Maldives.**¹²⁸

120. “SOMALIA: Fishermen appeal for help over foreign fishing ships”, *IRIN News*, 9 de març de 2006.

121. Mohamed Abshir Waldo (2009): “The two piracies in Somalia: Why the world ignores the other?”, *International Monitoring, Control, and Surveillance Network for Fisheries-Related Activities*, 8 de gener, p.3, disponible a: http://www.imcsnet.org/imcs/docs/somalias_twin_sea_piracies_the_global_aramada.pdf [Consulta: 14 de desembre de 2011].

122. Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.43.

123. Mohamed Abshir Waldo (2009): *Op. Cit.*, p.3.

124. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2003): “Report of the Panel of Experts on Somalia, pursuant to Security Council Resolution 1474”, referència S/2003/1035, 4 de novembre, paràgraf 141, p.32.

125. A. Standing (2008): “Corruption and industrial fishing in Africa”, Anti-Corruption Resource Centre. Chr. Michelsen Institutet de Noruega. U4 Issue 2008:7, p.19.

126. Consell de Seguretat de l'ONU (2003): *Op.Cit.*

127. Nacions Unides (2002): “Report of the UN Expert Panel on Somalia, pursuant to Security Council resolution 1425 (2002)”.

128. Mohamed Abshir Waldo (2009): *Op. Cit.*

Si hi ha pesca il·legal en zones controlades, què no passarà a Somàlia?

- L'Organització de l'ONU per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) diu que el 28% de les reserves de les pesqueries mundials està actualment sobreexplotat o ja ha col·lapsat, mentre que el 52% es troba en alt risc d'esgotament.
- A la nostra regió també hi ha furt de recursos pesquers: El 2007, les captures reals de la tonyina vermella de la Mediterrània (espècie amenaçada) haurien arribat a les 60.000 tones, però només se'n van declarar 34.000. El Japó n'importa el 80%.¹²⁹
- Les principals il·legalitats són la superació de les quotes assignades, l'ús de tècniques no permeses i la pesca fora de temporada o de la zona autoritzada.¹³⁰ Tot això és més probable que passi en una regió sense autoritat estatal com és Somàlia.

Segons la High Seas Task Force (HSTF):¹³¹ "La pesca il·legal, infravalorada i no regulada és **perjudicial per a l'ecosistema marí** en general, ja que es burla de normes destinades a protegir el medi marí que inclou restriccions de pesca de peixos massa petits, zones de fresa tancades i la modificació d'equips dissenyats per minimitzar la captura

incidental i involuntària d'espècies [...] D'aquesta manera **es roba una font de proteïnes molt valuosa** a poblacions entre les més pobres del món i **s'arruïna les vides d'alguns pescadors legítims**. Les incursions dels arrossegadors a les zones costaneres reservades a la pesca artesana pot donar lloc a col·lisions amb vaixells de pesca locals, la destrucció d'equips de pesca i la mort de pescadors."

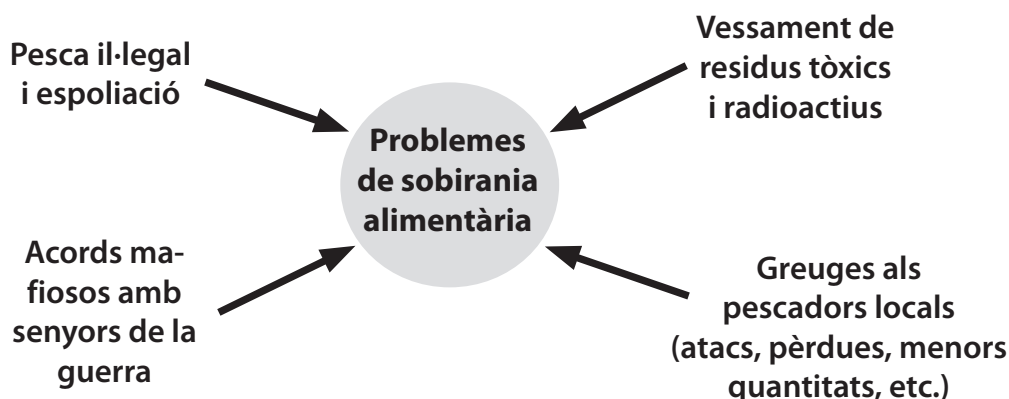
Poden pescar els pescadors somalis amb tranquil·litat?

Algunes persones han parlat d'atacs contra pescadors locals per part de les forces d'Atalanta i de l'OTAN, que es pensaven que es tractava de pirates.

Cas de la fragata índia INS Tabar: el novembre de 2008 va enfonsar a cop de canó un buc pesquer tailandès, en veure pirates a bord. També hi havia 14 ostatges, dels quals només un va sobreviure, rescatat per un altre vaixell després de sis dies a la deriva agafat a una resta del vaixell.¹³²

Tots aquests problemes estan documentats i són ben coneguts per les agències de l'ONU i diferents estats occidentals, incloent-hi l'espanyol. Tanmateix, no es coneix cap acció judicial contra els responsables

És important tenir en compte que no hi ha cap menció a les resolucions sobre Somàlia del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la pesca il·legal, el vessament de residus tòxics i radioactius, els acords amb els senyors de la guerra i les queixes dels pescadors somalis*

129. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.49.

130. Miguel Salvatierra (2010): *Op. Cit.*, p.49.

131. Informe "Closing the Net: Stopping Illegal Fishing on the High Seas", citat a Mohamed Abshir Waldo (2009): *Op. cit.*

132. "India navy defends piracy sinking", *BBC News*, 26 de novembre de 2008.

* Mohamed Abshir Waldo (2009): *Op. Cit.*, p.7.

És possible la pesca "legal" a un país sense Estat i en guerra, amb ministres, però sense ministeris ni treballadors públics?

Pescant en aigües territorials d'una Somàlia sense Estat: no provoca això cap tipus de condemna? La protesta és només contra els "pirates"?

Quarta raó. Pel que fa a la molt probable pesca il·legal espanyola, ni s'ha reconegut, ni hi ha responsables

Hi ha pesca il·legal espanyola?

La pesca il·legal no és una pràctica inhabitual en la flota espanyola. Hi ha moltes infraccions documentades comeses per pesquers espanyols. Per tant, no es descarta que es practiqui a Somàlia i, a més, hi ha indicis, ja que "existeix un **sentiment molt estès entre els somalis** que els pescadors espanyols estan pescant il·legalment en aigües somalis [...] Espanya també ha estat acusada extraoficialment pels oficials d'Atalanta [...] de **protegir unilateralment pescadors il·legals**".¹³³

Percepció particular de la pesca espanyola:

"Espanya és un dels països que més ens ha robat els nostres recursos naturals: s'ho mereixen"

*Comentari d'un home somali de 65 anys durant l'afer de l'Alakrana*¹³⁴

Entre l'Estat espanyol i Somàlia no hi ha hagut mai cap acord pesquer legítim regulat (és possible fer-ho, amb un estat inexistent a la pràctica?). La pesca en aigües somalis ha estat sempre mitjançant "llicències". Les flotes pesqueres compraven llicències a qualsevol (líders locals, senyors de la guerra, GFT). El govern espanyol, l'1 de juliol de 2006, va prohibir la pesca dins de les 200 milles de la Zona Econòmica Exclusiva (ZEE) de Somàlia.¹³⁵ Aquesta mesura es podria veure com un reconeixement de que abans d'aquesta data s'hi deuria feinejar.

Un exemple: Intervenció de José Ramón Beloki Guerra (PNV):¹³⁶

"El 3 de noviembre del año 2005 un atunero congelador de Bermeo, el Playa de Aritzatxu, sufrió la persecución y hostigamiento durante horas de varias lanchas piratas cuando se encontraba faenando a 170 millas de la costa de Somalia". [La ZEE arriba fins a les 200 milles]

Algunes empreses espanyoles sancionades per pesca il·legal (allà on es va poder sancionar, com als EUA):¹³⁷

	Marques pròpies	Exemples d'infracció	Exemples de subvencions rebudes de la UE
Grupo Albacora S.A.	Bachi Campos Salica	Vaixell Albacora I: Pesca sense llicència a la ZEE dels EUA (2007-2009). Sanció 5 milions dòlars	1994: 3,8 milions d'euros (construcció de bucs)
Conservas Garavilla S.A.	Isabel Garavilla	Vaixell San Andrés (bandera de l'Equador): Pesca il·legal a la ZEE dels EUA (2007)	
Grupo Pescanova		Contraban de lluç negre (2009). Sanció: 1,7 milions dòlars	2007-2009: 12,4 milions d'euros (per conceptes diversos)
Vidal Armadores S.L.		Acumula gran nombre d'infraccions	1997-2009: 9,9 milions euros (UE i Espanya). La Comissió Europea ha demanat a Espanya que sol·liciti la devolució parcial d'aquestes ajudes

133. S. J. Hansen (2009): "Piracy in the greater Gulf of Aden", Norwegian Institute for Urban and Regional Research, octubre, <http://www.nibr.no>.

134. Miguel Salvatierra (2010): *El Próspero Negocio de la Piratería en África*, Madrid, Los Libros de la Catarata, p.28.

135. Ministerio de Política Territorial y Administración Pública (2008): Nota de prensa del 14 de maig.

136. *Diario de Sesiones del Congreso de Diputados*, Pleno y Diputación Permanente, sesión plenaria núm. 26, IX legislatura, núm. 29, 24 de setembre de 2008, p.19.

137. Fonts generals: 1) Veterinarios Sin Fronteras (2010): *Pesca ilegal en España*, novembre; 2) Greenpeace, Blacklist; 3) Greenpeace (2009): *EXPOSED! Pirates bankrolled by Spanish government*, 5 de març. Casos dels grups Albacora i Conservas Garavilla, fonts 1 i 2; cas del grup Pescanova, font 1; i cas de Vidal Armadores, fonts 1, 2 i 3.

Pesca il·legal espanyola?

Segons un informe del Norwegian Institute for Urban and Regional Research:¹³⁸

“És, per tant, difícil d’entendre per què els socis de la coalició en la flota internacional permeten que països com Espanya liderin l’operació internacional, quan existeix un sentiment molt estès entre els somalis que **els pescadors espanyols estan pescant il·legalment en aigües somalis** [...] Espanya també ha estat acusada extraoficialment pels oficials d’Atalanta entrevistats per a aquest informe, de **protegir unilateralment pescadors il·legals** mitjançant la tramesa de vaixells de l’operació Atalanta, i això, sigui o no veritat, s’hauria de prendre seriosament”.

Les “llicències” de Pescanova¹³⁹

“Empreses conjuntes somali-europees de caire mafiós es van establir a Europa i Aràbia i van treballar en estreta col·laboració amb **senyors de la guerra somalis que facilitaven “llicències” de pesca** falses a qualsevol pirata de pesca estranger disposat a saquejar els recursos marins de Somàlia. Les empreses amb seu al Regne Unit i a Itàlia, African and Middle East Trading Co. (AFMET) i PALMERA, i l’empresa amb seu als Emirats Àrabs Units, SAMICO, van ser alguns dels mitjans corruptes d’emissió d’aquestes llicències falses, que compartien el botí amb els senyors de la guerra.

“Entre els assessors tècnics de les empreses mafioses – AFMET, PAMIRA i SAMICO – es trobaven suposades reputades empreses com MacAllister Elliot & Partners del Regne Unit. Els senyors de la guerra, general Mohamed Farah Aidid, general Mohamed Hersi Morgan, Osman Atto i l’expresident Ali Mahdi Mohamed, oficialment i per escrit van autoritzar AFMET a emetre “llicències” de pesca que pescadors locals i experts marins denominaven simplement **“un acord entre lladres”**. Segons *Africa Analysis* de 13 novembre de 1998, **AFMET hauria concedit “llicències” a 43 vaixells de pesca (la majoria espanyols) a 30.000 dòlars per una temporada de 4 mesos. L’espanyola Pescanova va obtenir una ‘llicència’ d’AFMET** mentre que el grup francès Cobracaf la va obtenir de SAMICO a una tarifa reduïda de 15.000 dòlars per temporada i vaixell.”

138.S.J. Hansen (2009): “Piracy in the greater Gulf of Aden”, Norwegian Institute for Urban and Regional Research, octubre, <http://www.nibr.no>.

139.Extracte de l’informe Mohamed Abshir Waldo (2009): *Op. Cit.*

Cinquena raó. La intromissió estrangera ha suposat una catàstrofe ambiental a Somàlia que ha gaudit de total impunitat

Des de la caiguda de Siad Barre el 1991, han estat freqüents les denúncies que empreses i governs estrangers treien profit del col·lapse de l'Estat somali a base d'usar les aigües i la terra del país com a abocador de residus.

Encara el 2008, l'enviat especial de l'ONU per a Somàlia, Ahmedou Ould Abdallah, insistia repetidament en **l'alarma sobre la pesca il·legal i l'abocament de residus tòxics a Somàlia per part d'empreses europees**. Abdullah va dir que la seva organització tenia "informació fiable" que empreses europees i asiàtiques estan abocant residus - **incloent-hi residus nuclears**- en aquella regió.¹⁴⁰ **La UE ha respost a aquestes denúncies amb el silenci.**

El 17 de gener de 2005, el Programa de l'ONU pel Medi Ambient (PNUE-UNEP) va rebre una petició urgent del Ministeri de Pesca, Ports i Transport marítim del govern de Puntlàndia, per avaluar els danys mediambientals del tsunami de 2004. N'extreiem un fragment:³⁴

"Somàlia és un dels molts països poc desenvolupats que, segons es diu, han rebut **innombrables remeses de residus tòxics i nuclears** al llarg del litoral. Començant al principi de la dècada dels anys 80 i continuant durant la guerra civil, les deixalles perilloses abocades al llarg de la costa de Somàlia inclouen residus d'urani radioactiu, plom, cadmi, mercuri, industrials, hospitalaris, químics, de tractament de cuir i altres residus tòxics. La majoria dels residus es van simplement llençar a les platges en contenidors i bidons no reutilitzables i amb fuites, de diverses grandàries, tancs petits i grans. **I sense tenir en compte la salut de la població local i els impactes mediambientals devastadors.**

El tema dels abocaments a Somàlia és controvertit ja que planteja **qüestions tant legals com morals**. Primerament, hi ha una violació dels tractats internacionals en l'exportació de residus perillosos a Somàlia. En segon lloc, és èticament qüestionable el fet de negociar contractes d'eliminació de residus amb un país que està enmig d'una guerra civil prolongada, amb un govern dividit en faccions, que no pot sostenir un sistema adequat i legal de gestió de residus.

L'impacte del tsunami va sacsejar els dipòsits de residus perillosos a les platges al voltant de North Hobyo (al sud de Mudug) i Warsheik (al nord de Benadir). La contaminació dels dipòsits de residus ha causat, per tant, problemes de salut i mediambientals a les comunitats pesqueres de l'entorn, incloent-hi contaminació de les aigües subterrànies. Els **problemes de salut** inclouen infeccions respiratòries greus, forta tos seca i hemorràgies bucals, hemorràgies abdominals, reaccions químiques inusuals a la pell i mort sobtada després d'inhalar els materials tòxics.

És important de senyalar que des de 1998, l'oceà Índic ha sofert ciclons freqüents i fortes onades gegantines a les regions costaneres de Somàlia. Els desastres naturals són catàstrofes de períodes curts, però la contaminació de l'entorn per residus radioactius pot causar efectes greus a llarg termini sobre la salut humana com també forts impactes en les aigües subterrànies, la terra, l'agricultura i la pesca durant molts anys. Per tant, la situació actual al llarg del litoral somali presenta un perill mediambiental molt seriós, no només a Somàlia, sinó també a la subregió de l'est d'Àfrica."

I. United Nations Environment Programme (2005): "Somalia", www.unep.org/tsunami/reports/tsunami_somalia_layout.pdf

140. Najad Abdullahi (2008): "Toxic waste behind Somali piracy", 11 d'octubre, <http://english.aljazeera.net/>

Antecedents

L'any 1992 algun jerarca somali va autoritzar alguna d'aquestes empreses a importar a Somàlia milions de tones de "ferralla" per ser recuperada i també la construcció d'una instal·lació de gestió de residus. Es pretenia fer arribar els residus a Somàlia amb un ritme de 500.000 tones l'any. Afortunadament, el que era llavors director executiu de l'UNEP (Programa de Medi Ambient de l'ONU), Mostafa Tolba va desbaratar el negoci.

L'any 1996 el "president interí" de Somàlia, Ali Mahdi autoritzava a un tal Scaglione la instal·lació d'una planta de tractament de residus. Aquesta persona es va espavilar a contactar amb negociants en residus. Un d'aquests contactes, però, va informar la fiscalia italiana i això va provocar l'obertura d'una investigació sobre les exportacions de residus a Somàlia. Aquesta investigació es va haver d'arxivar perquè no es va poder trobar evidències de que els residus fossin abocats a Somàlia. Tanmateix, es desprèn del sumari (al qual ha tingut accés Greenpeace) que existeixen circumstàncies factuais conduents a la conclusió que els residus probablement sí que es van abocar a Somàlia. Es tractava de residus industrials peril·losos, potser sanitaris i, segons algun informador, també radioactius, aquests d'origen nord-americà. Per desfer-se dels residus, els col·locaven en contenidors i aprofitaven les obres de construcció de carreteres i del port d'Eel Ma'aan (30 km al nord de Mogadiscio) per enterrar-los sota el formigó o sota la carretera.

El vessament de tòxics (nuclears inclosos) al país va merèixer investigacions de l'ONU. D'acord amb diversos estudis (a petició dels estats veïns de Somàlia), on consten fets negats pels seus protagonistes, el desembre de 1991 Nur Elmy Osman, que es presentava com a Ministre de Salut del Govern interí d'Ali Mahdi, va signar acords amb la **compagnia suïssa Achair Partners i la italiana Progresso**, pels quals es permetia emmagatzemar deu milions de tones de residus peril·losos en territori somali a canvi de vuitanta milions de dòlars.¹⁴¹

141. Vegeu: <http://gurukul.ucc.american.edu/ted/somalia.htm> [Consulta: 7 de gener de 2008].

Contenidor amb residus tòxics aparegut a la platja de Somàlia després del tsunami de 2004.

També la **màfia italiana** (que controlaria un 30% dels residus italians) va fer negocis a Somàlia.¹⁴² L'informe 2010 de Greenpeace¹⁴³ dedica tot un capítol a explicar el procediment utilitzat per una trama mafiosa per desfer-se a Somàlia de residus peril·losos generats en indústries europees.¹⁴⁴ S'hi citen diverses empreses, dues d'italianes (**Interservice** i **Progresso**) i una de suïssa (**Achair & Partners**), dedicades a la gestió de residus. Són fets ocorreguts abans i durant la dècada dels anys noranta, però tenint en compte el tipus de residus en qüestió, les conseqüències s'arrossegueu fins a dia d'avui. Per exemple, una investigació sobre el terreny va concloure que la toxicitat fou la responsable almenys de 300 morts.¹⁴⁵

142. Vegeu Sabrina Grosse-Kettler (2004): "External Actors in Stateless Somalia", Bonn International Center for Conversion (BICC), Bonn, paper 39.

143. Greenpeace (2010): *The toxic ships. The Italian hub, the Mediterranean area and Africa*, juny.

144. Dades oficials calculen la generació anual de residus a Europa en 1.300 milions de tones, de les quals uns 40 milions de tones són materials peril·losos. La gestió de residus és extremadament lucrativa. Es calcula que el sector de gestió de residus de la UE factura més de 100.000 milions d'euros per a la UE-25 i subministra entre 1,2 i 1,5 milions de llocs de treball.

145. Miguel Salvatierra (2010): *Op., Cit.*, p.44.

Durant vint anys, Somàlia ha servit d'abocador de residus peril·losos generats per la indústria europea. Tant en les seves aigües territorials com en terra ferma. I molt probablement, això encara continua essent així a dia d'avui

Segons l'ONU, els vessaments tòxics que “van causar problemes de salut i mediambientals a la regió [...] són generats en un 90% pels països industrialitzats”.¹⁴⁶ El Consell de Seguretat va recordar “la importància de prevenir, d'acord amb el dret internacional, la pesca il·legal i els vessaments, incloent-hi substàncies tòxiques i **emfatitza la necessitat d'investigar les denúncies de pesca i vessaments il·legals**”.¹⁴⁷

El pas de súperpetroliers amb milions de barrils de cru **pot causar una catàstrofe ecològica**, ja que, fets com avaries, explosions, atacs, voladura per part dels pirates, etc,¹⁴⁸ serien difícils de controlar, amb condicions meteorològiques adverses i en zones sense infraestructures, equipament, recursos i coneixement per abordar el problema.

També s'està produint una explotació petroliera irresponsable a Somàlia.

Mapa: Llocs on s'han trobat bidons i contenidors amb residus tòxics. United Nations Environment Programme (2005): “Somalia”, p. 135.

146. Informe del Programa de l'ONU sobre Medi Ambient disponible a http://www.unep.org/tsunami/reports/tsunami_somalia_layout.pdf [Consulta: 30 de setembre de 2011].

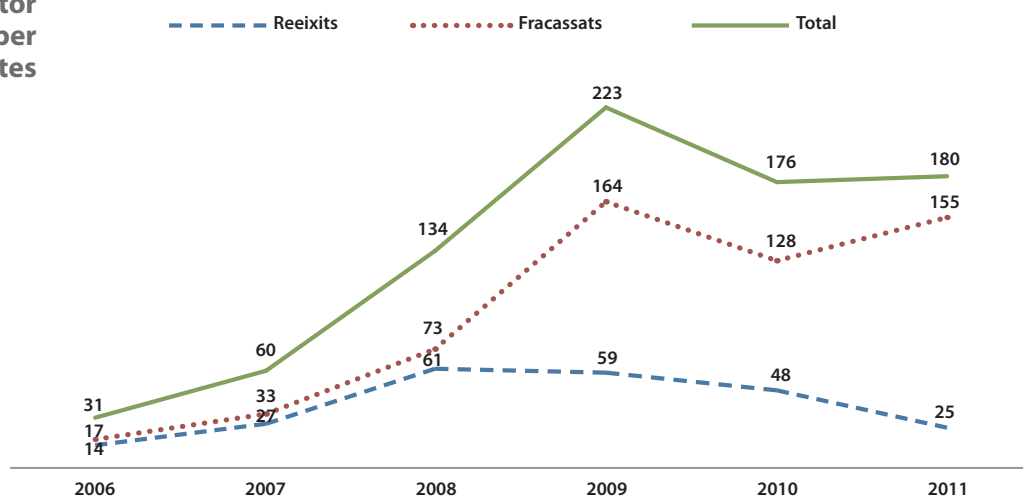
147. Resolució 1976/2011, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/295/44/PDF/N1129544.pdf?OpenElement> [Consulta: 15 d'octubre 2011].

148. Aquesta va ser una preocupació al segrest del vaixell Maran Centaurus el 29 novembre de 2009. Miguel Salvatierra (2010): Op. Cit., p. 30.

Sisena raó. Les mesures militars no estan sent eficients per combatre la pirateria

La presència d'Atalanta
no ha estat mai un factor
significatiu de dissuasió per
als pirates

Nombre d'atacs per any

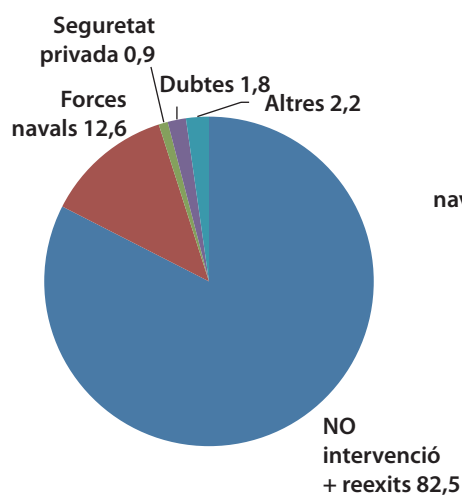

El conjunt de forces navals
només van actuar, el 2011,
en el 3,33% del atacs
qualificats de pirates a l'est
de Somàlia: està justificada
la seva presència?

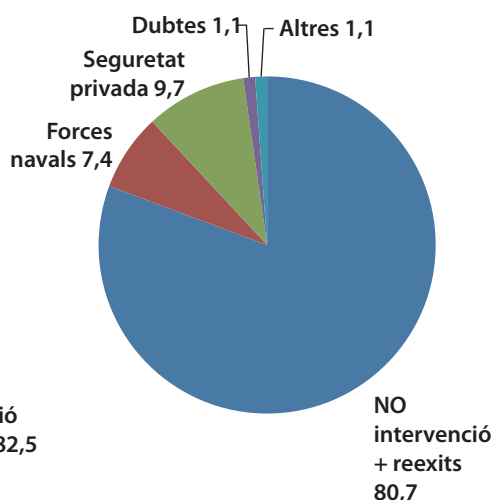
L'any 2009 augmenta el nombre
d'atacs (tant al golf d'Aden com a l'est
de Somàlia) respecte el 2008. L'any
2010 disminueix el nombre d'atacs res-
pecte la xifra de 2009, però no respecte
la de 2008 (quan no hi havia desplega-
ment naval).

Els informes de l'IMO detallen les cir-
cumstàncies de cada un dels atacs,
tant dels reeixits com dels fracassats,
per exemple les mesures preses per la
tripulació i si el vaixell ha rebut o no
ajuda externa.

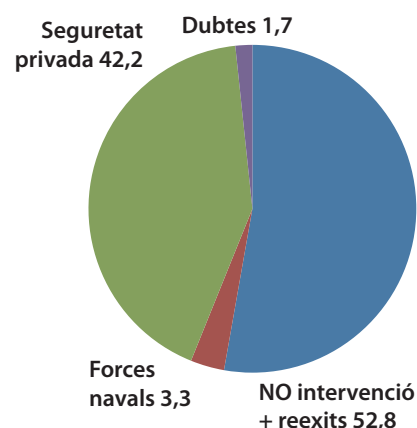
Tipus d'intervencions d'ajuda en els atacs de pirateria a l'est d'Àfrica, en percentatge (2009-2011)

2009

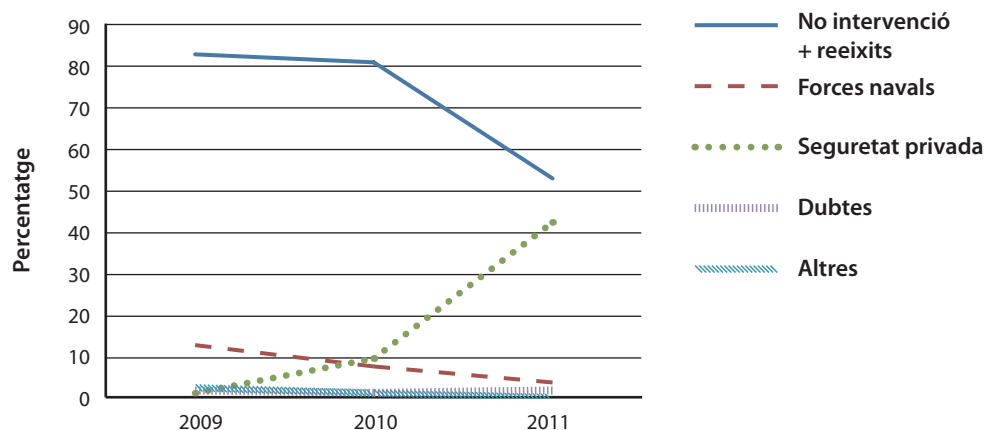
2010

2011

Elaboració pròpia a partir de dades de l'IMO

Tipus d'intervencions en els atacs a l'est d'Àfrica

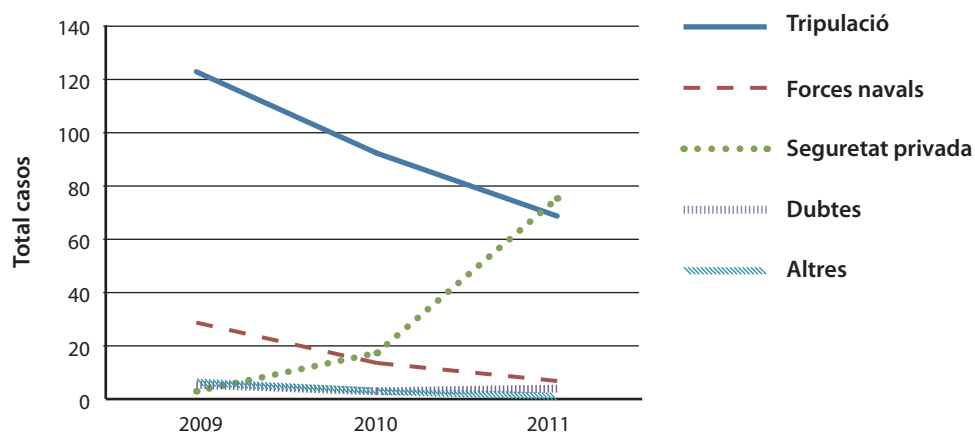

Resum de les causes de frustració d'atacs

	Tripulació		Forces navals		Altres		Seguretat Privada		Dubtes		Total
	Casos	%	Casos	%	Casos	%	Casos	%	Casos	%	Casos
2009	125	76,2	28	17,1	5	3,0	2	1,2	4	2,4	164
2010	94	73,4	13	10,2	2	1,6	17	13,3	2	1,6	128
2011	70	45,2	6	3,9	0	0,0	76	49,0	3	1,9	155

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IMO

Atribució de participacions en els atacs fracassats

L'actuació de la tripulació del vaixell ha estat, en la majoria dels casos, la causa de fracàs dels atacs

Conclusions:

1. L'actuació de la tripulació del vaixell ha estat, en la majoria dels casos, la causa de fracàs dels atacs¹⁴⁹
2. S'observa un increment, molt accentuat l'any 2011, de la participació dels grups de seguretat privada en el rebuig dels atacs.
3. Sembla que la seguretat privada està substituint la tripulació del vaixell en la tasca de repel·lir els atacs. Però amb una diferència substancial: mentre que l'actuació de la tripulació és poc agressiva, els grups de seguretat privada utilitzen armes de llarg abast (fusells d'assalt i metralladores)¹⁵⁰
4. És ben clar que les forces navals militars han intervingut sempre molt poc.

149. Probablement l'explicació més plausible sigui que les tripulacions segueixen les recomanacions del manual *Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of Somalia* (amb el suport del Maritime Security Centre Horn of Africa (MSCHOA), operació Ocean Shield, NATO Shipping Centre (NSC), The UK Maritime Trade Operations (UKMTO)). Algunes de les actuacions de les tripulacions dels vaixells atacats: maniobres evasives, augment de la velocitat, llançament de bidons buits i de bigues o troncs, atacs amb pals encesos d'un extrem, utilització de mànagues contra incendis, bengales, utilització de la sirena.

150. Per a més informació, vegeu novena raó en aquesta part 4.

Setena raó. S'està produint una revitalització armamentística a Somàlia

En una regió on proliferen les armes, les importacions més necessàries són les **municions**. La seva escassetat va fer que, el maig de 2006, una sola bala arribés a costar 1,50 dòlars, per la qual cosa el seu ús era un luxe únicament possible en moments imprescindibles.¹⁵¹ **Sense armes ni municions, la situació a Somàlia seria ben diferent.**

Origen de les noves armes utilitzades a Somàlia

(l'ordre no respon a la rellevància)

1. Comerç il·legal. Grups que combaten el GFT han rebut armes principalment a través d'importacions comercials procedents del **lemen**, han rebut assistència econòmica d'**Eritrea**, de donants del món àrab i de la diàspora somali.¹⁵² També **els EUA** han armat el GFT (vegeu pàgina següent). D'altra banda, a Somàlia sempre han estat freqüents les xarxes tradicionals de comerç d'armament. Per exemple, a Mogadiscio existeix un famós mercat d'armes. "Les importacions comercials, principalment del lemen, segueixen sent la font d'armes, municions i equips militars més constant per a Somàlia."¹⁵³

- Violació embargament (informe de 2006):¹⁵⁴ almenys set països (Djibouti, Egipte, Eritrea, Iran, Líbia, Aràbia Saudita i Síria), van subministrar recursos militars el 2006 als Tribunals Islàmics, mentre que un mínim d'altres

tres (Etiòpia, Uganda i Iemen) van actuar d'igual manera amb el GFT.

- Violació embargament (informe de 2008):¹⁵⁵ Eritrea va donar suport polític, financer i militar als grups armats de l'oposició, i el lemen va ser la principal font de transferències comercials d'armes a Somàlia.
- Violació embargament (informe de 2010):¹⁵⁶ Els principals països que van violar l'embargament van ser Iemen i **Etiòpia**, mentre que Eritrea aparentment va disminuir la seva assistència militar, mantenint el seu suport polític, diplomàtic i potser financer als grups d'oposició al GFT.

2. Desviació d'armes. El Grup de Supervisió per a Somàlia de l'ONU va dir el 2008:¹⁵⁷ "S'ha desviat fins a un 80% de la inversió internacional en el desenvolupament de les forces de seguretat del GFT a fins diferents als previstos", a causa de:

- Defeccions i desercions
- Venda d'armes, uniformes i equips als grups armats de l'oposició.
- Captura d'armes pels grups d'oposició
- Desviament a finalitat militar de l'assistència destinada a la seguretat i a la policia.

A Somàlia hi ha vigent des de 1992 un embargament d'armes obligatori imposat pel Consell de Seguretat de l'ONU, que ha estat sistemàticament violat

151. Intermon-Oxfam (2006): "Municiones: el combustible de los conflictos", nota d'Oxfam Internacional, a partir de dades de la BBC, 15 de juny.

152. Amnistia Internacional (2010): "Somalia: Hay que revisar la asistencia internacional militar y policial" Índex: AFR 52/001/2010, p.7.

153. *Ibidem*.

154. Grupo de Monitorización en Somalia (2006): "Informe del Grupo de Monitorización sobre Somalia tras la Resolución 1676 (2006) del Consejo de Seguridad" en Carta de 21 de noviembre de 2006 del Presidente del Comité del Consejo de Seguridad establecido tras la Resolución 751 (1992) sobre Somalia dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad, S/2006/913.

155. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolució S/2008/769.

156. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2010): "Informe del Grupo de Monitorización sobre Somalia tras la Resolución 1853 (2008) del Consejo de Seguridad", 26 de febrer, annex a S/2010/91 de 10 de març.

157. Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.11.

3. Captures dels pirates

Exemple de presa d'armes per part dels pirates¹⁵⁸

25 de setembre de 2008, captura del MV Faina, buc d'Ucraïna amb pavelló de Belize. Carregava armes i municions per ser desembarcats al port de Mombasa (Kenya), incloent-hi:

- 33 tancs de combat T-72M1, amb recanvis.
- 6 canons antiaeris ZPU-4, de 14,5 mil·límetres, amb recanvis.
- 6 sistemes de llançacoets múltiples BM-21, de 122 mil·límetres, amb recanvis
- 36 llançagranades RPG-7V, amb recanvis.

S'està violant l'embargament d'armes a Somàlia?

Somàlia està sotmesa a un embargament d'armes general i complet en virtut de la **resolució 733 (1992)** del Consell de Seguretat de l'ONU. Tanmateix, segons la mateixa ONU: "la majoria de les armes utilitzables i quasi totes les municions existents en aquests moments en el país van arribar després de 1992, contravenint l'embargament."¹⁵⁹

Segons l'ONU, fins al 80% del suport extern oficial armamentístic i militar s'ha desviat cap a finalitats privades, els mercats d'armes de Somàlia o grups de l'oposició

158. Exemple obtingut de Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, paràgraf 145.

159. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolució S/2008/769, p.6.

Excepcions a l'embargament de les armes (amb cita de la resolució de l'exclusió)¹⁶⁰

- Res. 1356 (2001) del Consell de Seguretat: subministraments i equipament militar no letal destinats a un ús exclusiu "humanitari" o de "protecció" (és necessita autorització prèvia).
- Subministraments armes i equipament militar i d'ensinistrament i assistència tècnica d'AMISOM (abans IGASOM).
- Res. 1744 (2007) i 1772 (2007) del Consell de Seguretat. Subministraments i assistència tècnica per al desenvolupament del sector seguretat del GFT (prèvia notificació, que pot ser rebutjada).
- **Assistència tècnica destinada a "combatre la pirateria".**
- Res. 1851 (2008) del Consell de Seguretat: **Armes i mesures militars per combatre la pirateria** i els atacs en el mar (prèvia notificació).

"Una altra font important d'armes, municions i pertrets militars per a Somàlia és el suport extern prestat a les forces del GFT. Encara que aquestes aportacions tenen per objecte contribuir a la seguretat i l'estabilització de Somàlia, i poden ser objecte d'exempció de l'embargament d'armes, la majoria no han estat autoritzades pel Consell de Seguretat i, per tant, **constitueixen violacions de l'embargament. Fins al 80% d'aquest suport s'ha desviat cap a finalitats privades, els mercats d'armes de Somàlia o grups de l'oposició. En última instància, les contribucions al sector de la seguretat del GFT representen una font neta d'inseguretat a Somàlia i un obstacle per a la tasca d'estabilització.**"¹⁶¹

- La resolució 1907 del Consell de Seguretat de l'ONU, de 2009, parlava d'un embargament d'armes a Eritrea per haver donat suport a grups armats de Somàlia i provocar tensions amb Djibouti.¹⁶² Tanmateix, no

160. Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.6-7.

161. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): *Op. Cit.*, p.7.

162. Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.7.

esmentava Etiòpia, de la qual també consta la violació de l'embargament a Somàlia.¹⁶³

Transferències d'armes específiques des dels EUA:¹⁶⁴

- Subministraments importants d'armes finançats pels EUA des d'Uganda a Mogadiscio destinats a les forces del GFT. El 6 d'agost de 2009, la secretària d'Estat dels EUA Hillary Clinton es va comprometre públicament a enviar suport militar al GFT i un portaveu del Departament d'Estat va dir que el govern dels EUA volia subministrar 40 tones d'armes i equips militars al GFT, quantitat que podria incrementar en el futur.

- **Ian Kelly, portaveu del Departament d'Estat dels EUA: "A la petició urgent del GFT, els EUA han lliurat armes lleugeres i municions".**¹⁶⁵

- El 14 de maig de 2009, el govern del EUA va sol·licitar una exempció de l'embargament d'armes per enviar fins a dos milions de dòlars en efectiu perquè el GFT pogués comprar armes, municions i subministraments logístics "localment"; es suposa que als mercats d'armes somalis. És possible que els diners destinats al GFT per a compres "locals" es destinin a promoure uns mercats interns d'armes que són els mateixos que utilitzen Al Shabab i altres grups armats a Somàlia. Aquestes pràctiques potencien la inseguretat de la població civil i obstaculitzen la rendició de comptes.

163. Vegeu Consell de Seguretat de Nacions Unides (2010): "Informe del Grupo de Monitorización sobre Somalia tras la Resolución 1853 (2008) del Consejo de Seguridad", 26 de febrer, annex a S/2010/91 de 10 de març.

164. Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.10-11.

165. Ramón Lobo (2009): "Estados Unidos envía armas a los islamistas moderados de Somalia", *El País*, 26 de juny.

Vuitena raó.

La formació de milicians somalis no compleix els estàndards bàsics i pot resultar contraproduent

Conclusions de l'informe d'Amnistia Internacional (gener de 2010)¹⁶⁶

- "S'està transferint armes i munició al GFT somali sense salvaguardes adequades per garantir que no s'utilitzaran per cometre abusos contra els drets humans.
- "S'està impartint a les forces de seguretat del GFT formació que no està sotmesa a mecanismes adequats de verificació i supervisió.
- "Part de la formació es planifica sense la deguda notificació al Comitè de Sancions de l'ONU, menyscabant així l'embargament d'armes imposat per l'ONU a Somàlia.
- "No s'està impartint formació adequada en dret internacional humanitari i de drets humans."

Segons Amnistia Internacional: **"Gran part de l'assistència internacional destinada a ensinistrament militar i policial manca de transparència i no respecta les normes internacionals"**.

Exemples:

- Manca d'informació al Comitè de Sancions de l'ONU després d'haver finalitzat l'ensinistrament.
- Manca de sol·licitud d'exempcions del Comitè de Sancions. Cas de Kenya i Etiòpia.
- Continguts de la formació a Etiòpia preocupants, incloent-hi "contrainsurgència" i "antiterrorisme", quan Etiòpia estava acusada de cometre violacions greus del dret internacional humanitari i dels drets humans a Somàlia (atacs indiscriminats i desproporcionats, execucions extrajudicials, detencions arbitràries, tortures).
- **No separació clara entre funcions policials i funcions militars.** Formació policial per combatre grups armats d'oposició.

- **Possible reclutament a través d'engany** als campaments de refugiats de Dadaab (reclutar en aquests campaments viola el principi del caràcter exclusivament civil i humanitari).
- **Presència de nens i nenes soldat en milícies del GFT.** Encara que el GFT volgués evitar aquestes pràctiques, no existeix cap mecanisme efectiu per garantir que no hi ha menors en unitats que combaten amb el GFT.
- No mecanismes adequats per impedir que presumptes autors d'abusos greus contra els drets humans no acabin a l'exèrcit o policia i que rebin més formació i capacitat militar. De fet, **part de la formació la fan grups acusats de violacions greus del dret internacional humanitari i dels drets humans.**
- La selecció dels alumnes la realitza el GFT, i la participació d'altres països és mínima.
- **Les normes sobre drets humans en general no estan incloses** i, quan sí ho estan (PNUD, UE) la formació és teòrica/descriptiva, no inclosa als procediments operatius normals i als manuals.
- Desconeixement general dels continguts i abast de les formacions, en particular de la impartida per Etiòpia.

¹⁶⁶Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.4.

Novena raó. Remilitarització de Somàlia i nou paradís d'impunitat de les empreses privades de seguretat

"Ni el GFT ni els governs autònoms de Puntlàndia i Somalilàndia han disposat mai dels recursos i la capacitat logística per fer front a la pesca il·legal de flotes estrangeres, l'abocament de residus tòxics, el tràfic d'armes i de persones i la pirateria. Així, han recorregut a la contractació d'empreses privades de seguretat, que els han proporcionat entrenament d'efectius, consultoria i suport logístic i operatiu."¹⁶⁷

Contractes coneguts:¹⁶⁸

Govern Federal Transitori (GFT)	➤ Secopex ➤ Topcat
Govern de Puntlàndia	➤ Hart Security ➤ Somcan (Somali Canadian Costguard) ➤ Al-Habibi Marine Service ➤ Puntland International Development Corporation (PIDC)
Govern de Djibouti	➤ Blackwater (Xe Services)

Relació entre la pirateria i la poderosa empresa britànica Hart Security¹⁶⁹

L'any 2000 el govern de Puntlàndia va contractar PIDC (Puntland International Development Corp.) per combatre la pirateria i aquesta va subcontractar la feina a Hart Security, que va actuar fins el 2002. Es va encarregar també a Hart Security la formació i ensinistrament d'una força local de guardacostes. S'ha suggerit que PIDC era un grup mafiós i que, juntament amb Hart Security, gràcies a la venda de llicències de pesca a vaixells estrangers, **van contribuir al saqueig dels caladors somalis**. Van obtenir més de 20 milions de dòlars de beneficis en dos anys (que no van repartir amb l'administració o la població). **La principal font de finançament de Hart**

Security hauria estat la venda de llicències de pesca.

Les associacions de pescadors locals van recollir diners per tal que els assessorés i entrenés Hart Security i així es va crear la Guàrdia Costanera Nacional Voluntària, que exigia als vaixells pesquers un impost pels perjudicis causats per les seves xarxes quilomètriques, que arrasaven les reserves de pesca. Però el que va néixer com una actitud defensiva de pescadors afectats, es va acabar convertint en un gran negoci per a molts homes forts i exmembres de les forces de seguretat somalis. Quan Hart Security va marxar del país, els efectius locals que havia entrenat van continuar aquest tipus d'activitat i el que primer va ser cobrament de llicències pesqueres o d'impostos pel peix capturat, es va anar convertint en un negoci molt més lucratiu: el segrest de vaixells i cobrament de rescats.

Les empreses privades de seguretat i defensa estan incorporant la seguretat marítima als serveis que subministren. Per exemple:

Trojan Securities:¹⁷⁰ ofereix seguretat marítima a "empreses pesqueres i empreses de transport de contenidors, a l'Àfrica".

Olive Group:¹⁷¹ "El servei complet dissenyat per Olive va permetre a una empresa naviliera de negociar una prima d'assegurança significativament més favorable per al client" i "la secció de Formació va entrenar una força de seguretat marítima de 800 guardes en un període de nou mesos".

Triple Canopy (a través de la filial **Clayton Consultants**):¹⁷² entrena el client per afrontar un segrest. Els serveis de formació de l'empresa inclouen informes de seguretat marítima, simulacions, entrenament d'armes de foc per als membres de la tripulació i equips de seguretat marítima. Dóna suport les 24 hores del dia quan un vaixell d'un client és segrestat. L'empresa maneja el procés de negociació i pot organitzar i executar el lliurament del rescat.

167. C.P. Kinsey, S.J. Hansen i G. Franklin (2009): "The impact of private security companies on Somalia's governance networks," *Cambridge Review of International Affairs*, 22:1.

168. Roger Middleton (2008): "Piracy in Somalia", Chatham House, octubre, www.chatham-house.org.uk.

169. R. Montoya (2009): "El Alacrana y los piratas," *Le Monde Diplomatique*, n.170, desembre.

170. www.trojansecurities.com

171. www.olivegroup.com

172. www.triplecanopy.com

Prince (Blackwater): ahir a l'Iraq, avui a Somàlia

Erik Prince, el fundador de **Blackwater**¹⁷³ (avui Xe Services), és el principal promotor al darrere dels contractes secrets **per entrenar dues forces de 1.000 homes per combatre la pirateria**, una de les quals també s'enfrontaria al grup Al-Shabab. Segons un informe recent de la Unió Africana, Prince va subministrar el diner necessari per tal que l'empresa de seguretat privada **Saracen International** (amb seu a **Sud-àfrica**) guanyés els contractes de **protecció de funcionaris somalis del GFT a Mogadiscio**. Saracen ha confirmat que va signar un contracte amb el GFT el març de 2010. En aquell moment, Prince ja havia dedicat dos anys per aconseguir un paper en la **lluita contra la pirateria** a la costa de Somàlia. Quan es va saber la implicació de Saracen a Somàlia, l'ONU va iniciar una investigació sobre si les seves activitats trencarien l'embargament internacional de tràfic d'armes a la regió i el Departament d'Estat dels EUA ha manifestat la seva preocupació sobre la manca de transparència de l'empresa. **Oficials somalis diuen que les activitats de Saracen estan finançades per un estat d'Orient Mitjà**. L'informe de la Unió Africana, que s'ha filtrat als mitjans, involucra Prince i la Unió dels Emirats Àrabs.¹⁷⁴

Aquest mateix informe diu que el diner de Prince ha servit perquè Saracen guanyés el contracte per entrenar i dirigir la milícia privada. El GFT està entrenant un "exèrcit", però hi ha observadors que temen que una part d'aquestes tropes s'incorpori a la milícia privada, que Prince pagarà molt més bé.¹⁷⁵

Acord de Blackwater amb el Govern de Djibouti

Blackwater Worldwide (BW) va rebre autorització del govern de Djibouti per operar en vaixells armats des del seu port, per tal de "protegir dels pirates els vaixells comercials". BW té un vaixell de 56 metres, el "McArthur", amb bandera dels EUA, amb espai d'aterratge per a dos helicòpters. Encara que l'empresa no té helicòpters, perquè són molt cars, sí té avions sense pilot (*drones*). El vaixell està equipat amb metralladores pesades. Malgrat que aquest és l'únic acord que es coneix entre BW i algun govern de la zona, el 2009 es deia que "probablement" hi haurien altres acords amb Oman i Kenya en el futur (l'únic lloc a la regió on es podria reparar el vaixell és Mombasa, a Kenya). S'estimava els costos de protecció en "menys de 200.000 dòlars per viatge".¹⁷⁶

Saracen Int. entrena 2.000 milicians somalis

La UE entrena 2.000 milicians somalis

Malgrat que les empreses de seguretat privada estan ben valorades per la seva capacitat de desplegament ràpid i impacte estratègic immediat, la seva relació cost-efectivitat, l'absència de cost polític i la seva lleialtat al client (o a qui pagui més), **els seus inconvenients superen de molt els seus presumptes avantatges**: no estan interessades a establir, poden posar en risc la sobirania dels estats independents, no proporcionen solucions a llarg termini, transfereixen armes a zones prohibides o qüestionades, representen la possessió d'armament pesat en mans privades, afavoreixen la impunitat i dificulten la rendició de comptes i el control democràtic. **De manera intencionada, no s'han implementat mecanismes de control eficaços de les activitats d'aquestes empreses.**

173. Blackwater, empresa privada de seguretat, s'ha fet famosa per l'actuació a l'Iraq dels seus empleats, acusats de nombrosos assassinats de civils.

174. Giles Whittell (2011): "Billionaire mercenary 'training anti-piracy forces'", *The Times*, 22 de gener.

175. Guy Adams (2011): "Prince of Mercenaries' who wreaked havoc in Iraq truns up in Somalia", *The Independent*, 22 de gener.

176. "Djibouti approves Blackwater for commercial counter-piracy", *cable dels EUA*, referència 09DJIBOUTI113, Wikileaks, disponible a: <http://metaleaks.net/document.php?id=11023>

El ministre de Defensa espanyol, Pedro Morenés, va ser contractat com a president de Segur Ibérica un any i tres mesos abans de ser designat ministre de Defensa espanyol

Empreses espanyoles de seguretat

Segur Ibérica

Aquesta empresa reconeix obertament la seva participació en la protecció armada de la flota tonyinaire espanyola. Les condicions que demanen per treballar a l'Índic són: 1) ser vigilant de seguretat; 2) tenir llicència d'armes del tipus C en vigor i 3) tenir àmplia experiència militar, preferiblement com a METP (*Militar de Empleo de Tropa Profesional*).¹⁷⁷ **El ministre de Defensa espanyol, Pedro Morenés, va ser contractat com a president de Segur Ibérica un any i tres mesos abans de ser designat ministre de Defensa espanyol,¹⁷⁸ i abans va ser secretari d'Estat de Seguretat.**

L'any 2010 Segur Ibérica, estava sent investigada per cobrar hores de vigilància presumiblement no realitzades.¹⁷⁹ Al museu Reina Sofía hi treballaven uns trenta vigilants de l'empresa, però, segons la querella, a la factura s'hi comptaven hores no treballades o vigilants inexistents. També s'acusa Segur Ibérica d'utilitzar treballadors auxiliars pertanyents a altres empreses per fer tasques de vigilància, cosa prohibida per llei. L'estafa també afecta a organismes dependents del Ministeri de Foment: ADIF, RENFE, AENA, FEVE... amb un import estafat de gairebé 450.000 euros. Hi ha altres administracions públiques afectades: els ministeris d'Hisenda, Cultura o de Política Territorial, ens autonòmics, provincials o locals, com la Generalitat catalana, l'Ajuntament de Barcelona, la Comissió Nacional del Mercat de Valors, la Comissió Europea

o la Universitat Complutense. **El muntant global de l'estafa en dos anys és de més de dos milions d'euros.**

Eulen Seguridad:¹⁸⁰

En la primera meitat de 2009, va proporcionar protecció armada al buc de bandera espanyola BC Teneo, de l'empresa Tyco Marine, filial espanyola de l'empresa multinacional nord-americana de comunicacions Tyco Telecommunications. Aquesta empresa va instal·lar el cable submarí al llarg de tota la costa africana, i Eulen va protegir el buc des de Tanzània, Kenya i Somàlia, el golf d'Aden, mar Roja fins arribar al canal de Suez. Segons Eulen, aquesta va ser la primera vegada que una empresa espanyola de seguretat privada realitzava, autoritzada pel govern espanyol, serveis de vigilància i protecció d'un buc en alta mar en aigües internacionals.

Segons va declarar Carlos Blanco¹⁸¹, director nacional de seguretat d'Eulen, diverses empreses del sector elèctric, gas, pesquer i de comunicacions s'havien adreçat a Eulen per tal que els oferís plans de protecció a causa de la inseguretat a la costa est d'Àfrica. Va afegir que Eulen no únicament ofereix seguretat física amb l'aportació d'un grup de vigilants a bord, sinó que ofereix un pla complet de seguretat que inclou un estudi de possibles riscos i alertes electròniques diàries sobre el perill imminent d'elements estranys a la zona que permetin canviar la ruta.

177. Vegeu la secció "ofertas de empleo" del lloc web de Segur Ibérica, <http://www.grupo-segur.com> [Consulta: 15 de desembre de 2011].

178. "Segur Ibérica 'ficha' como presidente al ex secretario de Estado de Seguridad Pedro Morenés", *Europa Press*, 20 d'octubre de 2010.

179. "Segur Ibérica, investigada por cobrar servicios que no realiza", *Noticias Cuatro*, 15 de febrer de 2010.

180. Miguel A. Esteban Navarro (sense data): "Eulen Seguridad y la protección del buque BC Teneo contra la piratería", *Borrmart*, disponible a: http://www.borrmart.es/articulo_seguritecnia.php?id=2190 [Consulta: 2 de desembre de 2011].

181. "Eulen dará protección a empresas en la costa africana", *El País*, 30 de novembre de 2009.

En el segon semestre de 2009, el govern espanyol va autoritzar l'ús de rifles de repetició per part dels equips de seguretat privada embarcats en els vaixells tonyinaires que pesquen a l'Índic. Fins aleshores, les empreses nacionals del sector de la seguretat havien demostrat un cert desinterès per participar en aquest tipus d'operació. Amb una excepció, l'empresa valenciana Levantina de Seguridad, molt interessada a ser contractada per protegir els tonyinaires espanyols, que portava mesos darrere d'això i que va llançar una convocatòria d'ocupació després de l'esmentada autorització de l'ús de fusells de repetició i llarg abast. Els aspirants havien de ser vigilants de seguretat amb la Targeta d'Identificació Personal en vigor, posseir llicència d'armes i, preferiblement, tenir experiència militar. A canvi, l'empresa els oferia 5.000 euros nets al mes. L'empresa va rebre més de 400 currículums d'aspirants, alguns d'ells exmilitars i d'altres amb cursos realitzats en un cos d'elit militar israeliana.

El propietari de Levantina de Seguridad és José Luis Roberto, dirigent de l'organització d'ultradreta España 2000. Un article d'opinió seu publicat en la premsa regional valenciana es titula *Jo també tinc llibres nazis a casa meva*, molt comentat a Internet. Roberto és soci del despatx d'advocats Roberto & Salazar, és propietari d'un gimnàs i de botigues de roba militar. Des de fa diversos anys, a més, és el representant legal de l'Associació Nacional d'Empresaris de Locals de Contactes (ANELA), la patronal dels prostíbuls. En una ocasió, Espanya 2000 va ser denunciada per SOS Racisme per incitar a l'odi racial, la violència i la discriminació en les seves manifestacions, però el cas va acabar sense condemna.

182. Juan Diego Quesada i Jesús Duva (2009): "Rifles contra la piratería, Interior ya ha autorizado a dos atuneros a embarcar vigilantes privados armados", *El País*, 27 de setembre.

Existeix el risc, fins i tot l'exministra de Defensa Carme Chacón ho va reconèixer, que alguns dels efectius entrenats passin a formar part de la insurgència*

Desena raó.
S'està legitimant i secundant aquells que van ser una amenaça per a la població (i que ho poden tornar a ser)

Els pirates de demà?

Entrevista a Hakan Syren, president del Comitè Militar de la UE¹⁸³

Pregunta: "I com es garanteix que els somalis que formem avui no seran els pirates de demà?"

Resposta: "Aquesta és la meua major preocupació. Formar i instruir aquesta gent és molt important, però el que és cabdal és el que vostè planteja. No tenim encara una resposta i costarà temps tenir-la".

Declaració d'Amnistia Internacional:¹⁸⁴

"A Al li preocupa que el subministrament d'armes, la provisió de formació i el finançament de les forces armades del GFT s'estiguin duent a terme sense que s'hagi resolt en gran mesura els aspectes de la verificació, la supervisió, la gestió de les armes i el respecte als drets humans per part de la policia i les forces armades de Somàlia, i **quan s'estan produint continus canvis en les aliances entre les forces de seguretat del GFT i els seus aliats i els grups armats de l'oposició**. Sense unes salvaguardes adequades, les transferències d'armes **podrien ser una amenaça per als drets humans i empitjorar la situació humanitària de la població civil somali**. A menys que es reguli i vigili efectivament, aquesta assistència material podria ser utilitzada per cometre violacions greus del dret internacional humanitari i proporcionar un suport addicional a persones i grups que presumiblement han comès, i podrien continuar cometent, crims de guerra i altres abusos greus contra els drets humans. També **podria exacerbar el conflicte** –que és el contrari del que es pretén aconseguir amb aquesta assistència– a causa del risc de que es desvii a milícies i grups armats que donen suport o s'oposen al GFT.

Qui és el govern (GFT) a qui es dona suport?

■ Es tracta d'un **govern escollit des de l'exterior**, que no compta amb cap legitimitat interna ni ha estat escollit per la població, ni amb mecanismes electorals ni tradicionals. A més, **"controla" una part mínima del país**, de vegades ni tan sols la capital, Mogadiscio.

■ El **"canvi de camisa" és una pràctica freqüent** entre els actors armats somalis, i els que avui combaten entre ells, demà poden ser aliats i a l'inrevés. Alguns exemples significatius:

❖ **Sheikh Sharif Ahmed**: l'avui president del GFT també va ser president executiu de la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI) i president del Comitè executiu de deu membres de l'ARS. Tant la UTI com l'ARS van combatre i oposar-se fortament al GFT i l'ARS també va combatre AMISOM.

❖ Segons un informe de l'ONU:¹⁸⁵ "En molts casos, la informació rebuda pel Grup de Supervisió vincula Yusuf Mohamed Siyaad '**Indha'adde**', cap militar de la facció d'Asmara de l'Aliança per al Nou Alliberament de Somàlia, amb les activitats de la xarxa de pirateria de Somàlia central, la importació d'armes a través de Hobyo i Harardheere i el segrest d'estrangers per exigir un rescat". **Indha'adde** va sumar-se posteriorment al GFT com a ministre d'Estat per a la Defensa.¹⁸⁶

■ El GFT ha fet un ús de la força **indiscriminat i desproporcionat**, per exemple, bombardejant zones densament poblades per civils a Mogadiscio.¹⁸⁷ Tampoc l'AMISOM ha demostrat gran respecte amb els civils.

185. Consell de Seguretat de Nacions Unides (2008): "Carta de fecha 10 de diciembre de 2008 dirigida al Presidente del Consejo de Seguridad por el Presidente del Consejo de Seguridad establecido en virtud de la resolución 751 (1992) relativa a Somalia", resolució S/2008/769, paràgraf 144.

186. Entre el 17 de maig de 2009 i el 17 de juny de 2010. www.somaligovernment.org.

187. Amnistia Internacional (2010): *Op. Cit.*, p.6.

**Diario de Sesiones del Congreso de Diputados, Sesión plenaria núm. 148, 22 d'abril de 2010. Intervenció de la ministra de Defensa.*

Suport polític, militar i financer espanyol al GFT

Hi ha moltes denúncies contra les forces del GFT i d'AMISOM, entre d'altres, pel seu poc respecte per les vides de la població civil. Fins i tot el Comitè de Política Exterior del Parlament Britànic va recriminar el 2008 que la assistència britànica al GTF estigués desvinculada totalment de qüestions de drets humans.¹⁸⁸ Tanmateix, el govern espanyol:

- **Dóna públicament el seu suport al GFT i l'AMISOM, a través de suport militar (l'entrenament de milícies afins) i econòmic.**
- **Renuncia intencionadament a posicionar-se arran de les denúncies existents contra el GFT i AMISOM, malgrat la petició expressa de les ONG que li ho van sol·licitar.**¹⁸⁹
- **No hi ha constància de cap iniciativa del govern espanyol o de la UE en les seves relacions amb el GTF per exigir la investigació de les greus acusacions.**¹⁹⁰

La hipocresia és manifesta en el **Memorandum de Entendimiento** signat a Madrid entre l'exministre d'Afers Exteriors i Cooperació, Miguel Ángel Moratinos, i el president del Govern Federal de Transició, Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, que es va materialitzar en "suport pressupostari al govern somali amb un total de tres milions d'euros. Aquesta aportació anirà destinada a millorar l'accés de la població als serveis bàsics i a emprendre tasques de reconstrucció". El que no va dir el Memorandum és com, en un país sense cap tipus d'estructura estatal, es pot proporcionar accés a la població als serveis bàsics. És a dir, a Somàlia no hi ha cap tipus d'estructura pública sanitària, educativa o de serveis socials. **En opinió nostra, aquests diners aniran a reforçar el GFT, no a la població somali.**

Error o hipocresia?

Exactament la mateixa persona que fa cinc anys era qualificada de "terrorista" pels Estats Units, la UE, Espanya i altres aliats, es va convertir en el flamant president del GFT al qual hem de donar suport per garantir la pau i l'estabilitat a Somàlia.

A finals de 2006 i principis de 2007 Etiòpia, els EUA i els seus aliats van enderrocar el règim dels Tribunals Islàmics, que havien aconseguit un període de calma de sis mesos que no s'havia vist en molt anys a Somàlia. Aquell règim contava amb prou suport de la població i va eradicar la pirateria. Aquella intervenció va ser l'origen de l'escalada de poder d'Al Shabab. Un dels dos líders principals dels Tribunals Islàmics, el "terrorista" **Sheikh Sharif Ahmed**, va ser després nomenat president de Somàlia amb el vist-i-plau dels EUA i Etiòpia.

La missió EUTM de la qual Espanya és la principal contribuent, es va crear, oficialment, per enfortir el GTF*

Grup de Supervisió de l'ONU, el 2008:
"S'ha desviat fins a un 80% de la inversió internacional en el desenvolupament de les forces de seguretat del GFT cap a fins diferents als previstos"

188. Itziar Ruiz-Giménez (2011): *Op. cit.*, p. 52.

189. *Ibidem*.

190. *Ibidem*.

*Decisió 2010/96/CFSP de 15 de febrer de 2010 sobre una "missió militar de la UE per contribuir a l'entrenament de les forces de seguretat somalis"

INFORME

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDLÀS

- 1. INFORME 2007**
Exportacions espanyoles d'armament 1997-2006
Tica Font
Juny de 2008
- 2. INFORME 2008**
Exportacions espanyoles d'armament 1998-2007
Tica Font
Octubre de 2008
- 3. INFORME Núm. 3**
La despesa militar de l'Estat espanyol per a l'any 2009
Pere Ortega
Novembre de 2008
- 4. INFORME Núm. 4**
Aliança de barbàries Afganistan 2001-2008. 10 raons per qüestionar (i repensar) la implicació estrangera
Alejandro Pozo Marín
Desembre de 2008
- 5. INFORME Núm. 5**
Despesa i R+D militar en els pressupostos de l'Estat espanyol any 2010
Pere Ortega i Xavier Bohigas
Desembre 2009
- 6. INFORME Núm. 6**
Exportacions espanyoles d'armament 1999-2008
Tica Font i Francesc Benítez
Març 2010
- 7. INFORME Núm. 7**
La veritat de la despesa militar espanyola 2011. Despesa i R+D militar en temps de crisi
Pere Ortega i Xavier Bohigas
Desembre 2010
- 8. INFORME Núm. 8**
Exportacions espanyoles d'armament 2000-2009
Tica Font
Febrer 2011
- 9. INFORME Núm. 9**
El controvertit comerç d'armes espanyol, un negoci secret 2001-2010
Tica Font i Francesc Benítez
Octubre de 2011
- 10. INFORME Núm. 10**
Escut antimíssils a la base de Rota. Un pas més en la militarització mundial
Teresa de Fortuny i Xavier Bohigas
Febrer de 2012
- 11. INFORME Núm. 11**
La Banca Armada. Inversions explosives dels bancs i caixes. Rànquing de la banca armada a Espanya
Jordi Calvo Rufanges
Març de 2012
- 12. INFORME Núm. 12**
El complex militar-industrial. Un paràsit en l'economia espanyola
Pere Ortega i Camino Simarro
Abril de 2012

Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs

Justícia i Pau, Rivadeneyra 6, 10è · 08002 Barcelona · T. 93 317 61 77 · F. 93 412 53 84

www.centredelas.org · info@centredelas.org · delas@justiciaipau.org

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS